

I. ÚVOD

I.1. Všeobecný úvod

Súčasťou každodenného života väčšiny ľudí bez toho, aby si to mimoriadne uvedomovali, sú priestorové štruktúry rôzneho typu. Posledné legislatívne zmeny postavili do popredia ako základnú formu (stupeň) priestorovej štruktúry samosprávny kraj – región. Región v tomto zmysle definoval Zákon č. 302/2001 Z.z. o samospráve vyšších územných celkov (VÚC) – zákon o samosprávnych krajoch. Slovensko sa člení na 8 samosprávnych krajov.

Pojem „región“ vo všeobecnosti predstavuje vnútorne súdržné územie, primerane ekonomicky a kultúrne sebestačné, schopné primeranej autonómie. V legislatívnom vymedzení Slovenskej republiky je región vymedzený územne a jeho územie je totožné so samosprávnym krajom.

Národná rada Slovenskej republiky prijala na svojom zasadnutí 18. októbra 2001 Zákon č. 503/2001 Z.z. o podpore regionálneho rozvoja. Tento zákon ustanovuje podmienky podpory regionálneho rozvoja a pôsobnosť orgánov štátnej správy, obcí a vyšších územných celkov, ktorými sú podľa osobitného zákona samosprávne kraje, pri poskytovaní tejto podpory. Zákon o podpore regionálneho rozvoja stanovuje ako základný strednodobý programový dokument na úrovni kraja Program hospodárskeho a sociálneho rozvoja samosprávneho kraja.

Na základe vyššie uvedených skutočností bol v júli roku 2002 Úradom Prešovského samosprávneho kraja – Odborom regionálneho rozvoja a cestovného ruchu v Prešove spracovaný Návrh Stratégie regionálnej politiky Prešovského samosprávneho kraja, ktorý schválilo zastupiteľstvo Prešovského samosprávneho kraja na svojom zasadnutí dňa 16. júla 2002. V nadväznosti na to zabezpečuje Odbor regionálneho rozvoja a cestovného ruchu Úradu Prešovského samosprávneho kraja, v spolupráci so zástupcami ďalších partnerov (mestá, obce, štátna správa, zamestnávateľia, vysoké školy, mimovládne organizácie a iné významné inštitúcie na území Prešovského kraja) vypracovanie Návrhu Programu hospodárskeho a sociálneho rozvoja Prešovského samosprávneho kraja. V priebehu mesiacov august až september tohto roku boli spracované jeho časti: I., II., III.. Zostávajúce časti programu boli do zastupiteľstva predložené na jeho 11. riadne zasadnutie v marci roku 2003, kde poslanci PHSR PSK schválili s pripomienkami a doporučili materiál dať na pripomienkové konanie a v dopracovanom verzii predložiť opoť do zastupiteľstva. Program je spracovaný s cieľom dosiahnuť jednotné poňatie obsahu a formy prezentácie programových dokumentov vypracovávaných v Slovenskej republike na úrovni súčasných štandardov Európskej únie a zabezpečiť ich porovnateľnú úroveň. Z tohto dôvodu využíva metodické postupy a prvky pri spracovaní programových dokumentov Európskej únie a jej zásad pre poskytovanie podpory z verejných rozpočtov.

Program hospodárskeho a sociálneho rozvoja samosprávneho kraja je v súlade s cieľmi a prvoradými potrebami ustanovenými v národnom pláne a s podkladom na vypracovanie príslušného regionálneho operačného programu. Zahŕňa proces plánovania, organizovania, rozhodovania a finančného zabezpečenia podpory regionálneho rozvoja na regionálnej úrovni s cieľom dosiahnuť hospodársky rozvoj a sociálny rozvoj v určenom období.

V priebehu tvorby a pripomienkovania Programu prebiehali rokovania medzi vládou SR a Európskou komisiou o definitívnej podobe Národného rozvojového plánu ako východiska pre Rámec podpory Spoločenstva (CSF – Community Support Framework), ktorý je hlavným dokumentom vymedzujúcim poskytnutie podpory zo Štrukturálnych fondov Európskej únie. Program hospodárskeho a sociálneho rozvoja Prešovského samosprávneho kraja preto v časti týkajúcej sa návrhu finančného a administratívneho zabezpečenia stanovuje iba indikatívne ukazovatele v závislosti od prístupnosti údajov Národného rozvojového plánu, ako aj ďalších dokumentov upravujúcich spôsoby poskytovania podpory regionálneho rozvoja predovšetkým prostredníctvom štrukturálnych nástrojov Európskej únie, ktoré sú zároveň vzhľadom na platné znenie Zákona č. 303/1995 Z. z. o rozpočtových pravidlách hlavným zdrojom informácií pre plánovanie finančného zabezpečenia Programu.

I. 2. Pôsobnosť, záväznosť a spôsob realizácie Programu hospodárskeho a sociálneho rozvoja Prešovského samosprávneho kraja

Program je pre Prešovský samosprávny kraj základným strategickým programovým dokumentom vyjadrujúci rozvojové potreby a určujúci ciele, ktoré chce kraj dosiahnuť v strednodobom časovom horizonte do roku 2006 s výhľadom do roku 2015.

Program je záväzný pre orgány samosprávneho kraja, odborné útvary úradu PSK a samosprávnym krajom zriadené právnické osoby v zmysle zakladateľských zmlúv.

Pre úspešnú realizáciu Programu je významná súčinnosť s partnerskými organizáciami, osobitne so samosprávou obcí a miest, podnikateľskou sférou, združeniami právnických osôb a ďalšími osobami. Program má vo vzťahu k iným subjektom indikatívny a odporúčací charakter a nezaväzuje obecné samosprávy, právnické a fyzické osoby, aby vykonávali akékoľvek akcie alebo projekty v ňom obsiahnuté. Právomoci, záväzky a povinnosti obecných samospráv, právnických a fyzických osôb nie sú prijatím Programu obmedzené. Orgány Prešovského a samosprávneho kraja podniknú také aktivity, ktoré považujú za vhodné a dôležité k dosiahnutiu cieľov, ktorými sa zaisťujú plnenie cieľov rozvoja regiónu.

Program hospodárskeho a sociálneho rozvoja Prešovského samosprávneho kraja identifikuje problémy a rozvojový potenciál kraja v všetkých sférach života, pričom však samosprávny kraj **nedisponuje kompetenciami a nástrojmi**, aby priamo ovplyvnil všetky tieto sféry. Preto Program v návrhu finančného a administratívneho zabezpečenia vymedzuje aj to:

1. ktoré sektory môže samosprávny kraj ovplyvniť priamo v rámci svojich kompetencií,
2. pre ktoré oblasti si môže vytvoriť reálne nástroje ovplyvňovania v rámci podpory regionálneho rozvoja,
3. pre ktoré oblasti a aktivity na území kraja je samosprávny kraj jedným zo sociálno-ekonomických partnerov, a akú politiku a akými nástrojmi bude voči týmto aktivitám presadzovať.

II. PROFIL KRAJA

II.1 Súhrnná analýza

Prešovský kraj patrí vďaka svojej geografickej polohe a prírodným podmienkam k územiám, kde sa už v dávnej minulosti začali objavovať prvé ľudské osídlenia. Podľa histórie bol región vnímaný predovšetkým ako poľnohospodárska oblasť so známym chovom oviec, hovädzieho dobytky a lesníctvom. Na začiatku 20. storočia sa začala intenzívne rozvíjať priemyselná výroba, pod vplyvom ktorej sa región začal meniť na poľnohospodársko – priemyselnú oblasť. V poslednej dobe sa stále viac presadzuje cestovný ruch, ktorý využíva atraktivitu celého územia. Prihraničný charakter regiónu dáva v súčasnosti možnosti rozvíjať cezhraničnú spoluprácu.

Územie Prešovského kraja leží v severnej časti východného Slovenska. Severnú hranicu tvorí štátna hranica s Poľskou republikou, vo východnej časti kraja s Ukrajinou republikou, v južnej časti susedí s Košickým krajom a v západnej časti kraja so Žilinským a Banskobystrickým krajom. Svojou rozlohou 8 998 km² zaberá asi 18 % územia Slovenskej republiky. Povrch kraja je výrazne členitý. Najvyššie položeným miestom je Gerlachovský štít (2 665 m n.m.), ktorý je najvyšší aj v rámci celej Slovenskej republiky.

Región sa administratívne člení na 13 okresov. Tvoria ho okresy Prešov, Bardejov, Humenné, Kežmarok, Levoča, Medzilaborce, Poprad, Sabinov, Snina, Stará Ľubovňa, Stropkov, Svidník a Vranov nad Topľou, z ktorých najväčšie sú Prešov a Poprad. Krajským sídlom, administratívnym, hospodárskym a kultúrnym centrom regiónu je mesto Prešov. Územie Prešovského kraja patrí medzi redšie osídlené oblasti Slovenskej republiky. Tvorí ho 666 obcí, z toho je 23 miest a 2 vojenské obvody. Priemerná hustota osídlenia je 88 obyvateľov na km². Z celkového počtu obyvateľov žije 54,3 % v mestách (krajské mesto Prešov obýva 92 720 obyvateľov).

Na území Prešovského kraja sa nachádzajú ložiská týchto nerudných surovín: bentonitu a zeolitu, vápence a cementárske suroviny, stavebné suroviny – andezity a ich suroviny. Významné sú ložiská kamennej soli v lokalitách Solivar – Prešov, kde prebieha ťažba soľanky s celoštátnym významom.

K 31. 12. 2001 žilo na území viac ako 791 tis. obyvateľov (14,5 % z celkového počtu obyvateľov Slovenska). Zaľudnenie regiónu je značne nerovnomerné. Na území kraja sa nachádzajú okresy patriace počtom obyvateľov k najväčším na Slovensku (Prešov, Poprad) a na druhej strane okresy, ktoré sa zaraďujú k najmenej zaľudneným (Medzilaborce, Stropkov, Levoča, Snina). V sídelnej štruktúre regiónu sú zastúpené všetky typy sídelných formácií, od lazničných osídlení, vidieckych obcí, po malé, stredné a väčšie mestá. Z celkového počtu sídiel až 92,9 % tvorili sídla do 1 999 obyvateľov.

Región má oproti republikovému priemeru o niečo mladšiu vekovú štruktúru (priemerný vek je 33,7 roka). Úmrtnosť je 8,33 úmrtí na 1000 obyvateľov a oproti celoslovenskému priemeru je vyššia pôrodnosť (13,03 živo narodených detí v prepočte na 1000 obyvateľov). V pohlavnej štruktúre obyvateľstva Prešovského kraja mierne prevládajú ženy (50,8 %), s vyšším podielom žien v okresoch Medzilaborce (51,5 %), Poprad (51,4 %) a Prešov (51,3 %).

Územie Prešovského kraja je národnostne nehomogénne. Viac ako 9/10 predstavuje obyvateľstvo slovenskej národnosti. Najpočetnejšími menšinami sú rusínska a ukrajinská.

Región má z hľadiska medzinárodnej dopravy významnú polohu na ose sever – juh, ale i východ – západ. Prechádza ním dôležitý hlavný (severný) koridor Bratislava – Žilina – Poprad – Prešov – Košice a v severo – južnom smere ním prechádza východný koridor Stará Ľubovňa – Bardejov – Svidník – Prešov - Košice – Michalany. Problémom je vlastné napojenie regiónu na európsku dopravnú sieť. Železničnou traťou medzinárodného, resp. celoštátneho významu je Plavec – Prešov – Košice. Na území regiónu je medzinárodné letisko v Poprade.

Územie Prešovského kraja je zásobované elektrickou energiou z nadradenej prenosovej sústavy z uzlov Lemešany, Spišská Nová Ves a Voľa, ktoré sú napojené na elektrárne Vojany I. a II. Kraj je zásobovaný zemným plynom naftovým z nadradenej plynárenskej sústavy. Ako zdroj plynu slúži medzištátny plynovod VVTL ON 700, PN 6,4 Mpa.

Kapacita podzemných a povrchových zdrojov vody pokrýva s rezervou potreby regiónu. Problémom je stav niektorých častí vodohospodárskej infraštruktúry a sietí. Stále existuje potreba znižovať znečistenie vôd a zvyšovať stupeň odkanalizovania. Z celkového počtu obcí Prešovského kraja bolo v r. 2001 na verejný vodovod napojených 55,7%. Na verejnú kanalizáciu bolo napojených 15,6% obcí.

Prešovský kraj je vytvorený z historicky formovaných regiónov a to horného Spiša a časti stredného Spiša, z horného Zemplína a takmer celého Šariša.

Región sa stáva významnou rekreačnou a turistickou oblasťou. Cestovný ruch sa stáva novým podnikateľským odvetvím. Prírodné prostredie s vysokou lesnatosťou, vodnými plochami a veľkým počtom historických kultúrnych pamiatok (sakrálnych objektov) je využívaných návštevníkmi i ako priestor pre rekreáciu a oddych občanmi z celej Slovenskej republiky a v početnej miere aj zahraničnými turistami. Ide najmä o oblasti - Vysoké Tatry, Pieniny, Domaša, historické centrá miest Prešov, Levoča, Kežmarok, významné kultúrne pamiatky, sakrálné objekty a iné.

Transformácia hospodárstva regiónu po roku 1989 zaznamenala vznik značného množstva ekonomických subjektov. Tieto vznikali jednak rozpadom veľkých podnikov všetkých odvetví a jednak vznikli celkom nové, často v činnostiach, ktoré predtým neboli (predovšetkým v oblasti obchodu a služieb). V štatistickom registri podnikateľských subjektov bolo koncom roka 2002 registrovaných takmer 48 722 podnikov, organizácií a podnikateľov. Z toho najväčšiu časť tvorili podnikatelia – fyzické osoby nezapísané v obchodnom registri (takmer 77,6%).

Región patrí k priemerne priemyselným oblastiam, s významným zastúpením spracovateľského priemyslu. Podiel PSK na tržbách za vlastné výkony a tovar Slovenskej republiky v oblasti priemyslu v roku 2002 predstavoval 5,2 % (51 162,4 mil. Sk).

Priemyselná výroba je koncentrovaná najmä v okresoch Prešov, Poprad, Humenné, Bardejov, Z odvetvového hľadiska prevažuje výroba potravín a nápojov, výroba strojov a zariadení, textilná a odevná výroba, chemický priemysel a elektrotechnický priemysel.

V priemyselných podnikoch bolo v roku 2002 zamestnaných priemerne 44 181 osôb. Priemerná nominálna mesačná mzda predstavovala 11 792,- Sk.

Poľnohospodárstvo v regióne sa orientuje na rastlinnú výrobu, kde prevažuje pestovanie obilovín, olejín, významné je tiež pestovanie zemiakov. V živočíšnej výrobe ide predovšetkým o chov hovädzieho dobytku, ošípaných a hydiny. Z celkovej výmery poľnohospodárskej pôdy zaberá orná pôda 42,8 %, z ktorej 47 % pôd je začlenených do súboru menej a málo produkčných. Až 55% obhospodarovanej poľnohospodárskej pôdy tvoria trvalé porasty.

V Prešovskom kraji predstavujú značnú časť výmery poľnohospodárskej pôdy znevýhodnené oblasti. Ich najväčší podiel je v severných okresoch, sú charakterizované zhoršenými prírodnými a sociálno-ekonomickými podmienkami, v dôsledku čoho majú poľnohospodári hospodáriaci v týchto podmienkach existenčné problémy. Cieľom je v týchto oblastiach zachovať vidiecku krajinu, udržať tu poľnohospodársku výrobu, zachovať a rozvíjať tu trvalo udržateľné systémy hospodárenia na pôde. Hospodárenie v týchto oblastiach nebude možné bez finančnej podpory zo štátneho rozpočtu.

Nezamestnanosť obyvateľstva regiónu patrí medzi najvyššie na Slovensku. Koncom roka 2002 dosiahol počet evidovaných disponibilných nezamestnaných 87 388, miera evidovanej nezamestnanosti tak dosahovala 23,00%. Ku koncu minulého roka bolo 2812 voľných pracovných miest. Na jedno voľné pracovné miesto pripadalo 33 evidovaných nezamestnaných. Najvyššiu mieru nezamestnanosti mali okresy Kežmarok (31,36%), Sabinov (28,76%), Vranov nad Topľou (28,43%). Najnižšiu mieru nezamestnanosti mali okresy Stará Ľubovňa (16,91%), Stropkov (18,17%) a Poprad (18,3%).

Podľa výsledkov Sčítania obyvateľov, domov a bytov v roku 2001 pozostával domový fond zo 135 525 domov určených na bývanie, vrátane ubytovacích zariadení bez bytu. Celkový počet bytov je 229 936, z ktorých 20 670 bolo neobývaných. Na jedného obyvateľa kraja vychádza 15,9 m² obytnej plochy, čo je o 1,6 m² menej ako Slovenský priemer. V kraji prevláda forma bývania v rodinných domoch, keď rodinné domy tvoria až 92,7 % z trvale obývaných domov, v ktorých sa z celkového počtu bytov nachádza 54,2 %.

Životné prostredie v regióne možno v rámci Slovenskej republiky charakterizovať ako menej narušené. Zvlášť chránené územia prírody tvoriace podstatnú časť jeho rozlohy, sú oblasťami vysokej úrovne životného prostredia. Prešovská, popradská a humenská aglomerácia sú naopak oblasťami s narušeným až silne narušeným životným prostredím.

Územie regiónu patrí do severného mierneho pásma. Klimatické podmienky regiónu ovplyvňuje morfológicky mnohotvárne územie s vplyvom na podstatné rozdiely v priemerných denných teplotách. Vysokohorský charakter s výraznou nestálosťou a premenlivosťou má severozápadná a severná časť. V kotlinách sa vyskytujú teplotné inverzie. Na území regiónu sa nachádza množstvo

chránených častí prírody. Sú tu národné parky: Tatranský národný park, časť Národného parku Nízke Tatry, Pieninský národný park, Národný park Poloniny, Slovenský raj a ďalšie chránené územia.

Z hydrografického hľadiska územie kraja leží na hlavnom európskom rozvodí. Prevažná časť územia patrí k úmoriu Čierneho mora (povodie Bodrogu a Hornádu), iba severozápadná časť územia kraja patrí k úmoriu Baltského mora (povodie Popradu a Dunajca).

V Prešovskom kraji je lokalizovaných viacero významných kultúrnych zariadení. Spolu sú tu 3 divadlá, 18 galérií (vrátane pobočiek), 31 múzeí (vrátane pobočiek), 2 hviezdárne a planetária, 43 kín, 31 prírodných amfiteátrů a letných kín, 581 kultúrnych domov, 625 verejných knižníc (vrátane pobočiek).

Na území kraja je 2079 škôl a školských zariadení. Je tu lokalizovaná Prešovská Univerzita so 6 fakultami (filozofická, pedagogická, prírodných a humanitných vied, gréckokatolícka a pravoslávna, zdravotnícka) detašované pracovisko TU – Fakulta výrobných technológií.

Sieť zdravotníckych zariadení kraja tvorí 12 nemocníc (nemocnice s poliklinikou I.,II.,III. typu a psychiatrická nemocnica), 5 samostatných polikliník, 8 odborných liečebných ústavov, 6 kúpeľných zariadení, 156 lekární, 160 zariadení zubných techník, 19 výdajní zdravotníckych pomôcok, 1677 neštátnych ambulancií primárnej a sekundárnej zdravotnej starostlivosti a 633 štátnych ambulancií sekundárnej zdravotnej starostlivosti.

Sociálna oblasť predstavuje komplex činností od rôznych občianskych aktivít, cez kultúrne a športové aktivity, až po sociálne služby pre občanov v ťažkých životných situáciách. Spolupracujú tu mestá, obce, regionálna samospráva a okresné úrady s občianskymi združeniami, cirkevnými, charitatívnymi a inými organizáciami v oblasti starostlivosti o rodinu a deti, starostlivosti o ťažko zdravotne postihnutých a starých ľudí, starostlivosti o ľudí, ktorí potrebujú zvláštnu pomoc.

II.2 Súhrnná SWOT analýza

Silné Stránky	Slabé Stránky
<p>Poloha regiónu na paneurópskom koridore a spojnici Balt – juhovýchodná Európa</p> <p>Prírodný a kultúrno-historický potenciál</p> <p>Kvalifikačná úroveň školských zariadení</p> <p>Kvalifikované ľudské zdroje, voľná flexibilná pracovná sila</p> <p>Veľmi dobré podmienky pre cestovný ruch</p> <p>Diverzifikovaná štruktúra priemyselných odvetví</p> <p>Dostatok zdrojov kvalitných pitných a minerálnych vôd</p>	<p>Nedostatočná dopravná infraštruktúra ako aj technická infraštruktúra obcí</p> <p>Nedostatok a nedostupnosť finančných zdrojov v kraji</p> <p>Nízka kvalita základných a doplnkových služieb</p> <p>Nezabezpečenie dostupnosti zdravotníckych služieb podľa špecifik a potrieb obyvateľov</p> <p>Slabá základňa vedeckých a výskumných inštitúcií</p> <p>Odpadové hospodárstvo</p>
Príležitosti	Ohrozenia
<p>Kompletizácia dopravného infraštruktúry zvýši príťažlivosť regiónu pre investorov, dopravcov a návštevníkov regiónu</p> <p>Možnosť rozvoja potenciálu prírody a krajiny a ekostabilizácia znižovaním energetickej náročnosti zvyšovaním podielu obnoviteľných zdrojov energie a dobrým menežmentom odpadového hospodárstva</p> <p>Rozšírenie trhu po vstupe do EÚ a vytváranie ponúk pre efektívnych investorov</p> <p>Efektívne využívanie zdrojov EÚ na opimalizáciu ponuky a dopytu na trhu práce a pri budovaní základnej infraštruktúry</p> <p>Zvýšenie príležitostí kraja pre cestovný ruch jeho cieoenu regionalizáciou, ponukou ucelených produktov a zvýšenou propagáciou</p> <p>Rozvoj informačnej spoločnosti</p> <p>Zapojenie marginalizovaných skupín do trhu práce a ochota prijať zodpovednosť za vlastný osud</p>	<p>Nedobudovanie dopravnej infraštruktúry spôsobí ďalšie zaostávanie regiónu a nevhodný režim dopravy zvýši záťaž životného prostredia</p> <p>Devastácia životného prostredia, nedostatočná protipovodňová ochrana</p> <p>Neschopnosť prispôbiť sa rozšírenému trhu EÚ a odchod kvalifikovanej pracovnej sily</p> <p>Ďalšia sociálna horizontálna a vertikálna dezintegrácia</p> <p>Nekoordinovaný postup subjektov pôsobiacich v oblasti CR môže viesť k jeho ďalšej fragmentácii a postupnému úpadku</p> <p>Neefektívne využívanie prostriedkov učených na rozvoj trhu práce môže viesť k zvyšovaniu počtu skupín závislých na sociálnej pomoci</p>

II. 3 Globálna stratégia

V predchádzajúcich častiach Programu hospodárskeho a sociálneho rozvoja Prešovského kraja sme sa zaoberali analýzou a SWOT analýzou, ktorá nám predkladá základný obraz o Prešovskom kraji. Je východiskom pre stanovenie vízie, to znamená stavu, v akom sa kraj bude nachádzať z pohľadu dlhodobého plánovania. Táto vízia bude slúžiť k politickému riadeniu kraja a jeho vzťahu a propagácie voči verejnosti.

Vízia vo vzťahu k Prešovskému kraju a k jeho obyvateľom je základom pre riadenie zmien, slúži občanom a stotožňuje sa s nimi, je obrazom kraja v dlhodobej perspektíve, je uskutočniteľná a jej naplnenie je úlohou politických strán a všetkých partnerov v oblasti regionálneho rozvoja.

Analýza poukazuje na to, že náš kraj v porovnaní s ostatnými kraji SR, ako aj s reálnymi danosťami potrebnými pre jeho ďalší rozvoj, zaostáva takmer vo všetkých oblastiach, ktorých sme sa v predchádzajúcich kapitolách dotkli.

Vízia musí odzrkadľovať vo svojom riešení všetky problémy, čo však v konečnom dôsledku naráža na problém realizovateľnosti.

II.3.1. GLOBÁLNA STRATEGICKÁ VÍZIA KRAJA

Konkurencieschopný a všestranne rozvinutý región s rozvinutou infraštruktúrou, s vysokou vzdelanostnou úrovňou, flexibilný a schopný efektívne využívať všetky zdroje (prírodné, kultúrne, historické, ľudské, hospodárske a finančné) pri zachovaní prírodných a kultúrnych hodnôt a pamiatok regiónu.

II.3. 2. GLOBÁLNE STRATEGICKÉ CIELE KRAJA

K dlhodobej vízii musíme však v strednodobom horizonte pričleniť globálne strategické ciele, ktoré v strednodobom horizonte predstavujú prostriedok k dosiahnutiu vízie kraja, teda obrazu kraja v budúcnosti.

Globálne strategické ciele boli zadefinované už v rámci dokumentu Stratégia regionálnej politiky Prešovského kraja, ktoré schválilo zastupiteľstvo PSK na svojom 6.zasadnutí 16. júla 2002 a znejú nasledovne:

II.3.2.1. Zastaviť hospodárske a sociálne zaostávanie kraja a čo najskôr nastúpiť takú cestu hospodárskeho a sociálneho rozvoja, ktorá smeruje ku stálemu znižovaniu disparity medzi Prešovským krajom, ostatnými kraji Slovenska a Slovenskom ako celkom v ekonomickej výkonnosti, sociálnej dynamike, ekologickej rovnováhe a celkovej kvalite života

II.3.2.2. Mobilizovať vnútorné zdroje regiónu a získavať mimo regionálne zdroje ako doplnkové, no nevyhnutné, pretože Prešovský kraj je zdrojovo poddimenzovaný.

Ako konkrétny strategický cieľ Programu hospodárskeho a sociálneho rozvoja Prešovského samosprávneho kraja na roky 2004 - 2006 sa navrhuje:

- zabezpečiť taký rast HDP, aby výška HDP na obyvateľa v Prešovskom kraji dosiahla minimálne 70 % priemeru SR.

Špecifiká problémových oblastí:

- 1. Technická infraštruktúra** je v porovnaní s ostatnými krajinami a reálnymi potrebami nášho kraja nepostačujúca a je potrebné ju dobudovať hlavne v oblasti ciest a diaľnic, telekomunikácií, inžinierskych sietí. Dobudovaná infraštruktúra je príležitosťou pre ďalší rozvoj podnikania, pre ďalší prílev investícií a pôsobí tiež na zvyšovanie kvality života obyvateľstva.
- 2. Cestovný ruch, kultúra a vonkajšie vzťahy** je oblasť na ktorej si môžeme zakladať a preto je potrebné rozvinúť odvetvie CR so zameraním na zvýšenie konkurencieschopnosti s dôrazom na kvalitu služieb a budovanie imidžu regiónu.
- 3. Podpora a rozvoj podnikania** je oblasť v ktorej dominuje nedostatok finančných zdrojov na rozvoj a nízky stupeň finalizácie výroby. Je nutné vytvoriť vhodné prostredie pre podnikanie a tým vznik konkurencie schopnej produkcie aj v rámci EÚ. Zamerať sa na finalizáciu v ľahkom priemysle a využiť danosti regiónu na rozvoj služieb.
- 4. Poľnohospodárstvo, lesníctvo a vidiecky rozvoj** sú mimoriadne citlivé oblasti rozvoja. Kým poľnohospodárstvo je permanentne finančne poddimenzované, lesné hospodárstvo zase pri súčasnej ťažbe má nízku finalizáciu výroby. Vidiek vykazuje trvalý úbytok obyvateľstva z dôvodu migrácie za prácou.
- 5. Sociálnu oblasť a zdravotníctvo** je potrebné dobudovať inštitucionálne, pripraviť na to ľudí a nájsť vhodný model financovania.
- 6. Životné prostredie** sa musí zamerať na zabezpečenie prístupu všetkých obyvateľov k zdrojom pitnej vody, znižovanie produkcie odpadov a ekologické nakladanie s odpadmi, na ochranu pôdy, ovzdušia a biodiverzity, racionálne využívanie prírodných zdrojov a krajiny, environmentálnu výchovu a vytváranie partnerstiev inštitúcií.
- 7. Vzdelávanie, školstvo a veda** je jednou zo základných podmienok prípravy ľudských zdrojov a vyžaduje si vytvoriť flexibilný systém pružne reagujúci na požiadavky trhu práce s potrebným finančným zabezpečením.

III. PROBLÉMOVÉ OBLASTI

A Technická infraštruktúra

III.A.1. Analýza

Dopravné siete v kraji

III.A.1.1. Cestná sieť

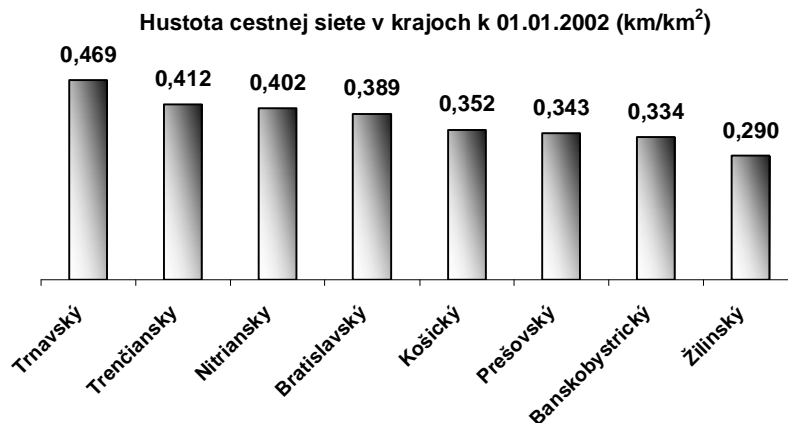
Územie Prešovského kraja je poprepájané dopravnou sieťou s rôznymi stupňami významu. Z medzinárodného hľadiska najdôležitejšou časťou ciest sú diaľnice. Územím kraja prechádza iba časť diaľnice D1 Prešov – Košice. V súčasnosti sa pokračuje v budovaní diaľnice D1 v západnom smere, časťou ktorej je aj tunel Branisko. Súčasťou systému európskych ciest, ktoré prechádzajú územím nášho kraja, sú cesty západo - východného smeru E50: Poprad – Košice – hranica s Ukrajinou a severo - južného smeru E68: štátna hranica s Poľskom – Stará Ľubovňa – Prešov – Košice – s pokračovaním do Maďarska. Vzhľadom na zlý technický stav, z hľadiska umiestnenia vozovky vo vzťahu na zintenzívnenie kamiónovej dopravy sa v súčasnosti po etapách vykonáva rekonštrukcia cesty I/73 Svidník – Vyšný Komárnik – štátna hranica s Poľskou republikou. Súčasne sa zabezpečuje predprojektová príprava rýchlostnej komunikácie E371 Giraltovec – Vyšný Komárnik – hranica s Poľskou republikou, ktorá bude vedená mimo zastavané územie – nová cesta.

Sieť cestných komunikácií podľa krajov SR k 1.1.2002

Kraj	Cesty I triedy (km)	Cesty II triedy (km)	Cesty III triedy (km)	Diaľnice a diaľničné privádzače (km)	Spolu (km)	Hustota cestnej siete (km/km ²)	Hustota cestnej siete (km/1000 obyv.)
Bratislavský	136,766	209,966	354,001	97,761	798,494	0,389	1,294
Trnavský	279,265	543,062	1055,599	67,439	1945,365	0,469	3,528
Trenčiansky	300,847	350,371	1142,058	63,653	1856,929	0,412	3,05
Nitriansky	514,242	500,223	1537,915	0,0	2552,380	0,402	3,572
Žilinský	469,834	334,191	1118,678	45,751	1968,454	0,290	2,837
Banskobystrický	577,261	731,715	1850,259	0,0	3159,235	0,334	4,772
Prešovský	573,850	572,028	1915,332	18,768	3079,978	0,343	3,911
Košický	368,323	586,377	1417,515	5,325	2377,540	0,352	3,099
Spolu SR	3220,388	3827,933	10391,357	298,697	17738,375	0,362	3,283

Nedostatočne rozvinutá štruktúra ciest je príčinou sťažených rozvojových možností a tým sa neúmerne zvyšujú náklady na prepravu cestujúcich a zásobovania. Nepriaznivé geomorfologické a klimatické podmienky v kraji zvyšujú náročnosť na opravy a údržbu cestných telies.

Z celoslovenského pohľadu patrí Prešovský kraj na šieste miesto v hustote cestnej siete. Najnižšia hustota cestných sietí je v okresoch Kežmarok a Poprad, podstatne ovplyvnená reliéfom terénu.

III.A.1.2. Železničná sieť

Železničná sieť v Prešovskom kraji predstavuje 345 km tratí a 41 km tatranskej elektrickej železnice. Z toho 45 km je zdvojkolažených a 76 km elektrifikovaných. Trať Košice – Žilina má celoštátny význam, je zaradená do medzinárodných dohôd AGC, AGTC a trať Prešov – Kysak – Plaveč SR/PR tvorí súčasť severo-južného smeru medzinárodného významu.

V železničnom uzle Prešov sa na túto trať napájajú trate regionálneho významu v smeroch na Bardejov, Vranov nad Topľou, Humenné, Sninu, Medzilaborce. Železničné prepojenie chýba v severovýchodnej časti územia okresov Stropkov a Svidník.

III.A.1.3. Letiská

Na území Prešovského kraja je do siete verejných letísk Slovenskej republiky so štatútom medzinárodného letiska zaradené letisko Poprad.

Ďalšie letiská Svidník, Prešov - Nižná Šebastová, Kamenica nad Cirochou, majú regionálny význam a letiská Sabinov – Ražňany, Tisinec, Ondavské Matiašovce, Soľ majú miestny význam. Všetky tieto letiská po zmodernizovaní možno v budúcnosti využívať pre športovo-turistické účely.

III.A.1.4. Elektrická energia

Územie Prešovského kraja je zásobované elektrickou energiou z nadradenej prenosovej sústavy z uzlov Lemešany, Spišská Nová Ves a Voľa, ktoré sú napojené na elektrárne Vojany I. a II. Prenos elektrickej energie sa vykonáva napätím 400 kV a 200 kV. V uzloch nadradenej sústavy sú transformované 400/220/110 kV, 400/110 kV, 220/110 kV, kde sa získa elektrická energia o napätí 110 kV. Rozdelenie elektrickej energie je pri napätí 110 kV do uzlov spotreby distribučných transformovaní 110/22 kV.

Malú časť elektrickej energie vytvárajú malé vodné elektrárne a to 1,5 % celkovej spotreby. Na území Prešovského kraja sa nenachádzajú žiadne veľké zdroje elektrickej energie a ani sa neuvažuje o ich výstavbe. V sekundárnych sieťach elektrickej energie až 50% sietí kapacitne nestačí pokrývať potreby občanov a cca 30% je v havarijnom stave.

III.A.1.5. Plyn

Územie Prešovského kraja je zásobované zemným plynom naftovým z nadradenej plynárenskej sústavy. Ako zdroj plynu slúži medzištátny plynovod VVTL ON 700, PN 6,4 Mpa. Na tento medzištátny plynovod je napojený vysokotlaký plynovod DN 500/300, PN 4,0 Mpa v trasách Haniska pri Košiciach – Drienovská Nová Ves – Tatranská Štrba, Rakovec – Strážske – Humenné – Snina. Pre zásobovanie jednotlivých okresov slúžia vysokotlaké plynovody.

V okrese Snina sa nachádza ložisko plynu v obci Zboj, ktoré by malo byť napojené na rozvod plynu do roku 2010, na území kraja sa nenachádzajú podzemné zásobníky plynu. Stupeň plynifikácie Prešovského kraja je 61,9%, keď zo 666 obcí bolo plynifikovaných 412. Nebol tak dosiahnutý priemer SR 69,2% (ŠÚ SR-KS PO, r. 2001). V ostatných sídlach je dodávka tepla zabezpečovaná tuhými palivami, ktoré je potrebné dovážať.

III.A.1.6. Telekomunikácie

Prevádzka telekomunikačných zariadení v Prešovskom kraji je plne automatizovaná. Sídliami tranzitnej ústredne TTU vo svojich hraniciach tranzitných telefónnych obvodov sú Poprad a Prešov.

Na trhu telekomunikačných a dátových služieb sa etablovali okrem Slovenských telekomunikácií aj ďalšie subjekty. Medzi najvýznamnejšie patrí Orange a Eurotel.

V Prešovskom kraji bol v roku 2001 počet HTS 180 485, hustota HTS na 100 obyvateľov je 22,8% (ŠÚ SR-KS PO).

III.A.1.7. Vodovody

Pre **zásobovanie pitnou vodou** sú rozhodujúce dve nadradené vodárenské systavy: Východoslovenská vodárenská sústava a Spišsko-Popradská vodárenská sústava.

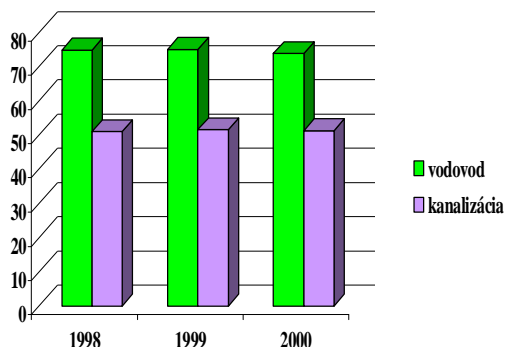
Z celkového počtu obcí na území dnešného PSK bolo na verejný vodovod napojených 55,7% obcí. Priemer SR dosahoval 71,1% (ŠÚ SR-KS PO, r. 2001).

Podiel obyvateľov zásobovaných vodou z verejných vodovodov dosahoval 70,9% z celkového počtu obyvateľov. Podiel obyvateľov zásobovaných vodou z verejných vodovodov v SR v tom istom období dosahoval hodnotu 83,7% (ŠÚ SR-KS PO, r. 2001).

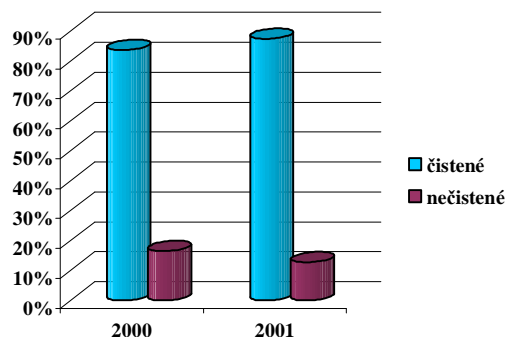
Ukazovatele napojení obyvateľov a obcí na verejný vodovod aj kanalizáciu nedosahovali celoslovenský priemer.

III.A.1.8. Kanalizácia a ČOV

Vývoj napojenia obyvateľstva na verejný vodovod a kanalizáciu v Prešovskom kraji (%)

Podiel čistených a nečistených odpadových vôd (%)

Zdroj: ŠÚ SR-KS PO

Na verejnú kanalizáciu bolo v roku 2001 na území dnešného PSK napojených 15,6% obcí (ŠÚ SR-KS PO). Priemer v SR bol 19,1%.

V roku 2000 vypustených 60 479 tis.m³ odpadových vôd z toho 50 574 tis.m³, tj. 83,6% odpadových vôd bolo čistených. V roku 2001, kedy bolo vypustených 59 986 tis.m³ odpadových vôd bol objem čistených odpadových vôd 52 352 tis. m³, tj. 87,3%. Napriek tomuto nárastu nebol dosiahnutý priemer SR 96,3% čistených vypúšťaných odpadových vôd (ŠÚ SR-KS PO).

V roku 2000 bolo v prevádzke 71 čističiek odpadových vôd, v roku 2001 to bolo 81 ČOV. Tento počet predstavoval asi 19,1% z počtu ČOV v SR v rovnakom období (ŠÚ SR-KS PO).

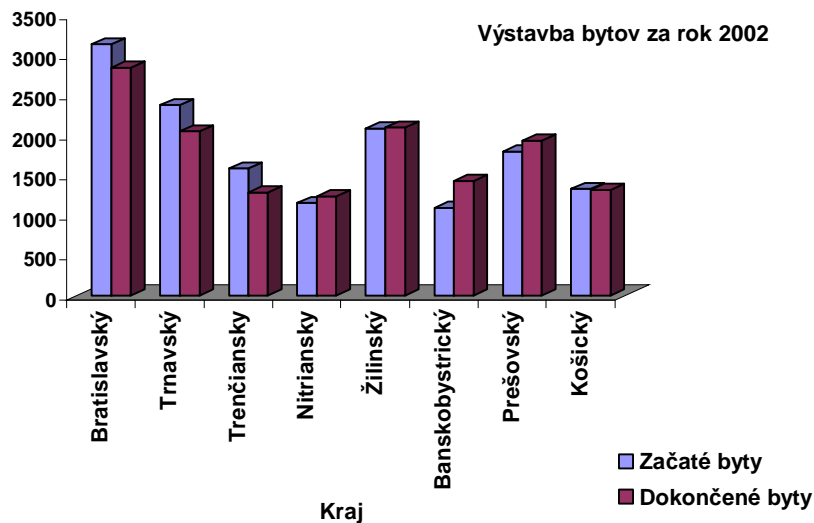
III.A.1.9. Bývanie

Podľa výsledkov Sčítania obyvateľov, domov a bytov z roku 2001 pozostával domový fond zo 135 525 domov určených na bývanie, vrátane ubytovacích zariadení bez bytu. Z uvedeného počtu bolo 17 308 domov neobývaných z rôznych dôvodov alebo určených na asanáciu. Celkový počet bytov bol 229 936, z nich 20 670 neobývaných. Na jedného obyvateľa kraja pripadalo 15,9 m² obytnej plochy, o 1,6 m² menej ako slovenský priemer. V kraji prevládala forma bývania v rodinných domoch,

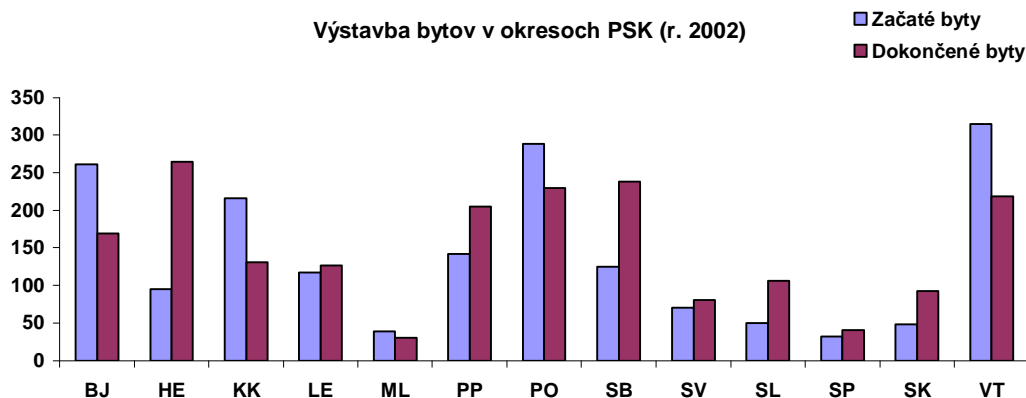
keď rodinné domy tvorili až 92,7 % z trvale obývaných domov, v ktorých sa z celkového počtu bytov nachádzalo 54,2 %.

Bytová výstavba

V roku 2002 bolo v Prešovskom samosprávnom kraji dokončených 1 935 bytov. Z hľadiska foriem vlastníctva bola prevažná časť dokončených bytov s počtom 1 648 (85,1 %) v súkromnom vlastníctve. Ostatné byty s počtom boli vo vlastníctve územnej samosprávy, združení, politických strán a cirkví.

Z hľadiska jednotlivých okresov PSK sa najviac bytov dokončilo v okresoch Humenné (265 bytov), Sabinov (238 bytov) a Prešov (230 bytov).

Zdroj: ŠÚ SR KS PO

III.A.2. SWOT analýza kraja pre oblasť: TECHNICKÁ INFRAŠTRUKTÚRA

SILNÉ STRÁNKY	SLABÉ STRÁNKY
<ol style="list-style-type: none"> 1. Výhodná geografická poloha regiónu (prepojenie sever - juh, východ - západ) 2. Existujúci rozsah cestnej siete s napojením na susedné štáty 3. Blízkosť medzinárodných letísk (Poprad, Košice) 4. Podmienky vhodné pre rozvoj cyklistickej dopravy a pešej turistiky s napojením cyklotrás a turistických chodníkov na zahraničné trasy 5. Pitná voda – dostatočná celková kapacita a kvalita vodných zdrojov 6. Vhodný potenciál pre využitie obnoviteľných zdrojov energie 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Chýbajúce cestné obchvaty miest, diaľničná sieť, nekvalitná vnútroregionálna cestná sieť 2. Nedostatočné komunikačné prepojenie s ostatnými regiónmi Slovenska a na medzinárodnú cestnú a železničnú sieť 3. Nedostačujúce napojenie obcí na verejnú kanalizáciu a vodovody, nedostatočné čistenie odpadových vôd 4. Protipovodňová ochrana nie je riešená na dostatočnej úrovni 5. Zlý stav elektrických rozvodných sietí 6. Niektoré lokality nie sú pokryté TV a GSM signálom 7. Nízky stupeň dostupnosti siete internet
PRÍLEŽITOSTI	OHROZENIA
<ol style="list-style-type: none"> 1. Modernizácia železničných tratí – prepojenie na Poľsko 2. Zapojenie a využitie rezerv pitnej vody v regióne 3. Dostavba čistiarní odpadových vôd a kanalizácií v obciach 4. Využitie podporných fondov Európskej únie 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Nedostatok finančných prostriedkov zo štátneho rozpočtu a štátnych fondov 2. Nárast mobility , tranzitnej i regionálnej dopravy 3. Nevysporiadané vlastnícke vzťahy 4. Nedostatočná technická podpora územia (územno-plánovacia dokumentácia) 5. Nedostatočné protipovodňové zabezpečenie

III.A.3. Stratégia

Problémová oblasť:

A – TECHNICKÁ INFRAŠTRUKTÚRA

STRATEGICKÁ VÍZIA

Prešovský kraj – kraj využívajúci výhodnú geografickú polohu a napojený na hlavné európske dopravné trasy. Kraj pomáhajúci a využívajúci mimoriadne vodné bohatstvo, ktoré bude ďalej zušľachtované. Kraj zásobovaný všetkými druhmi energií s primeranou ekologickou záťažou, umožňujúci trvalo udržateľný rozvoj a využívajúci obnoviteľné zdroje energie. Kraj s kvalitnou telekomunikačnou a informačnou infraštruktúrou ponúkajúcou moderné komunikačné, informačné a verejné služby na najvyššej úrovni Európskej únie, využívajúci úzku spoluprácu verejného, neziskového i podnikateľského sektoru a občanov

STRATEGICKÝ CIEĽ

1. Vytvoriť infraštruktúru, ktorá umožní zapojenie regiónu do Európskej únie a okolitého sveta, dosiahnutie moderných štandardov, rozvoj potenciálu kraja, pokrytie potrieb jeho obyvateľov, návštevníkov i podnikateľských subjektov, úzku spoluprácu verejného, neziskového i podnikateľského sektora a občanov, ale tiež trvalo udržateľný rozvoj s primeranou ekologickou záťažou.

OPATRENIA

- A. 1 **Rozvoj dopravy a dopravnej infraštruktúry**
- A. 2 **Rozvoj vodohospodárskej infraštruktúry**
- A. 3 **Zásobovanie kraja energiou, využitie obnoviteľných zdrojov energie**
- A. 4 **Rozvoj telekomunikačnej a informačnej infraštruktúry**

Názov opatrenia:

A.1. Rozvoj dopravy a dopravnej infraštruktúry

Stručný popis východiskovej situácie

Územie Prešovského kraja je poprepájané dopravnou sieťou s rôznymi stupňami významu. Súčasťou systému európskych ciest, ktoré prechádzajú územím nášho kraja sú cesty západu - východného smeru E 50: Poprad - Košice - hranica s Ukrajinou a severo - južného smeru E 68: štátna hranica s Poľskom - Stará Ľubovňa - Prešov - Košice - s pokračovaním do Maďarska. Nedostatočne rozvinutá štruktúra ciest je príčinou zhoršenia rozvojových možností a tým sa neúmerne zvyšujú náklady na prepravu cestujúcich a zásobovanie. Podstatne nepriaznivejšie klimatické a geomorfologické podmienky v kraji v porovnaní s celoslovenským priemerom zvyšujú náročnosť na opravy a údržbu cestných telies. Najväčšie dopravné problémy majú veľké mestá, ktorých dopravné problémy sa premietajú do okolia a majú nepriaznivé dopady na životné prostredie, zdravie a život obyvateľov sídiel.

Je nevyhnutná modernizácia železničnej infraštruktúry a jej väzby na ostatné druhy dopravy, budovanie a využitie logistických centier a dopravných terminálov nákladnej i osobnej dopravy, vyššie využitie kombinovaných systémov dopravy.

Ciele opatrenia

- § Využitie výhodnej dopravnej polohy a napojenie na ostatné kraje a na štáty Európskej únie
- § Vybudovanie kapacitného spojenia cestami (D1, R4, medzinárodné cesty) i železnicou
- § Zvýšenie atraktivity kraja pre turistov, návštevníkov i investorov
- § Modernizácia a skvalitnenie regionálnej a miestnej dopravnej infraštruktúry
- § Zabezpečenie trvalo udržateľnej mobility a zlepšenie životného prostredia v sídlach
- § Zabezpečenie dopravnej obslužnosti v turisticky atraktívnych územiach spojenej s ochranou prírody a krajiny
- § Zvýšenie bezpečnosti dopravy

Aktivity napĺňajúce opatrenie

- § **Vybudovanie kľúčových medzinárodných a nadregionálnych dopravných prepojení v súlade so štandardami EÚ a záväzkami SR – bude rozpisané** (KURS, ÚPN VÚC Prešovského kraja)
- § **Dobudovanie krajských dopravných spojení, rozvoj dopravy vnútri kraja, obnova a rozvoj cezhraničných spojení a ciest** – spracovať Koncepciu rozvoja dopravnej infraštruktúry kraja, rekonštruovať a budovať cestné siete s ohľadom na vymedzené prioritné závady a modernizovať železničné trate na úroveň Európskej únie.
- § **Zlepšiť dopravnú obslužnosť v kraji** – celkovo zvýšiť a skvalitniť dopravnú obslužnosť kraja v súlade so štandardami Európskej únie, zvýšiť i mobilitu obyvateľstva a vytvárať integrované dopravné systémy v kraji

- § **Rozvíjať kombinované systémy dopravy** – podporovať medzinárodnú prepravu nákladov po železnici a rozširovať ďalšie systémy kombinovaných preprav s cieľom zníženia tranzitnej cestnej nákladnej dopravy. Budovať logistické centrá a ďalšie systémy kombinovaných preprav.
- § **Budovať dopravnú infraštruktúru v rekreačných oblastiach medzinárodného a regionálneho významu** – vytvoriť integrované dopravné systémy v oblastiach s intenzívnym turistickým, športovým a rekreačným využitím, zabezpečujúci ochranu krajiny a prírody a poskytujúci komfort dopravnej obslužnosti na úrovni Európskej únie, vrátane využitia koľajovej dopravy a elektrických tratí. Zvýšiť atraktivitu nadregionálnych turistických, športových a rekreačných centier vzájomným prepojením, napojením na hromadnú dopravu a rozvojom ostatnej dopravnej infraštruktúry – lanovky, lyžiarske vleky, zjazdové a bežecké trate, cyklotrasy, turistické a náučné chodníky, kúpeľné okruhy, športové letiská atď.
- § **Dobudovať a prepojiť medzinárodné cyklistické trasy a medzinárodné turistické chodníky pre peších** –dobudovať a prepojiť regionálne siete, a to vrátane značenia a propagácie a rozšíriť napojenie na súvisiace trasy a turistické strediská regionálneho významu

Kritéria pre výber projektov

- § Efektívnosť pri dosiahnutí realizačných výstupov
- § Ďalšie kvantitatívne a kvalitatívne kritéria napr.:
  - Rozsah a dosah nových alebo rekonštrukcie existujúcich dopravných sietí, skvalitnenie technického stavu
  - Zvyšovanie kapacity hraničných prechodov a budovanie nových
  - Využitie a rozvoj kombinovaných druhov dopravy, logistických centier, dopravných terminálov a obchodno-podnikateľských zón
  - Zníženie kritickej dopravnej záťaže v sídlach a v turistických oblastiach, ochrana životného prostredia
  - Preukázateľný vplyv na zlepšenie dopravnej obslužnosti okrajových, resp. problematických častí regiónu
  - Zvýšenie bezpečnosti, ochrana zdravia, zníženie nehodovosti
  - Zaistenie etapovitého a viac zdrojového financovania prípravy a realizácie projektov
- § Miera komplexnosti riešenia, nadväzujúce a súvisiace aktivity
- § Trvalá udržateľnosť riešenia a vplyv na životné prostredie
- § Súlad s programom rozvoja kraja a väzba na aktualizovanú ÚPN VÚC
- § Väzba na ostatné rozvojové aktivity a programy

Realizačné výstupy opatrenia

- § Vytvorenie logistických centier a dopravných terminálov v kraji, rozvoj kombinovanej dopravy
- § Zvýšenie dopravnej obslužnosti na štandard Európskej únie
- § Rozvinutie integrovaných dopravných systémov v kraji
- § Zvýšenie priestupnosti hraníc, odstránenie okrajovej polohy prihraničných oblastí
- § Zníženie záťaže a emisií z dopravy v sídlach

- § Odstránenie bodových závad, zvýšenie bezpečnosti, zníženie nehodovosti
- § Zapracovanie zámerov rozvoja kraja do ÚPN obcí a ÚPN VÚC
- § Zabezpečenie etapovitého a viac zdrojového financovania prípravy a realizácie uvedených aktivít
- § Ďalšie kvantitatívne a kvalitatívne výstupy – [uviesť konkrétne investičné akcie](#)

Prínosy pre ekonomiku regiónu

- § Vytvorenie pracovných príležitostí pri budovaní infraštruktúry i rozšírení možností pre zahraničných investorov a miestnych podnikateľov
- § Zníženie prepravných časov
- § Zníženie dopravnej nehodovosti a jej dôsledkov
- § Zníženie miery zdravotných rizík obyvateľstva a jej dôsledkov
- § Zvýšenie podielu cestovného ruchu a sektoru dopravy i prepravy, vrátane nadväzujúcich činností, na hrubý domáci produkt kraja
- § Zvýšenie mobility obyvateľstva, zvýšenie dopravnej obslužnosti

Cieľové skupiny

- § Obyvateľstvo
- § Turisti a návštevníci
- § Podnikateľské subjekty a investori
- § Obce a mestá, ich združenia

Geografické vymedzenie

Územie celého Prešovského kraja a lokality zodpovedajúce stanoveným kritériám.

Doba trvania

Roky 2004 – 2006

Názov opatrenia:

A.2. Rozvoj vodohospodárskej infraštruktúry

Stručný popis východiskovej situácie

V súčasnej dobe je Prešovský kraj zásobovaný pitnou vodou dvomi nadradenými vodárenskými sústavami, Východoslovenskou vodárenskou sústavou, Spišsko - popradskou vodárenskou sústavou a miestnymi vodárenskými zdrojmi. Na verejný vodovod bolo v roku 2001 napojených len 76,0 % obyvateľov, čo je pod celoslovenský priemer 83,1 %. Najhoršia situácia je v okresoch Sabinov a Vranov nad Topľou, kde je na verejné vodovody napojená len polovica obyvateľov.

Územie Prešovského kraja nie je bohaté na kvalitné podzemné vody. Významnejšie zdroje pramenných vôd sú už využívané a v prevládajúcej miere sú využívané aj podzemné vody z kvartérnych náplavov.

V Prešovskom kraji sa vo veľkej miere pre zásobovanie pitnou vodou využívajú zdroje povrchových vôd.

Úroveň odkanalizovania domov verejnými kanalizáciami v Prešovskom kraji je pod celoslovenským priemerom. Z celkového počtu obcí v kraji bolo na verejnú kanalizáciu napojených 13,1 %.

Situácia v zabezpečení čistenia odpadových vôd je naďalej veľmi nepriaznivá. Čistenie je zabezpečené v rozsahu od 36 % obyvateľstva v okrese Vranov nad Topľou do 77 % v okrese Poprad. V kraji je v prevádzke 78 čistiarní odpadových vôd.

Ciele opatrenia

- § Zlepšenie vybavenosti sídiel technickou infraštruktúrou na úroveň štandardu Európskej únie a tým zvýšenie atraktivity územia i pre podnikateľskú sféru a návštevníkov
- § Zlepšenie technického stavu vodohospodárskej infraštruktúry a stavieb na úroveň štandardu Európskej únie
- § Zvýšenie zabezpečenia zásobovania kraja pitnou vodou
- § Zlepšenie kvality podzemných i povrchových vôd a zníženie potenciálneho ohrozenia vôd
- § Zníženie rizika povodní a ich možných následkov
- § Rozšírenie možností využitia vodných plôch a tokov (napr. rekreačné využitie, využitie pre kúpeľníctvo a zdravotníctvo) pri rešpektovaní ochrany prírody a krajiny

Aktivity napĺňajúce opatrenie

- § **Využitie a zabezpečenie zdrojov pitnej vody** – Zabezpečenie systému zásobovania pitnou vodou . Rekonštruovanie a dobudovanie rozvodov. Napojenie ďalších lokalít na existujúce zdroje a využitie ďalších lokálnych zdrojov pri rešpektovaní ochrany podzemných vôd.
- § **Dostavba kapacít a intenzifikácia čistiarní odpadových vôd, rekonštrukcie a dobudovanie kanalizačných sietí** – Intenzifikácia veľkých čistiarní odpadových vôd. Vybudovanie čistiarní odpadových vôd v malých obciach. Rekonštruovanie a dobudovanie sietí. Odstránenie lokálnych zdrojov znečistenia. Komplexné riešenie likvidácie čistiarenských kalov.

- § **Revitalizácia a využitie vodných plôch a tokov, protipovodňová ochrana** – Zvýšenie bezpečnosti a kvality technického stavu vodohospodárskych diel a stavieb. Zabezpečenie protipovodňovej ochrany. Rekreačné využívanie vodných plôch a tokov, vrátane rozvoja vodnej turistiky, vodných športov a športového rybárčenia pri rešpektovaní širších záujmov vrátane ochrany prírody a krajiny. Využívanie vodohospodárskeho potenciálu v kúpeľníctve a zdravotníctva.
- § **Vypracovanie „Programu rozvoja vodovodov a kanalizácií kraja“**

Kritéria pre výber projektov

- § Efektívnosť pri dosiahnutí realizačných výstupov
- § Ďalšie kvantitatívne a kvalitatívne kritéria napr.:
  - Zvýšenie počtu obyvateľov napojených na vodovod a kanalizáciu + ČOV
  - Zvýšenie množstva odkanalizovaných odpadových vôd
  - Zníženie množstva vypúšťaného znečistenia
  - Zvýšenie objemu odstráneného znečistenia
  - Zvýšenie protipovodňovej ochrany, zníženie potenciálnych škôd a následkov

Realizačné výstupy opatrenia

- § Zabezpečenie systému zásobovania pitnou vodou a zvýšenie využiteľnej kapacity zdrojov pitnej vody
- § Zníženie rizika havárií v území vodných zdrojov a odstránenie potenciálnych zdrojov znečistenia
- § Intenzifikácia procesu čistenia odpadových vôd
- § Odstránenie bodových zdrojov znečistenia
- § Zvýšenie využitia vodných plôch a tokov, rozvoj súvisiacich aktivít pri rešpektovaní ochrany prírody a krajiny
- § Ďalšie kvantitatívne alebo kvalitatívne výstupy napr.:
  - Zvýšenie počtu obyvateľov napojených na verejné vodovody (%)
  - Zvýšenie počtu obyvateľov napojených na kanalizáciu a ČOV (%)
  - Zvýšenie množstva odkanalizovaných a čistených odpadových vôd (m³)
  - Zvýšenie množstva odstráneného znečistenia (t)
  - Zníženie množstva vypúšťaného znečistenia (t)
  - Realizácia revitalizačných a protipovodňových opatrení s dosahom na osídlenie (počet obyvateľov) alebo územie (ha plôch)
  - Rozvoj bývania a podnikania investovaním v regióne

Prínosy pre ekonomiku regiónu

- § Vytvorenie podmienok pre ekonomickú stabilizáciu a rozvoj regiónu
- § Zvýšenie atraktivity kraja pre podnikanie a cestovný ruch
- § Vytvorenie pracovných príležitostí pri budovaní infraštruktúry
- § Znižovanie znečistenia podzemných i povrchových vôd
- § Zníženie potenciálnych následkov povodní

- § Využitie vodných plôch a tokov, rozvoj turistiky, športu, cestovného ruchu, kúpeľníctva, rybárstva a nadväzujúcich aktivít

Cieľové skupiny

- § Obyvateľstvo
- § Turisti a návštevníci
- § Podnikateľské subjekty a investori
- § Obce a mestá, ich združenia

Geografické vymedzenie

Územie celého Prešovského kraja a lokality zodpovedajúce stanoveným kritériám.

Doba trvania

Roky 2004 – 2006

Názov opatrenia:

A.3. Zásobovanie kraja energiou, využitie obnoviteľných zdrojov energie

Stručný popis východiskovej situácie

Na území Prešovského kraja nenachádzajú sa žiadne veľké zdroje elektrickej energie, neťaží sa zemný plyn, ani tuhé palivá, ale existujú malé vodné elektrárne, ktoré dodávajú vyrobenú elektrickú energiu do siete. Vodná energia tvorí len necelých 1,5 % celkovej spotreby elektrickej energie v Prešovskom kraji. Zásobovanie elektrickou energiou je zabezpečené prenosovou kapacitou vedení VVN a VN, ktorá postačuje súčasnému stavu na bezporuchovú dodávku elektrickej energie. Horšia je situácia v sekundárnych sieťach elektrickej energie, kde až 50 % sietí kapacitne nestačí pokrývať požiadavky občanov a cca 30 % je v havarijnom stave.

Zásobovanie zemným plynom je v Prešovskom kraji realizované vysokotlakovými plynovodmi z medzištátneho plynovodu Ukrajina - Slovensko DN 700 PN 64. Stupeň plynofikácie Prešovského kraja je 45,8 %, keď zo 665 sídiel je plynofikovaných 305. V ostatných sídlach je dodávka tepla zabezpečovaná tuhými palivami, ktoré je potrebné dovážať a palivovým drevom z vlastných zdrojov.

Využívanie obnoviteľných zdrojov energie je v kraji na nízkej úrovni. Najväčší podiel tvorí spaľovanie biomasy, najmä odpadového dreva.

Ciele opatrenia

- § Zabezpečenie energetických potrieb na území kraja v súlade s vypracovanou „Územnou energetickou koncepciou“
- § Zvyšovanie využitia obnoviteľných zdrojov energie
- § Znižovanie spotreby energie a zvyšovanie účinnosti využitia energie
- § Znižovanie strát a zvyšovanie spoľahlivosti sietí, obnova a hospodárny rozvoj sietí
- § Efektívne hospodárenie s energiou v organizačných jednotkách a organizáciách kraja
- § Zvýšenie informovanosti obyvateľov o obnoviteľných zdrojoch a úsporách energie

Aktivity naplňajúce opatrenie

- § **Využitie, rekonštrukcia a rozvoj regionálnych energetických sietí a zdrojov** – modernizáciou výrobných zariadení
- § Vypracovanie „Územnej energetickej koncepcie“ a „Energetického auditu“ pre územie kraja
- § Využitie obnoviteľných zdrojov a úspor energie
- § Vytvorenie zvláštneho fondu kraja
- § Využitie možností daných liberalizáciou energetiky na európskom trhu za účelom zabezpečenia energetických potrieb regiónu

Kritéria pre výber projektov

- § Efektívnosť pri dosiahnutí realizačných výstupov
- § Ďalšie kvantitatívne a kvalitatívne kritéria napr.:
  - Rozsah úspor energie, zvýšenie účinnosti využitia energie, zníženie strát energie a zvýšenie spoľahlivosti sietí
  - Stupeň využitia investícií pri rozvoji sietí a hospodárnosť investície
  - Rozsah využitia obnoviteľných zdrojov energie, výška výkonu a produkcia
  - Stupeň kombinovanej výroby energie a využitie zvyškového tepla
  - Zníženie objemu vypúšťaného znečistenia
  - Rozsah zvýšenia počtu bytových jednotiek či počtu a veľkosti objektov napojených na žiaduce zdroje vykurovania
  - Zaistenie etapovitého a viac zdrojového financovania prípravy a realizácie uvedených opatrení
- § Miera komplexnosti riešenia, nadväzujúce a súvisiace aktivity
- § Trvalá udržateľnosť riešenia a vplyv na životné prostredie
- § Súlad s programom rozvoja kraja a väzba na aktualizovanú ÚPN VÚC
- § Väzba na ostatné rozvojové aktivity a programy

Realizačné výstupy opatrenia

- § Úspora energie, zvýšenie účinnosti využitia energie, zvýšenie využitia obnoviteľných a druhotných zdrojov energie
- § Zvýšenie informovanosti o obnoviteľných zdrojoch a úsporách energie
- § Zapracovanie zámerov kraja do ÚPN obcí a ÚPN VÚC
- § Ďalšie kvantitatívne a kvalitatívne výstupy napr.:
  - Rekonštrukcia sietí (m, km), zníženie strát energie (%) a zvýšenie spoľahlivosti (%)
  - Zvýšenie využitia obnoviteľných zdrojov energie, ich výkonu (%) a produkcie (%)
  - Zvýšenie energetického využitia druhotných zdrojov a odpadov (%)
  - Zvýšenie počtu obyvateľov, resp. bytových jednotiek, v ktorých bola realizovaná zmena spôsobu vytápania (%)
  - Zvýšenie počtu plynofikovaných obcí, resp. počtu a kapacity prípojkov (%)
  - Zníženie objemu vypúšťaného znečistenia a skleníkových plynov (jednotky znečistenia)
  - Riešenie problémov poľnohospodárstva cieľavedomým pestovaním energetických rastlín pre spaľovanie biomasy (ha plôch)

Prínosy pre ekonomiku regiónu

- § Zlepšenie vybavenosti sídiel, efektívne využitie investícií pre rozvoj siete, vybavenosť nových území
- § Využitie potenciálu kraja vhodného pre rozvoj obnoviteľných zdrojov energie
- § Znižovanie znečistenia ovzdušia a produkcie skleníkových plynov
- § Zníženie miery zdravotných rizík obyvateľov a ich dôsledkov
- § Rozvoj sektoru energetiky formou znižovania strát, zvýšenia spoľahlivosti, optimalizácie prevádzky sietí, zvýšenie účinnosti využitia energie a realizácie úspor energií, vrátane opatrení na strane odberateľov
- § Vytvorenie pracovných príležitostí
- § Zlepšenie konkurencie schopnosti firiem
- § Zvýšenie atraktivity kraja pre cestovný ruch a podnikanie

Cieľové skupiny

- § Obyvateľstvo
- § Odberatelia elektriny, plynu a tepla
- § Podnikateľské subjekty a investori
- § Obce a mestá, ich združenia
- § Správcovia sietí, výrobcovia elektriny a tepla, dodávatelia elektriny, plynu a tepla

Geografické vymedzenie

Územie celého Prešovského kraja a lokality zodpovedajúce stanoveným kritériám.

Doba trvania

Roky 2004 – 2006

Názov opatrenia:

A.4. Rozvoj telekomunikačnej a informačnej infraštruktúry

Stručný popis východiskovej situácie

Dominantným operátorom a prevádzkovateľom verejnej pevnej siete je spoločnosť Slovenské Telekomunikácie. Prevádzka telekomunikačných zariadení v Prešovskom kraji je plne automatizovaná. Sídlnymi tranzitnej ústredne TTU vo svojich hraniciach tranzitných telefónnych obvodov sú Poprad a Prešov.

Na trhu telekomunikačných a dátových služieb sa etablovali okrem Slovenských telekomunikácií aj ďalšie subjekty. Medzi najvýznamnejšie patrí Orange a Eurotel. Ďalšie siete budujú ostatní správcovia infraštruktúry i prevádzkovatelia lokálnych kábelových TV rozvodov, v budúcnosti využiteľných i pre hlasové a dátové služby.

Prudký rozvoj v SR zaznamenali mobilné telekomunikácie. Siete GSM prevádzkované 2 operátormi patria k technologicky najvyspelejším na svete, vybavenosť prístrojmi dosahuje priemer Európskej únie. Pokrytie územia predstavuje okolo 90 % obyvateľstva. Problematické sú miesta predovšetkým v pohraničí, čo spôsobuje problémy v oblasti cestovného ruchu.

Využívanie možností telekomunikačnej infraštruktúry nezodpovedá štandardom krajín Európskej únie. Využitie je prevažne v hlasových službách. Mobilné telefóny priblížili textové správy i elektronické bankové a obchodné služby. Rozvoju internetových služieb bráni nízky počet staníc, čo možno zmeniť zabezpečením dostatočného množstva verejne prístupných koncových staníc (PC alebo kiosky) v úradoch a organizáciách verejnej správy, vrátane školských, kultúrnych alebo sociálnych zariadení.

Kraj nemá dostatočne fungujúce a prepojené regionálne a miestne informačné systémy, ich vytváranie patrí k významným rozvojovým faktorom. Chýbajú organizované údajové základne, ktoré by umožnili vytváranie aktuálnych informácií, WEB a WAP stránok a regionálnych informačných serverov s vysokou návštevnosťou, čo je možné dosiahnuť vyšším prepojením a spolupracou verejného, podnikateľského i neziskového sektoru. To prispeje i k prezentácii regiónu. Pre budovanie informačných systémov je najmä vo väčších sídlach kraja (okresných mestách) vybudovaná prijateľná telekomunikačná infraštruktúra už dnes. Ponuka služieb sa skvalitní a rozšíri prístupom nových operátorov.

Ciele opatrenia

- § Zabezpečenie komunikačných potrieb na území kraja s využitím liberalizácie telekomunikácií
- § Kvalitná ponuka telekomunikačných hlasových a údajových služieb pre vnútroštátne i zahraničné spojenie
- § Dokončenie digitalizácie ústrední, zvyšovanie spoľahlivosti a modernizácie regionálnej a miestnej telekomunikačnej infraštruktúry, zlepšenie vybavenosti vidieckych sídiel, rozšírenie pokrytia v turisticky atraktívnych územiach
- § Zvýšenie atraktivity kraja pre podnikateľské subjekty, investorov i pre cestovný ruch
- § Využitie rozvoja telekomunikačných a technologických firiem ako nových čistých technológií, využitie prudkého rozvoja elektronického obchodovania pre rozvoj činností spojených s pohybom tovaru

- § Zabezpečenie dostupnosti internetu na verejných staniciach s kvalitným pripojením, presadzovanie moderných informačných technológií do škôl
- § Vytvorenie moderných regionálnych informačných systémov v spolupráci verejného, podnikateľského i neziskového sektoru, väčšia ponuka elektronických informácií a služieb

Aktivity napíňajúce opatrenie

- § **Rozvoj telekomunikačnej infraštruktúry** – dokončiť digitalizáciu ústrední na pevných sieťach. Rozšíriť a skvalitniť pokrytie územia systémom mobilných operátorov s ohľadom na podnikateľské aktivity a cestovný ruch i v pohraničí pri rešpektovaní ochrany prírody, krajiny a zdravia. Preveriť možnosti uplatnenia vplyvu kraja v oblasti budovania telekomunikačných staníc. Zabezpečiť pokrytie územia kraja sieťou verejných telefónnych staníc, zvlášť v každej obci a jej samostatnej časti.
- § **Podpora informačnej infraštruktúry** – podporovať zavádzanie informačnej infraštruktúry a koncových staníc (PC, kiosky) predovšetkým do škôl, ale tiež do kultúrnych alebo sociálnych zariadení a do verejných budov a priestorov. V zariadeniach v priamej správe kraja finančne zabezpečovať ich prevádzku a vhodné pripojenie k sieti na telekomunikačnom trhu.
- § **Vytváranie regionálnych informačných systémov a služieb** – zmapovať možnosti s ohľadom na štandardy a zvyklosti EÚ, skúsenosti susedných regiónov, atraktivitu foriem a potreby klientov, zákazníkov a investorov s ohľadom na rozvoj podnikania, cestovného ruchu, lokalizácie investícií, ale i na rozvoj individuálnych alebo komunitných zahraničných kontaktov a spolupráce
- § **Spolupráca verejného, neziskového a podnikateľského sektoru** – využívať rozvoj telekomunikačných a informačných technológií s cieľom úzkej spolupráce verejného, neziskového a podnikateľského sektoru pri budovaní nových systémov a vytváraní nových služieb. Vybudovať moderné informačné a komunikačné systémy pre podporu riešenia problémov kraja

Kritéria pre výber projektov

- § Efektívnosť pri dosiahnutí realizačných výstupov
- § Ďalšie kvantitatívne a kvalitatívne kritéria napr.:
  - Dosah výstavby alebo rekonštrukcie sietí pre účinnú a hospodárnu komunikáciu na všetkých úrovniach verejnej správy, rozsah úspor vzniknutých inováciou technológie
  - Stupeň efektívneho využitia existujúcej telekomunikačnej infraštruktúry
  - Zvýšenie počtu verejných internetových staníc a modernizácia informačných technológií v školách
  - Preukázateľné zvýšenie informovanosti o kraji, súčasná i budúca návštevnosť regionálnych serverov
  - Zapojenie nových subjektov, skvalitnenie ich primárnych údajových základní pre vytváranie informácií, zvýšenie rýchlosti a stupňa automatizácie pri aktualizácii údajov a informácií

- Preukázateľný vplyv na zlepšenie pokrytia problematických častí kraja, turisticky atraktívnych území
  - Zabezpečenie etapovitého a viac zdrojového financovania prípravy
- § Miera komplexnosti riešenia, nadväzujúce a súvisiace aktivity
- § Podiel zapojenia verejného, podnikateľského i neziskového sektoru, dopad projektu na riešenie problémov kraja
- § Trvalá udržateľnosť riešenia a vplyv na životné prostredie
- § Súlad s programom rozvoja kraja a väzba na aktualizovanú ÚPN VÚC
- § Väzba na ostatné rozvojové aktivity a programy

Realizačné výstupy opatrenia

- § Zlepšenie žiadúceho pokrytia problematických častí kraja, turisticky atraktívnych území
- § Zvýšenie účinnosti alebo zníženie nákladov v komunikácii verejnej správy na všetkých úrovniach
- § Skvalitnenie primárnych údajových základní, zvýšenie rýchlosti a stupňa automatizácie pri aktualizácii údajov
- § Zlepšenie medzinárodnej spolupráce
- § Ďalšie kvantitatívne a kvalitatívne výstupy napr.:
- zvýšenie počtu verejných internetových staníc (%), zvýšenie počtu malých obcí s verejne dostupnou internetovou stanicou (%), zvýšenie počtu domácich internetových staníc
  - modernizácia informačných technológií v školách a zvýšenie kapacity (%)
  - zvýšenie návštevnosti regionálnych serverov (%)
  - zvýšenie počtu zapojených subjektov (počet) a podielu podnikateľského i neziskového sektoru (%)
  - vytvorenie nových pracovných miest na území kraja (počet)

Prínosy pre ekonomiku regiónu

- § Zvýšenie účinnosti alebo zníženie nákladov v komunikácii verejnej správy na všetkých úrovniach
- § Zvýšenie atraktivity kraja pre podnikanie, cestovný ruch a investorov, vyššia účinnosť propagácie a reklamy
- § Rozvoj elektronického bankovníctva, obchodovania a administratívy a nadväzujúcich činností, vytvorenie nových pracovných príležitostí a uplatnenie absolventov škôl, zvýšenie príjmov kraja z tejto činnosti
- § Odstránenie zbytočných presunov a prepravných časov formou elektronického vybavovania záležitostí
- § Skvalitnenie údajových základní a informácií – správne informácie v správnom čase na správnom mieste, zlepšenie konkurencieschopnosti firiem
- § Zapojenie podnikateľského a neziskového sektoru a občanov do riešenia problémov kraja
- § Zlepšenie vybavenosti sídiel, efektívne využitie minulých investícií do rozvoja sietí, zainvestovanie nových území

Cieľové skupiny

- § Obyvateľstvo, turisti, návštevníci, podnikateľské subjekty a investori

- § Všetci účastníci mobilných a pevných telekomunikačných sietí, užívatelia siete internet
- § Podnikateľské subjekty a investori
- § Obce a mestá, ich združenia

Geografické vymedzenie

Územie celého Prešovského kraja a lokality zodpovedajúce stanoveným kritériám.

Doba trvania

Roky 2004 – 2006

B **Cestovný ruch, kultúra a vonkajšie vzťahy**

III.B.1. Analýza

III.B.1.1. Popis súčasnej situácie v cestovnom ruchu

Cestovný ruch predstavuje odvetvie, ktoré má prierezový charakter a na jeho realizácii sa priamo podieľa celý rad ďalších odvetví - kultúra, doprava, stavebníctvo, zdravotníctvo, priemyselné odvetvia, poľnohospodárstvo a i. Je to odvetvie sektoru služieb, ktorý v ekonomikách vyspelých krajín predstavuje výrazne nadpolovičný až dvojtretinový podiel.

Cestovný ruch je odvetvím efektívneho zapájania sa do medzinárodnej výmeny, nakoľko získava devízy bez úverovania a poistných rizík. V rámci aktívneho zahraničného cestovného ruchu dochádza k predaju inak neexportovateľných služieb.

Významný je aj vplyv cestovného ruchu na vývoj zamestnanosti.

Prínos tohoto odvetvia je cenný pre horské a podhorské oblasti s nerozvinutým priemyslom, kde je často jedinou, resp. najvhodnejšou možnosťou ich rozvoja a zabraňuje neželanej migrácii obyvateľstva z týchto oblastí do miest. Miestna viazanosť cestovného ruchu na atraktívne územia s primeranou vybavenosťou je tiež jednou z charakteristík, ktorými sa odlišuje od priemyselných odvetví.

III.B.1.2. Interpretácia územia z hľadiska cestovného ruchu

Potenciál územia Prešovského kraja je pre cestovný ruch, rekreáciu a kúpeľníctvo značne rozsiahly a výrazne diferencovaný.

Na území Prešovského kraja sa nachádza, resp. do tohto územia plošne zasahuje 5 národných parkov - Tatranský národný park, Pieninský národný park, Národný park Nízke Tatry, Národný park Slovenský raj a Národný park Poloniny a dve chránené krajinné oblasti Vihorlat a Východné Karpaty.

Najvýznamnejšou oblasťou medzinárodného cestovného ruchu v kraji sú Vysoké Tatry. Denná návštevnosť Vysokých Tatier dosahuje 23 000 návštevníkov, maximálne doporučovaná je cca 26 000, čo znamená, že terajšia návštevnosť sa pohybuje tesne pod maximom únosnosti. Je to stredisko s najlepším vybavením, najmä čo sa týka zimných športov. Sú tu 3 lanovky, vyše 60 vlekov, 5 stredísk má umelé zasnežovanie a má označené cykloturistické trasy rôznej obtiažnosti. Tatranská klíma má využitie na liečenie chorôb dýchacieho ústrojenstva. V blízkosti sa nachádzajú možnosti pre poznávanie a kultúrnu turistiku – Mestská pamiatková rezervácia Spišská Sobota, pamiatková rezervácia ľudovej architektúry Ždiar, ďalšie kultúrne pamiatky v Poprade – Veľkej, Matejovciach, Švábovciach, múzeum TANAP-u, Podtatranské múzeum v Poprade, galérie a pod.

Na území Prešovského kraja sa nachádzajú významné zdroje prírodných liečivých vôd v Bardejovských Kúpeľoch a Vyšných Ružbachoch s celoslovenským až medzinárodným významom, v Novej Ľubovni, Malom Sulíne, Červenom Kláštore a Šarišskom Štiavniku, s regionálnym významom a v Gánovciach s miestnym významom i mnohé pramene minerálnych vôd. Významnými kúpeľnými miestami celoštátneho významu sú Vysoké Tatry, Vyšné Ružbachy a Bardejovské kúpele. Územie je rovnako bohaté na výskyt geotermálnych vôd.

Významným lokalizačným činiteľom je i vodná nádrž Domaša situovaná v atraktívnom prírodnom prostredí.

K osobitým komponentom komplexu lokalizačných predpokladov cestovného ruchu patria kultúrne pamiatky, ktoré vznikli tvorivou činnosťou človeka. Väčšina kultúrnych pamiatok sa vyskytuje v rámci intravilánov miest a obcí, čím prispievajú k lokalizácii cestovného ruchu do týchto sídiel, čo má priaznivé vplyvy z hľadiska záťaže na prírodnú krajinu a životné prostredie vôbec.

Z hľadiska selektívnych predpokladov má riešené územie Prešovského kraja veľmi dobré urbanizačné predpoklady rozvoja cestovného ruchu predovšetkým v oblasti Liptovskej Tepličky, Pienin, Spišskej Magury, Ľubovnianskej vrchoviny, Čergova, Slánskych vrchov, Vihorlatu a Bukovských vrchov v podobe horských a podhorských sídiel so zachovalou ľudovou architektúrou. Nízky počet obyvateľov a nízka hustota zástavby vytvárajú spolu s prírodnými danosťami vhodné podmienky pre rozvoj vidieckej turistiky.

PSK vykazuje relatívne dobrú úroveň napojenia na nadradenú dopravnú infraštruktúru vytvárajúcu predpoklady pre príchod domácich i zahraničných dlhodobých i tranzitných návštevníkov,

okrem mikroregiónov, ktoré sú od ostatného územia štátu odčlenené fyzickogeografickými bariérami a tak majú toto napojenie komplikované.

III.B.1.3. Základné ukazovatele cestovného ruchu

V Prešovskom kraji bolo v roku **2002** 462 ubytovacích zariadení – z toho 167 hotelov (motelov) a penziónov, 54 turistických ubytovní, 12 chatových osád a 111 ostatných hromadných ubytovaní a 118 ubytovaní v súkromí. Návštevníci mali k dispozícii 9 764 izieb s 25 745 lôžkami. Uvedenú kapacitu v našom kraji využilo 745 tisíc návštevníkov, z toho 324 tisíc cudzincov.

Základné ukazovatele cestovného ruchu za rok 2002

Územie	Ubytovacie Zariadenia	Počet Izieb	Počet lôžok	Počet návštevníkov
Prešovský kraj	462	9 764	25 745	745 178
SR	2 398	45 466	118 168	3 446 000
Podiel na SR %	19,3	21,5	21,8	21,6

Zdroj: ŠÚ SR, vlastné prepočty

Základné ukazovatele cestovného ruchu za rok 2002

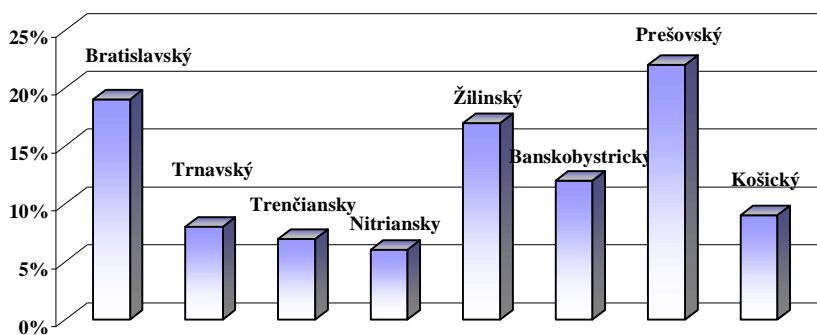
Územie	Počet Prenocovaní	Priemerný počet prenocovaní	Priemerná cena za ubytovanie	Tržby za ubytovanie
Prešovský kraj	3 051 652	4,1	404	1 233 970
SR	-	3,6	463	-
Podiel na SR %	-	111,4	87,3	-

Zdroj: ŠÚ SR, vlastné prepočty

Porovnanie vybraných ukazovateľov cestovného ruchu v krajoch SR

Návštevnosť v ubytovacích zariadeniach sa odvíja od ubytovacích kapacít, atraktívnosti a úrovne ekonomického rozvoja regiónov. Pri porovnaní v rámci krajov SR za rok 2002 Prešovský kraj zaznamenal najvyššiu návštevnosť v ubytovacích zariadeniach a to 745 178 návštevníkov, čo je 21,6% z celkového počtu návštevníkov v SR.

Počet návštevníkov v ubytovacích zariadeniach v krajoch SR v % (r. 2002)

Zdroj: ŠÚ SR KS PO

S počtom 462 ubytovacích zariadení zastáva Prešovský kraj druhé miesto za Žilinským krajom (641 ubytovacích zariadení). Z pohľadu počtu izieb a lôžok vykazuje najväčšiu kapacitu Prešovský kraj. Počet izieb: 9 764, počet lôžok: 23 919.

S objemom tržieb za ubytovanie v hodnote 1 233 970 tis. Sk je Prešovský samosprávny kraj na druhom mieste za Bratislavským samosprávnym krajom (1 484 404 tis. Sk). Pritom, priemerná cena za ubytovanie domáceho návštevníka bola v Prešovskom samosprávnom kraji 345,- Sk, v Bratislavskom samosprávnom kraji 539,- Sk. Priemerná cena za ubytovanie zahraničného návštevníka bola v Prešovskom samosprávnom kraji 485,- Sk a v Bratislavskom samosprávnom kraji 1504,- Sk.

Domáci návštevníci sa na tržbách za ubytovanie v Prešovskom samosprávnom kraji podieľali 49,1%, zahraniční 50,9%. V Bratislavskom samosprávnom kraji sa zahraniční návštevníci na uvedenom ukazovateli podieľali 79%, domáci 21%.

Z hľadiska priemerného počtu prenocovaní domácich a zahraničných návštevníkov je Prešovský kraj na štvrtom mieste (4,1), za Trnavským (5,2) Trenčianskym (4,5) a Banskobystrickým (4,4) samosprávnym krajom.

Porovnanie vybraných ukazovateľov cestovného ruchu v okresoch PSK

Pri analýze kapacít a výkonov ubytovacích zariadení v jednotlivých okresoch Prešovského kraja, z hľadiska druhu zariadení, majú dominantné zastúpenie predovšetkým hotely nižšej kategórie. Z hľadiska celkového počtu ubytovacích zariadení dominantné zastúpenie majú hotely a motely nižšej kategórie (predovšetkým hotely a motely**), penzióny a turistické ubytovne a ostatné ubytovacie zariadenia. Z analýzy štruktúry ubytovacích zariadení vyplýva, že **počet ubytovacích zariadení stúpa**. Tento trend bol spôsobený predovšetkým nárastom počtu malých ubytovacích zariadení – penziónov, turistických ubytovní, chatových osád, kempov a ostatných ubytovacích zariadení.

Okres	Počet ubytovacích zariadení	Počet izieb	Počet lôžok	Počet návštevníkov spolu	domáci	zahraniční
Bardejov	29	1 041	2 375	45 103	28 592	16 511
Humenné	10	333	843	17 995	14 578	3 417
Kežmarok	84	911	2 620	63 381	40 723	22 658
Levoča	10	144	421	15 117	5 506	9 611
Medzilaborce	-	-	-	-	-	-
Poprad	238	5 358	14 178	493 462	253 082	240 380
Prešov	17	391	944	44 403	33 519	10 884
Sabinov	9	221	739	12 274	9 060	3 214
Snina	7	80	265	3 731	2 740	991
Stará Ľubovňa	24	703	1 614	31 912	20 178	11 734
Stropkov	8	135	448	2 759	1 821	938
Svidník	-	-	-	-	-	-
Vranov nad Topľou	19	254	731	10 052	7 902	2 150

Zdroj: ŠU SR KS PO

Z hľadiska výkonov jednotlivých druhov ubytovacích zariadení, vzhľadom na skutočnosť, že penzióny a turistické ubytovne v prevažnej miere predstavujú málokapacitné ubytovacie zariadenia, najväčší počet ubytovaných návštevníkov, najvyšší počet prenocovaní i najvyšší objem získaných tržieb za ubytovanie pripadá na hotely a motely nižšej kategórie (predovšetkým hotely a motely**). Rovnako uvedené druhy ubytovacích zariadení spolu s penziónmi vzhľadom na svoju prevažujúcu lokalizáciu v turisticky atraktívnych lokalitách a väčších mestách zaznamenali najvyššie percentuálne využitie svojich kapacít. Nízke percentuálne využitie ubytovacích kapacít v prípade chatových osád a kempingov je spôsobené predovšetkým dominantným využívaním ich služieb turistickými návštevníkmi v letnej turistickej sezóne.

Okres	Tržby za ubytovanie spolu (tis. Sk)	Domáci návštevníci	Zahraniční návštevníci	Priemerná cena za ubytovanie	Domáci návštevníci	Zahraniční návštevníci
Bardejov	106 544	59 176	47 368	277	214	442
Humenné	15 982	10 975	5 007	316	281	434
Kežmarok	71 722	42 751	28 971	355	354	358
Levoča	17 577	3 891	13 686	550	326	683
Medzilaborce	-	-	-	-	-	-
Poprad	903 363	417 840	485 523	453	402	508
Prešov	44 429	25 724	18 705	580	494	764
Sabinov	6 735	4 546	2 189	147	158	127
Snina	4 595	2 831	1 764	377	285	786
Stará Ľubovňa	55 155	33 156	21 999	273	233	371
Stropkov	1 627	774	853	147	124	178
Svidník	-	-	-	-	-	-
Vranov nad Topľou	4 145	3 220	925	152	143	196

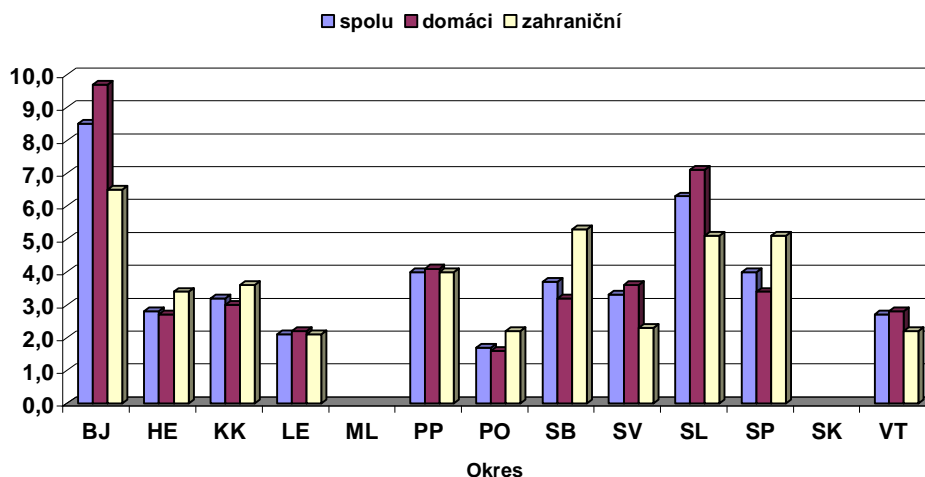
Zdroj: SU SR KS PO

Kvalitatívnym ukazovateľom hodnotiacim úroveň rozvoja cestovného ruchu z ekonomického, sociálneho i environmentálneho hľadiska je **dĺžka pobytu** turistických návštevníkov v ubytovacích zariadeniach. Tranzitní a jednodňoví netranzitní návštevníci nadmerne zaťažujú životné prostredie bez adekvátnych výdavkov v cestovnom ruchu, naopak dlhodobí návštevníci prinášajú ekonomický efekt v podobe výdavkov na ubytovanie, stravovanie a rôzne doplnkové služby, čím prispievajú k ekonomickému rozvoju cestovného ruchu ako hospodárskeho odvetvia i miestnych ekonomík.

Kým najvyšší počet návštevníkov i počet prenocovaní v absolútnych číslach bol zaznamenaný v okrese *Poprad*, najvyšší priemerný počet prenocovaní 8,5 na jedného návštevníka bol zaznamenaný v okrese *Bardejov*, v okrese *Stará Ľubovňa* 6,3. V okrese *Poprad* a *Stropkov* to bolo 4,0 prenocovaní. Nižší priemerný počet prenocovaní zaznamenaný v okrese *Poprad* môže súvisieť so skutočnosťou, že atraktivnosť prostredia Vysokých Tatier a vyhovujúce ubytovacie kapacity sú príčinou ich prítlačivosti i pre kongresový cestovný ruch, rôzne i medzinárodné kultúrne a spoločenské podujatia i poznávací cestovný ruch vyznačujúci sa spravidla krátkodobými pobytmi s malým počtom prenocovaní. Na druhej strane účastníci kongresového cestovného ruchu využívajú prevažne ubytovacie zariadenia vyšších kategórií a spravidla majú i vyššie priemerné výdavky za rôzne doplnkové služby a tak z ekonomického hľadiska do určitej miery kompenzujú nízky počet prenocovaní.

Vysoký priemerný počet prenocovaní zaznamenaný v okrese *Bardejov* súvisí s koncentráciou ubytovacích kapacít v atraktívnom prostredí Bardejova a Bardejovských Kúpeľov s orientáciou na kúpeľný turizmus charakterizovaný väčšou dĺžkou realizovaných pobytov zo strany turistických návštevníkov. Naopak, mimoriadne nízky počet prenocovaní zaznamenaný v okrese *Prešov* je spôsobený koncentráciou ubytovacích zariadení v tomto administratívnom centre kraja s dominantným využívaním nimi poskytovaných služieb účastníkmi pracovných a služobných ciest, obchodnými zástupcami a pod.

Priemerný počet prenocovaní návštevníkov v PSK (r.2002)

Zdroj: ŠÚ SR KS PO

Najvyšší priemerný počet prenocovaní pripadá na ostatné hromadné ubytovacie zariadenia (5,4), o niečo nižší priemerný počet prenocovaní na hotely a motely kategórie **.

Z vyššie uvedených ukazovateľov vyplýva, že Prešovský kraj disponuje dostatočnou kapacitou ubytovacích zariadení, čo je silnou stránkou územia aj napriek tomu, že nie všetky ubytovacie zariadenia sú v celkom vyhovujúcej štruktúre a kvalite a zaostávajú za požadovaným európskym štandardom. Zásadným problémom je predovšetkým nízka úroveň kvality základných a doplnkových služieb, ktorá sa odráža v návštevnosti, priemernom počte prenocovaní a z toho vyplývajúcim objeme tržieb za ubytovanie, t.j. ekonomických prínosoch.

III.B.1.4. Kúpeľný cestovný ruch

Kúpeľný cestovný ruch sa v porovnaní s rekreačným, horským či poznávacím turizmom vyznačuje niektorými špecifikami. Výrazne prevažujúcou motiváciou účastníka kúpeľného cestovného ruchu sú liečebné dôvody zamerané na zlepšenie zdravotného stavu, pričom ostatné motívy ustupujú výrazne do úzadia a prejavujú sa ako menej podstatné, prípadne doplnkové. Z hľadiska vplyvu kúpeľného cestovného ruchu na prírodné prostredie je práve toto zachovalé prírodné prostredie významným podporným činiteľom vykonávanej liečby a zvyšuje atraktivnosť a prestíž príslušného kúpeľného miesta.

Na území Prešovského kraja sa nachádzajú významné prírodné liečivé kúpele, ktoré využívajú prírodné liečebné zdroje alebo klimatické podmienky na liečenie a poskytovanie zdravotnej starostlivosti.

Kúpeľné využitie **Vysokých Tatier** je založené na využití vhodných klimatických podmienok južných svahov Vysokých Tatier na liečbu ochorení dýchacích ciest v osadách s dominantným vplyvom kúpeľníctva – Vyšné Hágy, Nová Polianka, Tatranská Polianka i osadách, kde kúpeľný cestovný ruch spolupôsobí s inými druhmi turizmu, predovšetkým s rekreačným – Štrbské Pleso, Smokovce, Tatranská Kotlina.

Ďalším strediskom cestovného ruchu medzinárodného významu sú **Bardejovské kúpele**, s veľkým bohatstvom minerálnych, termálnych, liečivých prameňov a vybudovanými kúpeľnými zariadeniami európskeho významu. Kúpeľná starostlivosť sa orientuje na liečbu ochorení tráviaceho ústrojenstva, dýchacích ciest okrem TBC, cukrovky a srdcovocievnych ochorení okrem akútnych stavov.

Ďalším významným kúpeľným miestom sú Vyšné Ružbachy.

III.B.1.5. Kultúrny cestovný ruch (poznávací cestovný ruch)

V rámci územia Prešovského kraja a predovšetkým v regióne Spiša sa nachádza najväčšia koncentrácia kultúrno – historických pamiatok na území Slovenskej republiky tvoriacich cieľ poznávacieho turizmu.

V rámci územia Prešovského kraja a predovšetkým v regióne Spiša sa nachádza najväčšia koncentrácia kultúrno – historických pamiatok na území Slovenskej republiky tvoriacich cieľ poznávacieho turizmu. Medzi najvýznamnejšie prvky kultúrneho a historického dedičstva patrí Spišský hrad a pamiatky okolia a Mestská pamiatková rezervácia Bardejov, vrátane židovského suburbia, zaradená do **Zoznamu svetového dedičstva UNESCO**. Vysoká atraktivnosť lokalít svetového kultúrneho a prírodného dedičstva UNESCO bezprostredne vplýva na úroveň ich návštevnosti predovšetkým zahraničnými návštevníkmi. Významnými historickými sídelnými štruktúrami z hľadiska atraktivnosti pre účastníkov poznávacieho turistického ruchu sú predovšetkým mestské pamiatkové rezervácie Bardejov, Kežmarok, Levoča, Prešov, Podolíneec, Spišská Kapitula a Poprad – Spišská Sobota, pamiatkové rezervácie ľudovej architektúry Ždiar a Osturňa, národné kultúrne pamiatky (ďalej len NKP) – Súbor východoslovenských drevených kostolíkov „cerkví“ i múzeá ľudovej architektúry - skanzeny v Starej Ľubovni, v Bardejovských Kúpeľoch, vo Svidníku a v Humennom.

III.B.1.6. Kultúrne zariadenia PSK

Prešovský samosprávny kraj je zriadovateľom 28 kultúrnych zariadení:

Regionálne osvetové strediská a hvezdárne

1. Šarišské osvetové stredisko v Prešove
2. Vihorlatské osvetové stredisko v Humennom
3. Hornozemplínske osvetové stredisko vo Vranove nad Topľou
4. Hornošarišské osvetové stredisko v Bardejove
5. Podduklianske osvetové stredisko vo Svidníku
6. Ľubovnianske osvetové stredisko v Starej Ľubovni
7. Podtatranské osvetové stredisko v Poprade
8. Hvezdáreň a planetárium v Prešove
9. Vihorlatská hvezdáreň v Humennom

Regionálne knižnice

10. Knižnica P .O. Hviezdoslava v Prešove
11. Vihorlatská knižnica v Humennom
12. Hornozemplínska knižnica vo Vranove nad Topľou
13. Okresná knižnica Davida Gutgesela v Bardejove
14. Podduklianska knižnica vo Svidníku
15. Ľubovnianska knižnica v Starej Ľubovni
16. Podtatranská knižnica v Poprade

Múzeá a galérie

17. Krajské múzeum v Prešove
18. Vihorlatské múzeum v Humennom
19. Vlastivedné múzeum v Hanušovciach nad Topľou
20. Šarišské múzeum v Bardejove
21. Ľubovnianske múzeum v Starej Ľubovni
22. Múzeum v Kežmarku
23. Podtatranské múzeum v Poprade
24. Múzeum Andyho Warhola v Medzilaborciach
25. Šarišská galéria v Prešove
26. Tatranská galéria v Poprade

Divadlá

27. Divadlo Alexandra Duchnoviča v Prešove
28. Divadlo Jonáša Záborského v Prešove

Problémy kultúrnych zariadení

Zásadné problémy, s ktorými sa kultúrne zariadenia potýkajú sú predovšetkým v oblasti finančného zabezpečenia činnosti, obnovy technického vybavenia, údržba a rekonštrukcie budov, nákup a ošetrovanie zbierok, kníh (múze, galérie a knižnice), výška mzdových prostriedkov (nedostatočné zdroje – nízke priemerné mzdy, pokles počtu pracovníkov, vysoký vekový priemer, nedostatočné finančné krytie úpravy nového zatriedenia pracovníkov podľa zákona č. 313/2001 Z.z. o verejnej službe). Následkom toho sa znižuje kvalita a odborná úroveň ponúkaných služieb, čo však predovšetkým vďaka obetavosti a profesionalite pracovníkov týchto zariadení výrazne nepoznomenalo ich činnosť.

Naopak, napríklad príjem zo vstupného v **múzeách a galériách** zaznamenáva každý rok nárast.

Nedostatok nových aktuálnych kníh v **knižniciach** síce spôsobuje pomalý pokles počtu výpožičiek, ale narastá počet návštevníkov, ktorí využívajú nové informačné zdroje – každá knižnica poskytuje verejný prístup do siete internet.

Regionálne osvetové strediská majú stabilné miesto v oblasti mimoškolských činností a aj napriek tomu, že v rozpočte nemajú kryté organizovanie okresných a krajských súťaží v rôznych oblastiach umeleckých aktivít, neprerušili ich organizovanie. Získanie iných zdrojov je však veľmi problematické a nedostatok financií znižuje kvalitu súťaží, zvyšuje finančné nároky na účastníkov, čo hlavne u detí a mládeže môže znamenať, že talenty zo sociálne slabších rodín nemajú šancu rozvíjať sa. Zvyšovanie návštevnosti, a tým aj efektivity divadiel je takisto podmienené dostatkom finančných prostriedkov na prípravu nových predstavení a ich propagáciu.

Medzi problémy spojené s oblasťou kultúry patrí aj rozvoj rómskej kultúry a identity.

III.B.1.7. Vonkajšie vzťahy

III.B.1.8. Medzinárodná spolupráca

Dohoda o spolupráci medzi Prešovským samosprávnym krajom a regiónom Abruzzo

Predmetom Dohody je výmena skúseností a rozvoj hospodárskej a sociálno-spoločenskej spolupráce, najmä vo výrobnéj a kultúrnej oblasti, v rozsahu a v súlade s kompetenciami regionálnej samosprávy, ako aj technické a operatívne záležitosti jej realizácie.

Zmluva vytvára predpoklady rozvíjať spoluprácu v týchto oblastiach:

- realizácia spoločných projektov a výmena skúseností v sociálnej, hospodárskej a kultúrnej sfére, a tiež v oblasti ochrany životného prostredia,
- uľahčovanie poznávania administratívnych postupov a noriem platných vo vyššie uvedenej oblasti,
- realizácia vzdelávacích kurzov pre mládež v oblasti vedecko-technickej, hospodárskej, cestovného ruchu, hotelierstva, ochrany životného prostredia, kultúry a sociálnej oblasti,
- zdokonaľovanie počítačovej a internetovej technológie a integrovaného informačného systému kontroly teritória,
- podpora aktivít v cestovnom ruchu a v poľnohospodárstve,
- v ďalších oblastiach patriacich do kompetencie regionálnej samosprávy.

Dohoda o spolupráci medzi Prešovským samosprávnym krajom a Malopoľským vojvodstvom

V zmysle návrhu textu Dohody zmluvné strany predpokladajú podporovať a rozvíjať spoluprácu v nasledujúcich oblastiach:

- (1) Hospodárska činnosť, podpora rozvoja podnikania a obchodných stykov medzi subjektami a inštitúciami malého a stredného podnikania,
- (2) Regionálna politika, regionálny rozvoj, územné plánovanie,
- (3) Koordinácia prípravy a realizácie spoločných podporných programov Európskej únie,
- (4) Cestovný ruch,
- (5) Doprava a dopravné spojenia,

- (6) Tvorba a ochrana životného prostredia,
- (7) Spolupráca medzi orgánmi miestnej a regionálnej samosprávy,
- (8) Kultúra, vzdelávanie (vrátane vysokého školstva), šport, veda,
- (9) Iné oblasti v rámci pôsobností samosprávneho kraja.

Dohoda o spolupráci medzi Prešovským samosprávnym krajom a krajom More a Romsdal

Svojim zameraním a obsahom je Dohoda štandardným medzinárodno - právnym dokumentom uzatváraným medzi regionálnymi subjektami a plne rešpektuje zásadu uskutočňovania medzinárodnej spolupráce v rámci kompetencií regionálnej samosprávy.

Zámerom spolupráce je rozvíjať kontakty a vymieňať si skúsenosti v oblastiach záujmu v súlade s národnými záujmami oboch krajín. Cieľovými skupinami pre realizáciu spolupráce sú hlavní predstavitelia a úradníci na regionálnej úrovni a ďalej organizácie, inštitúcie a podniky oboch regiónov.

Podmienkou existencie spolupráce je delegovanie finančných zdrojov Ministerstva zahraničných vecí Nórskeho kráľovstva cestou KS - Kommunenes Sentralforbund kraja More a Romsdal, aby mohli byť uhradené priame výdaje na jednotlivé projekty realizované v oblastiach vymedzených Dohodou. Ich realizácia napomôže plneniu úloh vyplývajúcich z Programu hospodárskeho a sociálneho rozvoja PSK.

V počiatočnej fáze sa spolupráca bude uskutočňovať v týchto oblastiach:

- (1) vývoj demokracie,
- (2) školenie orgánov samosprávneho kraja,
- (3) vzdelávanie,
- (4) regionálny hospodársky rozvoj,
- (5) kultúra,
- (6) ochrana životného prostredia,
- (7) výmena mladých pracovníkov.

Dohoda o spolupráci medzi Pardubickým krajom a Prešovským samosprávnym krajom

Vychádzajúc z § 5 Zákona o samospráve vyšších územných celkov č. 302/2001 (zákon o samosprávnych krajoch, Dohoda o spolupráci medzi Prešovským samosprávnym krajom a Pardubickým krajom vytvára základný právny rámec pre rozvoj zmyslupnej, obojstranne výhodnej a prospešnej spolupráce na regionálnej úrovni za spoluúčasti orgánov miestnej samosprávy, hospodárskych spoločností, zariadení a inštitúcií, spoločenských organizácií sídliačich na území samosprávneho kraja. Prešovský samosprávny kraj si týmto vytvoril potrebné podmienky pre rozvoj spolupráce, Dohodu považuje za dokument a prostriedok, umožňujúci uskutočňovať spoluprácu, vymedzujúci predmet a pravidla spolupráce, naznačujúci subjekty spolupráce. Základným cieľom je uskutočňovanie obojstranne výhodnej a efektívnej spolupráce, ktorá prispeje k všestrannému rozvoju regiónu v prospech občana.

Svojim zameraním a obsahom je Dohoda v súlade so zahraničnopolitickou orientáciou Slovenskej republiky, rešpektuje ustanovenia Európskeho rámcového dohovoru o cezhraničnej spolupráci medzi územnými celkami alebo orgánmi (ERD), plne rešpektuje zásadu uskutočňovania medzinárodnej spolupráce v rámci kompetencií regionálnej samosprávy a svojim zameraním, obsahom a procedurálnym postupom jej prípravy a uzatvorenia spĺňa ustanovenia § 5 a § 11 ods. 2 písm. h) zákona č. 302/2001 Z. z. o samospráve vyšších územných celkov. Rovnako zohľadňuje obsah Dohody medzi vládou Českej republiky a vládou Slovenskej republiky o cezhraničnej spolupráci, podpísanej v Bratislave 2. novembra 2000.

Predmetom spolupráce v zmysle Dohody je napomáhať rozvoju a uskutočňovať spoluprácu v týchto oblastiach:

1. hospodársky rozvoj,
2. ochrana životného prostredia,
3. cestovný ruch,
4. doprava,
5. technická infraštruktúra,
6. podpora programov Európskej únie,
7. zdravotníctvo,
8. podpora spolupráce medzi orgánmi územnej samosprávy a miestnej samosprávy, výkon

verejnej správy,

9. regionálna politika, územné plánovanie, obnova obcí a miest,

10. kultúra, vzdelávanie, školstvo, šport, veda, ďalšie oblasti spoločného záujmu patriace výlučne do pôsobnosti zmluvných strán.

Dohoda o medziregionálnej spolupráci medzi Prešovským samosprávnym krajom a Vologdskou oblasťou

Návrh textu Dohody o medziregionálnej spolupráci medzi Prešovským samosprávnym krajom, Slovenská republika a Vologdskou oblasťou, Ruská federácia bol vypracovaný oddelením medzinárodnej spolupráce Kancelárie predsedu PSK a odoslaný ruskej strane na posúdenie.

V zmysle návrhu textu dohody sa predpokladá napomáhať rozvoju a uskutočňovať spoluprácu v týchto oblastiach:

- (1) hospodársky rozvoj (strojárstvo, potravinársky priemysel, poľnohospodárstvo, lesný priemysel a pod), podpora rozvoja malého a stredného podnikania,
- (2) cestovný ruch,
- (3) výkon a riadenie regionálnej a miestnej správy a samosprávy,
- (4) zdravotníctvo,
- (5) kultúra, vzdelávanie, šport,
- (6) vedecký výskum , rozpracovanie a výmena technológií,
- (7) výstavno-veľtržná činnosť,
- (8) ďalšie oblasti spoločného záujmu patriace výlučne do kompetencie zmluvných Strán.

Predpokladá sa, že bilaterálna spolupráca sa bude uskutočňovať formou vzájomnej výmeny informácií a skúseností, aktívnej podpory ekonomických aktivít spolu s výmenou hospodárskych ponúk a právnych informácií, slúžiacich rozvoju hospodárskej spolupráce, rozvíjania inštitucionálnych a osobných kontaktov a organizovania spoločných aktivít a prezentačných akcií na podporu rozvoja spolupráce (výstavy, veľtrhy, kultúrne predstavenia, semináre, konferencie a pod.).

III.B.1.9. Cezhraničná spolupráca

Poľská republika

Severnú hranicu Prešovského kraja tvorí štátna hranica s Poľskou republikou, ktorej dĺžka predstavuje asi dve tretiny z celej dĺžky hranice, ktorá je 517,7 km. Z administratívneho hľadiska je príhraničné územie na poľskej strane tvorené dvoma vojvodstvami – malopoľským a podkarpatským. Z trinástich okresov Prešovského kraja deväť hraničí s týmito vojvodstvami.

Vzájomnú súčinnosť v rekreačnom využívaní krajiny je potrebné zabezpečiť s vojvodstvami Malopoľským (okresy Zakopané, Nowy Targ, Nowy Sacz, Gorlice) a Podkarpatským (Jaslo, Krosno, Sanok, Doine Ustryki). V Prešovskom kraji sú to okresy Poprad, Kežmarok, Stará Ľubovňa, Bardejov, Svidník, Stropkov, Humenné, Medzilaborce a Snina, ktoré sú príhraničnými okresmi. Kratším úsekom štátnej hranice susedí okres Snina aj s Ukrajinou.

Turistickú príťažlivosť územia Prešovského kraja zvyšuje lokalizácia štyroch rekreačných oblastí:

1. Oblasť **Tatier** patrí medzi najvýznamnejšie rekreačné oblasti v Slovenskej aj v Poľskej republike.

2. Oblasť tzv. **Popradskej riviéry** s kúpeľnými mestami **Krynica** (najväčšie na juhu Poľska) a **Muszyna** s turistickým zázemím **Beskidu Sadickiego** tvoriaca súčasť Popradzkeho parku krajobrazového. Rekreačná oblasť Popradskej riviéry plošne zahŕňajúca okrem vyššie uvedených kúpeľných miest i viacero obcí s významnou dominantnou či doplnkovou rekreačnou funkciou v úseku rieky Poprad tvoriacom štátnu hranicu Slovenskej a Poľskej republiky. Na druhej strane rekreačný krajinný celok **Ľubovnianska vrchovina** vytvára vhodné podmienky pre pobyt v horskom prostredí spojený s vodáckou turistikou na rieke Poprad a poznávanie ľudovej kultúry.

3. Turistickú príťažlivosť oblasti **poľských Pienin** zvyšuje blízkosť kúpeľného mesta **Sczawnica** vzdialeného iba cca 1 km od štátnej hranice. Nedávno vybudovaná priehrada **Czorsztyn** na rieke Dunajec začína disponovať rozsiahlymi ubytovacími kapacitami predovšetkým v privátnom ubytovaní. Na slovenskej strane rekreačný krajinný celok **Pieniny** vytvára vhodné podmienky pre pobyt v horskom prostredí spojený so splavovaním rieky Dunajec a pre poznávanie ľudovej kultúry.

4. Rekreačná oblasť **Soliňského jazera** s turistickým zázemím pohoria **Bieszczady**.

Vstupom Slovenskej a Poľskej republiky do Európskej únie v roku 2004 a s tým súvisiacim následným uplatňovaním Schengenskej dohody spočívajúcej v zrušení vnútorných hraníc medzi oboma krajinami a voľným pohybom osôb cez spoločnú štátnu hranicu i perspektívnym zavedením spoločnej európskej meny sa vytvoria podmienky pre intenzívnejší rozvoj cezhraničnej spolupráce s Poľskou republikou. Vzájomné prepojenie rekreačných priestorov po oboch stranách štátnej hranice po realizácii potrebných hraničných priechodov vytvára ideálne možnosti pre plné využitie potenciálu územia na oddych, rekreáciu, kultúrno-poznávacie a športové aktivity.

Turistická základňa Prešovského kraja predstavuje značnú časť ubytovacej kapacity Slovenska. Treba však poznamenať, že turistická základňa cezhraničného charakteru sa vyznačuje v prevažnej miere stredným alebo nízkym štandardom, rozdielnym od súčasného európskeho trhu. Na väčšine územia sa zaznamenáva nedostatok zariadení v oblasti telekomunikácií, bankových služieb a i. Preto je turistická základňa schopná len slabej konkurencie s podobnými oblasťami v EÚ.

**III.B.2. SWOT analýza kraja pre oblasť:
CESTOVNÝ RUCH, KULTÚRA A VONKAJŠIE VZŤAHY**

SILNÉ STRÁNKY	SLABÉ STRÁNKY
<ol style="list-style-type: none"> 1. Prírodný potenciál / národné parky, chránené krajinné oblasti, minerálne a termálne vodné zdroje, vodné nádrže, horské a podhorské oblasti a i./ 2. Výhodná geografická poloha / stred Európy, hraničné priechody Poľská republika, Ukrajina 3. Kultúrno-historický potenciál / historické centrá miest, hrady, sakrálne stavby, ľudová architektúra, folklór, tradičné podujatia a i./ 4. Existujúce strediská cestovného ruchu s dostatočnou kapacitou ubytovacích zariadení 5. Dostatok udržiavaných turistických trás, cyklotrás /prepojenie s Poľskou republikou/ 6. Existujúca základňa vzdelávacích inštitúcií v oblasti profesionalizácie ľudských zdrojov pre oblasť CR 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Nedostatočná infraštruktúra CR /nedokonalý informačný a orientačný systém, doprava a spoje a i./ 2. Chýbajúci ucelený/komplexný marketingový systém pre oblasť CR - marketingový informačný systém, marketingový mix – 8 P / vrátane absencie koncepcie rozvoja CR/ 3. Nedostatočná propagácia regiónu 4. Absencia ponuky komplexných produktov - „integrovaných balíkov“ CR 5. Roztrieštenosť inštitucionálnej základne subjektov CR – absencia spolupráce medzi partnermi pôsobiacimi v oblasti CR , nekoordinovanosť postupu štátnej správy, samosprávy, podnikateľskej sféry, tretieho sektora a občana 6. Nedostatočná legislatíva / zákony, dane, poplatky, územno-právne vysporiadanie/; 7. Nízka kvalita základných a doplnkových služieb cestovného ruchu 8. Nízka úroveň kvalifikovanosti ľudských zdrojov v CR, jazyková bariéra 9. Nedostatočná údržba a obnova historických objektov a kultúrno-historického dedičstva 10. Image regiónu
PRÍLEŽITOSTI	OHROZENIA
<ol style="list-style-type: none"> 1. Rozvoj cezhraničnej /CBC/ a medzinárodnej spolupráce 2. Možnosti a podpora vytvárania verejnoprávnych partnerstiev 3. Transformácia legislatívnych noriem 4. Rozvoj malého a stredného podnikania 5. Ponuka komplexných produktov – integrovaných balíkov cestovného ruchu s diferencovaním na dopyt cieľových skupín /agroturistika, kongresová a incentívna turistika a i./ 6. Čerpanie finančných prostriedkov z podporných programov EÚ, bilaterálnej spolupráce 7. Napojenosť na globálny informačný systém 8. Rozvoj kúpeľníctva 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Nedostatok investičného kapitálu 2. Odlev kvalifikovaných odborníkov 3. Nekoordinovaný spoločný postup subjektov pôsobiacich v oblasti cestovného ruchu 4. Rastúca konkurencia / medzinárodný kontext/ 5. Všeobecný nedostatok legislatívnych noriem v oblasti CR

III.B.3. Stratégia

Problémová oblasť:

B – CESTOVNÝ RUCH, KULTÚRA A VONKAJŠIE VZŤAHY

STRATEGICKÁ VÍZIA

Trvalo udržateľný cestovný ruch – ako priorita hospodárskej politiky regiónu, vytvárajúci ekonomické príležitosti, zabezpečujúci rast kvality životnej úrovne, s konkurencieschopným trhom, zachovávajúci a zveľaďujúci prírodné a kultúrne bohatstvo, budujúci atraktivitu a obraz regiónu.

STRATEGICKÉ CIELE

2. Rozvinúť odvetvie CR v štruktúre regionálneho hospodárstva, rozvíjať infraštruktúru cestovného ruchu so zameraním na zvyšovanie konkurencieschopnosti, socio-ekonomických príležitostí, rastu životnej úrovne a dosiahnutie kompatibility systému CR s krajinami EÚ
3. Vytvoriť podmienky pre rast kvalifikácie ľudských zdrojov v CR s dôrazom na kvalitu služieb a budovanie imidžu regiónu

OPATRENIA

- B. 1 **Rozvoj cestovného ruchu a kúpeľníctva**
- B. 2 **Turistická infraštruktúra**
- B. 3 **Podpora a rozvoj tradičných i nových kultúrnych aktivít**
- B. 4 **Vonkajšie vzťahy**

Názov opatrenia:

B.1. Rozvoj cestovného ruchu a kúpeľníctva

Stručný popis východiskovej situácie

Kraj je turisticky veľmi prítlačlivý, pre turistov je atraktívne predovšetkým unikátne spojenie zachovalej a ekologicky hodnotnej prírodnej krajiny horského a podhorského územia s mnohými jedinečnými útvarmi s kultúrnymi pamiatkami a historickými stredmi miest a obcí. Kraj disponuje pestrými prírodnými, geografickými a kultúrne historickými predpokladmi pre rozvoj pestrej škály programových ponúk pre návštevníkov, niektoré prírodné a kultúrne pamiatky majú veľký medzinárodný význam a sú zaradené do zoznamu UNESCO.

V budúcnosti je potrebné dbať na dôslednú ochranu a údržbu všetkých prírodných a kultúrnych hodnôt, čo vyžaduje viac zdrojové financovanie. V súčasnej dobe neexistuje v kraji cieľená podpora cestovného ruchu uskutočňovaného vo svojich citlivejších formách s ohľadom na ochranu životného prostredia, ktorý významne napomôže rozvoju kraja a môže tak zabezpečiť časť potrebných prostriedkov na starostlivosť a údržbu o prírodné a kultúrne hodnoty v kraji.

Špecifikom kraja je značný potenciál pre rozvoj rôznych navzájom sa dopĺňujúcich foriem cestovného ruchu a možnosť domácim i zahraničným návštevníkom ponúknuť špeciálne služby v rôznych oblastiach (vidiecka agroturistika, kultúrna turistika, športové vyžitie, ...). Významnou oblasťou ovplyvňujúcou nielen vývoj cestovného ruchu, je oblasť kúpeľníctva. V kraji neexistuje v súčasnej dobe podpora budovania kúpeľnej infraštruktúry a rozvoja kúpeľnej turistiky. Absencia tejto podpory do značnej miery ovplyvňuje proces rozvoja mimo liečebných aktivít a doplnkových služieb s cieľom dosiahnuť synergické účinky kúpeľníctva a cestovného ruchu.

Ciele opatrenia

- § Väčšie množstvo turistov a predĺženie doby ich zotrvania v regióne
- § Presadiť sa v konkurencii turistických ponúk v rámci SR
- § Zreteľné definovanie a zlepšenie turistického imidžu regiónu
- § Vyššia ponuka pracovných príležitostí a zlepšenie jej štruktúry
- § Zlepšenie profesnej prípravy a vzdelávania poskytovateľov služieb v cestovnom ruchu
- § Vyššia kvalita poskytovaných služieb subjektami cestovného ruchu
- § Stály rozvoj a zvyšovanie kúpeľných kapacít
- § Využitie synergického efektu kúpeľníctva na rozvoj cestovného ruchu
- § Vytvorenie funkčného systému siete informačných centier

Aktivity naplňajúce opatrenie

- § **Iniciovať vznik subjektu, inštitúcie, zodpovednej za riešenie problematiky cestovného ruchu** - organizácia, koordinácia, monitoring, komunikácia medzi jednotlivými partnermi, tvorba koncepcií a projektov, propagácia ...

- § **Spracovanie marketingovej štúdie kraja**
- § **Zabezpečiť viac zdrojové financovanie v oblasti cestovného ruchu a kúpeľníctva** – podporovať aktivity podnikateľov v cestovnom ruchu, ktorých činnosť nenarušuje prírodné a kultúrne bohatstvo regiónu (agroturistika, softturistika a pod.). Vytvoriť metodiku pre čo najpresnejšie zisťovanie skutočných príjmov plynúcich z cestovného ruchu, zistené informácie využívať ako spätnú väzbu pre hodnotenia dosiahnutých výsledkov v oblasti cestovného ruchu
- § **Podpora komunikácie verejnej správy** s informačnými centrami, vzdelávacími inštitúciami, partnerskými mestami a ďalšími subjektami zapojenými v cestovnom ruchu
- § **Dôsledne podporovať využívanie silných stránok regiónu najmä v oblasti:** životného prostredia, kúpeľníctva, využívania kultúrnych, technických a historických pamiatok, využívania tradičnej miestnej výroby, využívania tradičnej miestnej kultúry a folklóru, využívania špeciálnej turistiky, vrátane vytvorenia funkčných spätných väzieb
- § **Skvalitnenie a rozšírenie ponuky produktov cestovného ruchu** – zlepšiť úroveň a sieť služieb pre turistov najmä v oblastiach: ubytovacích služieb, stravovacích kapacít a špeciálnych služieb (požičovne áut, bicyklov, športových potrieb a pod.), zabezpečiť dostatočné prepojenie regiónu so susednými štátmi, iniciovať zavedenie štandardizácie turistických služieb na úrovni kraja, zvýšiť účinnosť kontroly kvality služieb vrátane dôsledného postihu. Aktivity zamerané na zvyšovanie kvalifikácie pracovníkov v cestovnom ruchu. Zvýšiť hustotu a obslužnosť siete cyklotrás, zabezpečiť podporu projektom (novým produktom) využívajúcim jedinečnosť regiónu pre potreby cestovného ruchu, zvýšiť kvalitu a hustotu športovísk atď.

Kritéria pre výber projektov

- § Efektívnosť pri dosiahnutí realizačných výstupov
- § Ďalšie kvantitatívne a kvalitatívne kritériá napr.:
  - zvýšenie kvality a konkurencieschopnosti
  - ponuka nových služieb v nadväznosti na existujúcu ponuku
  - realizácia projektov v oblastiach so zvýšenou nezamestnanosťou
  - rozvoj vidieckej turistiky
  - skvalitnenie turistickej infraštruktúry (najmä v oblastiach s dosiaľ chýbajúcou turistickou infraštruktúrou
  - rozvoj existujúcej informačnej infraštruktúry
  - využívanie folklórnych tradícií oblastí
  - projekty s kompletnou marketingovou stratégiou
  - geografický záber v rámci regiónu (veľkosť propagovaného územia, komplexnosť ponuky)
- § Regionálny a cezhraničný efekt projektu
- § Zabezpečenie financovania projektu i po ukončení podpory

Realizačné výstupy opatrenia

- § Marketingová štúria cestovného ruchu kraja
- § Ucelený systém propagácie regiónu
- § Zvýšenie úrovne služieb pre turistov, najmä v informáciách (turistický informačný systém v regióne)
- § Obnova tradičných remesiel a zvykov ako turistických atraktivít
- § Ďalšie kvalitatívne a kvantitatívne výstupy:
  - nové zariadenia cestovného ruchu v oblasti agroturistiky, vidieckej turistiky, cykloturistiky, kúpeľníctva, kongresovej turistiky a pod. (počet)
  - športové akcie usporiadané v strediskách letnej a zimnej rekreácie (počet)
  - vydanie cykloturistických, turistických a pod. máp a itinerárov (počet)
  - mikroregióny, ktoré sa aktívne orientujú na turistický priemysel (počet)

Prínosy pre ekonomiku regiónu

- § Rozvoj malého a stredného podnikania v dôsledku zvýšenia maloobchodného obratu a služieb „spotrebovaných“ turistami
- § Zvýšenie návštevnosti, predĺženie turistickej sezóny
- § Nadviazanie spolupráce regionálnych inštitúcií v rámci SR i Európy
- § Zvýšenie finančných prostriedkov, ktoré návštevníci vynaložia na pobyt, stravu a voľný čas (Sk/deň)
- § Novo vytvorené pracovné miesta v dôsledku obnovy tradičných remesiel a výrob (počet)
- § Novo vytvorené pracovné miesta v dôsledku rozvoja aktívneho trávenia voľného času turistov (športoví inštruktori, sprievodcovia a pod.) /počet/

Cieľové skupiny

- § Obce, mestá, miestne obyvateľstvo
- § Turisti, návštevníci oblasti
- § Podnikatelia, cestovné kancelárie, cestovné agentúry
- § Subjekty prevádzkujúce kúpeľné zariadenia
- § Odborníci na cestovný ruch
- § Ostatné subjekty pôsobiace v oblasti cestovného ruchu a kúpeľníctva

Geografické vymedzenie

Územie celého Prešovského kraja a lokality zodpovedajúce stanoveným kritériám.

Doba trvania

Roky 2004 – 2006

Názov opatrenia:

B.2. Turistická infraštruktúra

Stručný popis východiskovej situácie

V niektorých častiach kraja je stále nedokončená technická infraštruktúra, ktorá nezodpovedá normám a požiadavkám Európskej únie. Tento nedostatok je doplňovaný často až havarijným stavom komunikácií vo vidieckych oblastiach. Celkovo sa tieto nedostatky v technickej vybavenosti vidieckych sídiel ako limitujúci faktor pre ďalší rozvoj cestovného ruchu v kraji. Ďalší rozvoj cestovného ruchu predpokladá existenciu zachovalej prírodnej a kultúrnej krajiny vidieckeho priestoru, upravený vzhľad sídiel a rekreačných centier vybavených potrebnou infraštruktúrou.

Na území kraja je nevyhnutné opraviť a rekonštruovať historické pamiatky, upraviť a modernizovať existujúcu turistickú infraštruktúru a vybudovať nové objekty a siete podporujúce rozvoj cestovného ruchu v kraji. Pre ďalší rozvoj cestovného ruchu je nutné podporiť vytváranie a predaj komplexných programových produktov i pre obdobie mimo hlavnej sezóny a zlepšenie kvality služieb a ľudských zdrojov v službách. Rozhodujúcu úlohu v rozvoji cestovného ruchu má vytvorenie regionálnej organizačnej štruktúry, ktorá bude koordinovať rôzne regionálne aktivity vrátane cieľeného regionálneho marketingu a vytvárania nových regionálnych produktov

Ciele opatrenia

- § Spracovanie štúdií monitorujúcich stav a možnosti využívania a ďalšieho rozširovania infraštruktúry cestovného ruchu
- § Zriadenie nových informačných stredísk a nových prvkov lokálnych informačných systémov
- § Rekonštrukcia, modernizácia a vybudovanie športovísk (bazény, kúpaliská, lyžiarske zjazdové trate, cyklotrasy, tenisové, volejbalové a squashové kurty a pod.), kultúrnych a spoločenských zariadení
- § Rozšírenie a skvalitnenie propagácie regiónu
- § Rozvoj kúpeľníctva a jeho previazanosť na cestovný ruch
- § Zvýšenie počtu domácich i zahraničných návštevníkov
- § Zlepšenie dopravnej obslužnosti okrajových častí regiónu
- § Zvýšenie priepustnosti hraníc
- § Zlepšenie dopravnej dostupností turisticky atraktívnych miest, pamiatok, kúpeľov

Aktivity naplňajúce opatrenie

- § **Budovanie sprievodnej dopravnej infraštruktúry pre cestovný ruch a kúpeľníctvo**, budovanie turistických agrofariem, výstavba a modernizácia športovo – rekreačnej turistickej infraštruktúry, podpora výstavby a modernizácie technickej infraštruktúry v turistických strediskách a oblastiach, riešenie dopravných problémov v rámci ÚPN VÚC
- § **Spracovanie dostupných informácií o možnostiach využitia dočasne uzavretých objektov cestovného ruchu**

- § **Funkčný systém propagácie a informatiky v cestovnom ruchu a kúpeľníctva pre región** – vytvoriť sieť informačných centier (s využitím niektorých už existujúcich) s možnosťou vzájomného prepojenia a s možnosťou prepojenia na národné a nadnárodné informačné systémy, podporovať dodržiavanie celoštátneho jednotného turistického značenia, vytvoriť jednotný systém propagácie cestovného ruchu v regióne (vrátane webovej prezentácie)
- § **Zvýšenie úrovne infraštruktúry, dokončenie opráv historických pamiatok a celková revitalizácia krajiny regiónu** – pripraviť územie pre investičnú činnosť v oblasti cestovného ruchu, zlepšiť dopravu a dopravnú infraštruktúru

Kritéria pre výber projektov

- § Lokalizácia do stredísk a atraktivít nadregionálneho a regionálneho významu
- § Cielená podpora rozvoja vidieckych oblastí
- § Rozsah vytvárateľnej infraštruktúry pre cestovný ruch a kúpeľníctvo
- § Zapojenie väčšieho množstva subjektov a pokrytie širšieho územia
- § Realizovateľnosť zámerov
- § Regionálny či cezhraničný efekt
- § Dopad na ekologickú stabilitu krajiny
- § Zabezpečenie financovania projektov i po ukončení podpory

Realizačné výstupy opatrenia

- § Prehľad o stave a využívaní existujúcej infraštruktúry cestovného ruchu
- § Jednotný orientačný systém v regióne
- § Prehľad o potrebe budovania jednotlivých druhov infraštruktúry cestovného ruchu
- § Zvýšenie kvality služieb poskytovaných jednotlivými zariadeniami cestovného ruchu
- § Ďalšie kvalitatívne a kvantitatívne výstupy napr.:
  - zapojenie ďalších, existujúcich i novo vzniknutých subjektov v regióne do turistického priemyslu (počet)
  - vybudovanie siete regionálnych cyklotrás s prepojením na susediace regióny (km)
  - výstavba nových a modernizácia existujúcich hotelových a reštauračných zariadení
  - vybudovanie vzájomne prepojených informačných centier

Prínosy pre ekonomiku regiónu

- § Skoordinovanie siete informačných centier v regióne
- § Zvýšenie počtu návštevníkov, ktorí sa do regiónu vracajú (stála klientela) /%/
- § Zvýšenie príjmov z odvodov od prevádzkovateľov zariadení cestovného ruchu (%)
- § Nové pracovné príležitosti v rozvíjajúcich sa a nových zariadeniach cestovného ruchu (počet)

- § Zvýšenie finančných prostriedkov investovaných do opráv a údržby zariadení cestovného ruchu (%)
- § Zníženie miery nezamestnanosti

Cieľové skupiny

- § Obyvatelia regiónu
- § Podnikatelia
- § Obce a mestá
- § Návštevníci regiónu
- § Ostatné subjekty

Geografické vymedzenie

Územie celého Prešovského kraja a lokality zodpovedajúce stanoveným kritériám.

Doba trvania

Roky 2004 – 2006

Názov opatrenia:

B.3. Podpora a rozvoj tradičných i nových kultúrnych aktivít

Stručný popis východiskovej situácie

Oblasť kultúry zahŕňa široké spektrum aktivít, zariadení a vzťahov spolu vytvárajúcich celkový život v kraji. Vývoj kultúry a vonkajších vzťahov ovplyvňuje do značnej miery vývoj sociálnej oblasti a cestovného ruchu. Vybavenosť kraja kultúrnymi fenoménmi je v porovnaní s inými európskymi regiónmi na dobrej úrovni. Prevažná väčšina kultúrnych zariadení je sústredená do väčších miest, pričom niektoré majú celokrajský i nadregionálny význam. Medzi najznámejšie kultúrne zariadenia tohto typu patrí Divadlo Jonáša Záborského, Divadlo Alexandra Duchnoviča, obidve so sídlom v Prešove a Šarišské múzeum v Bardejove so storočnou tradíciou a rozsiahlym záberom v oblasti zbierok. Do tejto oblasti spadá aj Ľubovnianske múzeum v Starej Ľubovni, hlavne z hľadiska presahu svojej činnosti do Poľska a turistickou atraktivitou.

V kraji je podľa údajov z roku 2002 25 % kultúrnych pamiatok, všetky sú klasifikované ako národné kultúrne pamiatky. Unikátna je prítomnosť lokalít v regióne, ktoré sú zapísané do Zoznamu prírodného a kultúrneho dedičstva UNESCO (Spišský hrad, Spišská Kapitula, pamiatková zóna Spišského Podhradia, Kostol sv. Ducha v Žehre, historické jadro mesta Bardejov). V kraji je viacero pamiatkových mestských rezervácií. Veľa týchto nehnuteľných pamiatok je v zlom technickom stave, niekoľko z nich nie je možné pre zlý technický stav využívať vôbec. Využitie pre cestovný ruch je mnohokrát komplikované vlastníckymi vzťahmi.

V kraji pôsobí sedem regionálnych knižníc.

Ciele opatrenia

- § Výrazné zlepšenie ponuky najmä historického a kultúrneho potenciálu pre cestovný ruch v regióne
- § Zachovanie a rozvoj kultúrneho dedičstva kraja
- § Podpora obnovy pamiatok, mestských pamiatkových rezervácií a zón a vidieckej architektúry
- § Rozvoj múzeí, výstav a expozícií
- § Využitie verejných knižníc ako komunikačných a informačných centier obcí
- § Obnova a ochrana prírodných a technických atraktivít
- § Vzdelávanie obyvateľov v oblasti vzťahu k historickým a kultúrnym pamiatkam kraja
- § Rozvoj aktivít zaoberajúcich sa rozvojom a zachovaním tradícií folklóru, ľudových remesiel
- § Podporiť ciele využitie potenciálu kultúrnych zariadení na vytváranie partnerstva a spolupráce s mimovládny sektorom s dôrazom na rozvoj multikultúrneho prostredia regiónu
- § Podporiť oblasť rozvoja živej kultúry za účelom zvýšenia atraktivity kultúrnych podujatí, aktuálnych aj v oblasti cestovného ruchu

Aktivity naplňajúce opatrenie

- § **Podpora a zachovanie kultúrnych tradícií regiónu** – monitorovať a podporovať kultúrne projekty v regióne prostredníctvom regionálneho fondu na podporu miestnej kultúry, nadväzujúce na tradície historických regiónov Prešovského kraja, vrátane obnovy tradičných remesiel, podporovať využitie tradícií regiónu v oblasti cestovného ruchu
- § **Podpora miestnych a občianskych kultúrnych aktivít** – zainteresovať občianske aktivity a záujmové združenia občanov do projektov v oblasti kultúry a využitia voľného času, zmapovať situáciu v oblasti súčasného profesionálneho umenia v regióne a navrhnúť riešenia prípadných problémov, zmapovať situáciu súčasných aktivít v neprofesionálnom umení a iniciovať vytvorenie systému podpory
- § **Vznik nových a podpora existujúcich významných kultúrnych a umeleckých akcií a projektov minimálne európskeho významu** – zmapovať a podporovať fungujúce silné kultúrne a umelecké centrá a aktivity. Iniciovať spolu s mestami nové kultúrne a umelecké projekty minimálne európskeho významu
- § **Vytvorenie systému aktívneho prostredia podpory rozvoja zariadení zameraných na kultúrne a voľnočasové vyžitie stredoškolskej a vysokoškolskej mládeže** (kluby mládeže, kontaktné miesta mládeže a rôzne ďalšie subjekty)
- § **Vznik a rozvoj komerčne orientovaných aktivít existujúcich kultúrnych zariadení**, vytvorenie systému efektívnej propagácie a angažovanosti v oblasti cestovného ruchu
- § **Vytvorenie konkrétnych projektov podporujúcich** interkultúrny dialóg s dôrazom na multikultúrnosť regiónu a jeho primeranú prezentáciu

Kritéria pre výber projektov

- § Regionálny efekt
- § Významnosť pamiatky
- § Údržba a ochrana kultúrnych a historických pamiatok
- § Podpora miestnej kultúry, celoživotného vzdelávania obyvateľov, rozšírenie ponuky voľno časových aktivít, práca s mládežou
- § Zaistenie financovania projektov i po ukončení podpory
- § Presadzovanie kultúrnych, historických tradícií a prírodných zvláštností
- § Vytváranie nových pracovných miest

Realizačné výstupy opatrenia

- § Nové firmy s podnikateľskou činnosťou v oblasti kultúry (počet)
- § Vytvorenie regionálneho fondu podpory kultúrnych aktivít
- § Kultúrno – spoločenské akcie (festivaly, konferencie, výstavy a pod.) /počet/

- § Príspevok k obnove pamiatok (počet)
- § Vytvorenie nových regionálnych kultúrnych produktov (počet)
- § Realizácia projektov vzdelávania v oblasti kultúry, tradícií, cestovného ruchu (počet)

Prínosy pre ekonomiku regiónu

- § Zvýšenie príjmov z návštevnosti pamiatok (%)
- § Podpora zamestnanosti v oblastiach s nadpriemernou nezamestnanosťou
- § Zvýšenie počtu návštevníkov kultúrnych akcií, historických pamiatok, múzeí a ďalších zariadení cestovného ruchu (%)
- § Zvýšenie návštevnosti regiónu (%)
- § Zvýšenie príjmov z cestovného ruchu

Cieľové skupiny

- § Obyvateľstvo
- § Podnikatelia
- § Obce a mestá
- § Návštevníci regiónu
- § Ostatné subjekty

Geografické vymedzenie

Územie celého Prešovského kraja so zameraním na kultúrne a historicky významné pamiatky, vidiecke a turisticky atraktívne oblasti.

Doba trvania

Roky 2004 – 2006

Názov opatrenia:

B.4. Vonkajšie vzťahy

Stručný popis východiskovej situácie

V kraji sídli viacero inštitúcií, alebo podnikateľských subjektov s národnou či nadnárodným významom (priemyselné podniky, distribučné spoločnosti, univerzita, ďalšie regionálne inštitúcie).

Dlhoročná tradícia v oblasti partnerských vzťahov so zahraničím je predovšetkým u samosprávnych subjektov. Partnerské vzťahy udržiavajú i ostatné inštitúcie v kraji, avšak v súčasnosti neexistuje kompletný prehľad kontaktov na krajskej úrovni a aktivity v oblasti propagácie sú nekoordinované a chýba im zjednocujúci rámec, ktorý môže zabezpečiť ich vyššiu účinnosť.

Vzhľadom na geografickú polohu kraja, na hraniciach s Poľskou republikou a Ukrajinou republikou, hrá oblasť vonkajších vzťahov veľmi významnú úlohu, ktorá v súvislosti so vstupom Slovenskej republiky do Európskej únie nadobudne na význame. Úspešná stratégia vonkajších vzťahov bude mať významný vplyv na uskutočniteľnosť mnohých cieľov sformulovaných v ostatných problémových oblastiach.

Doterajšie cezhraničné väzby sú na inštitucionálnej úrovni reprezentované najmä euroregiónmi. Na území Prešovského kraja pôsobia v súčasnosti Euroregión Tatry a Karpatský Euroregión. (Karpaty ?)

V súvislosti so vstupom SR do Európskej únie a čerpaním finančných prostriedkov z fondov EÚ je potrebné zohľadniť i štatistickú územnú jednotku NUTS II Východ, ktorú tvorí Prešovský kraj spolu s krajom Košickým.

Ciele opatrenia

- § Skvalitniť koordináciu existujúcej medzinárodnej spolupráce na úrovni kraja, mikroregiónov, miest a obcí s dôrazom na hospodársky rozmer spolupráce
- § Zvýšenie konkurencieschopnosti cestovného ruchu
- § Zvýšenie turistickej návštevnosti kraja
- § Eliminovať nevýhody prihraničných oblastí regiónu
- § Začleňovanie územia do regionálnej a európskej integrácie

Aktivity napĺňajúce opatrenie

---

§ **Rozvoj vzťahov s ostatnými regiónmi a ústrednými orgánmi SR** – zabezpečiť stálu informovanosť o zahraničných aktivitách ústredných orgánov SR, týkajúcich sa regiónov, najmä s tým súvisiacim financovaním regiónov. Zabezpečiť stálu aktívnu spoluprácu s najbližšími susednými regiónmi.

§ **Rozvoj vzťahov s Podkarpatským vojvodstvom a Malopoľským vojvodstvom** – zainteresovať občianske aktivity a záujmové združenia občanov do projektov prihraničnej spolupráce. Zabezpečiť dostatočné prepojenie so susednými štátmi. Zmapovať aktivity v oblasti spolupráce so susednými štátmi (obce, záujmové združenia, občianske aktivity a pod.). Inicovať vznik stáleho informačného kanálu medzi občanmi najbližšieho pohraničia susediacich štátov.

- § **Úsilie o čo najväčšiu spoluprácu s ďalšími regiónmi Európy a orgánmi EÚ** – monitorovať existujúcu situáciu v regióne, najmä zmapovať všetky aktivity (oficiálne, občianske projekty, majúce vzťah k regiónom EÚ a orgány EÚ). Podporovať všetky existujúce kvalitné projekty a iniciovať nové.

Kritéria pre výber projektov

- § Rozvoj vidieckych oblastí
- § Zabezpečenie financovania projektov i po ukončení podpory
- § Súlad s výstupmi strategických plánov jednotlivých mikroregiónov, miest a obcí
- § Účasť na spoločných, nadregionálnych projektoch
- § Projekty s medzinárodnými partnermi vyhovujúce svojim zameraním našim regionálnym podmienkam
- § Reálnosť pripravovaných projektov s jasne definovanými výstupmi
- § Cezhraničný efekt
- § Nadregionálny (krajský) význam

Realizačné výstupy opatrenia

- § Uzatvorené dohody (počet) a vykonávacie dokumenty
- § Ďalšie kvalitatívne a kvantitatívne výstupy napr.:
  - spoločné turistické produkty s poľskými regiónmi (počet)
  - aktívna spolupráca medzi podnikateľskými subjektami ako výsledok obchodných misií a vzájomnej výmeny ponúk a dopytu firiem prostredníctvom obchodných komôr (počet)
  - novo vzniknuté spoločné medzinárodné subjekty a cezhraničné štruktúry (počet)
  - vstup zahraničných investorov do regiónu (počet)
  - projekty marketingu prihraničných oblastí (počet)

Prínosy pre ekonomiku regiónu

- § Vytvorenie širšej spolupráce v rámci krajov a príslušných európskych regiónov
- § Import skúseností z riadenia vysoko prosperujúcich regiónov
- § Zastavenie vysídľovania prihraničných oblastí
- § Zvýšenie celkovej návštevnosti regiónu, z toho pobytovej návštevnosti (%)
- § Zvýšenie počtu podnikateľských subjektov spolupracujúcich s podnikateľskými subjektami z partnerských regiónov (%)
- § Zakladanie spoločných podnikov (počet)

Cieľové skupiny

- § Obyvateľstvo
- § Podnikatelia
- § Obce a mestá

- § Návštevníci regiónu
- § Ostatné subjekty

Geografické vymedzenie

Územie celého Prešovského kraja so zameraním na podporu vidieckych a turisticky atraktívnych oblastí.

Doba trvania

Roky 2004 – 2006

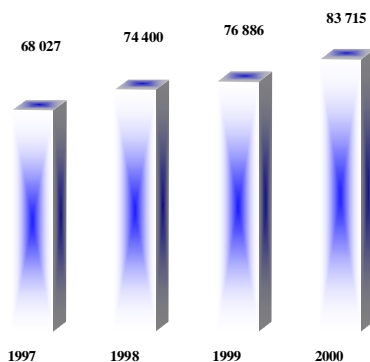

C **Podpora a rozvoj podnikania**

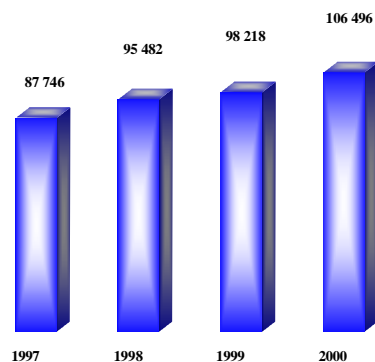
III.C.1. Analýza

III.C.1.1. Základné ekonomické ukazovatele

**Hrubý domáci produkt 1997-2000 (mil.Sk)
Prešovský kraj**

**HDP na obyvateľa 1997-2000 (Sk)
Prešovský kraj**

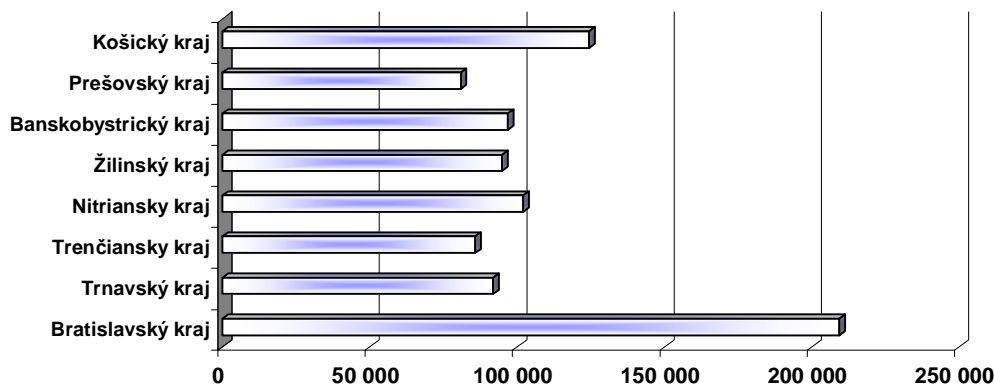

Zdroj: ŠÚ SR KS PO

V rokoch 1997 až 2000 bol na území Prešovského kraja zaznamenaný rast HDP ako v hodnotách za celý kraj tak aj v prepočte na obyvateľa. Napriek tomuto kontinuálnemu rastu bol z hľadiska výšky HDP Prešovský kraj na poslednom mieste v rámci SR.

V administratívnom členení NUTS bolo v r. 2000 z hľadiska výšky HDP na prvom mieste Západné Slovensko (NUTS 2 - Trnavský, Trenčiansky a Nitriansky kraj (280 049 mil. Sk)) Nasledoval Bratislavský kraj (ako NUTS 2 – Bratislavský kraj (209 452 mil. Sk)). Na treťom mieste Východné Slovensko (NUTS 2 – Prešovský a Košický kraj (205 673 mil. Sk)). Na poslednom mieste bolo Stredné Slovensko (NUTS 2 – Žilinský a Banskobystrický kraj (192 024 mil. Sk)). (Zdroj: ŠÚ SR KS PO).

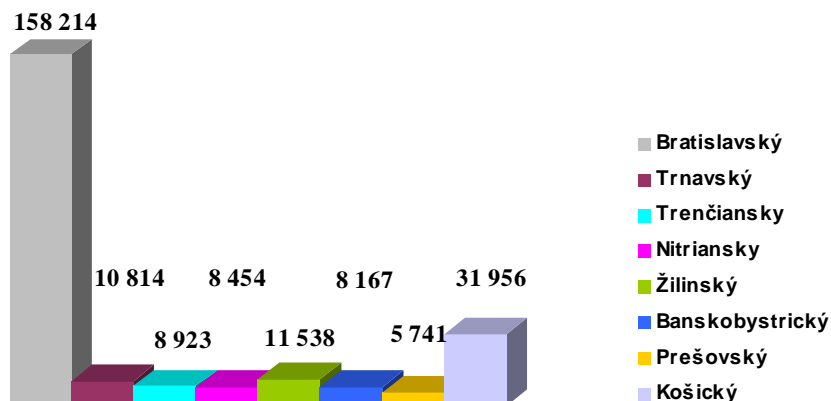
HDP r. 2000 medzikrajové porovnanie

Zdroj: ŠÚ SR KS PO

Podľa stavu priamych zahraničných investícií v PSK v podnikateľskej sfére (t.j. bez bankovej sféry) k 31.3.2003 sa v medzikrajovom porovnaní Prešovský samosprávny kraj nachádza na poslednom mieste.

Stav PZI v podnikateľskej sfére - medzikrajové porovnanie v mil. Sk (k 31.3.2003)

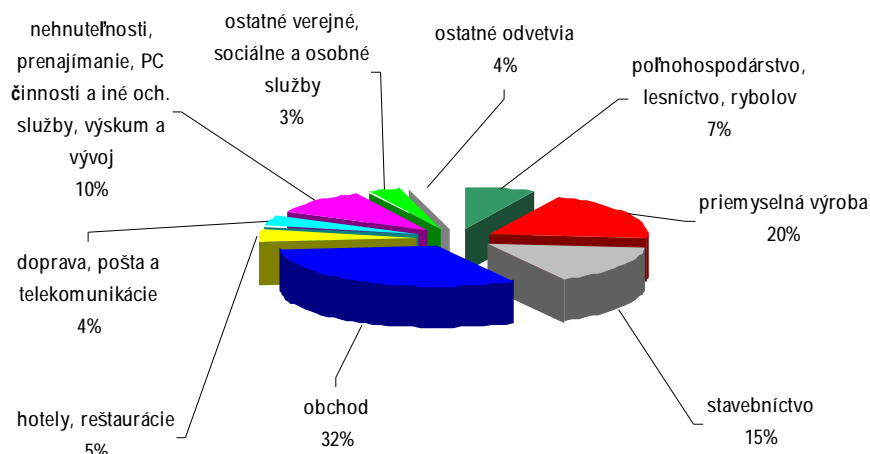

Zdroj: ŠÚ SR KS PO

III.C.1.2. Podnikateľské subjekty – organizačná štruktúra

Celkový počet subjektov zaregistrovaných v Prešovskom samosprávnom kraji (v štatistickom registri) k 31. 12. 2002 je 48 722, čo v porovnaní s rokom 2001 predstavuje nárast o 1840 subjektov. Tento nárast je menej výrazný než nárast pri porovnaní rokov 2001/2000.

Subjekty podľa odvetvia ekonomickej činnosti v PSK k 31.12.2002 (subjekty v štatistickom registri organizácií spolu)

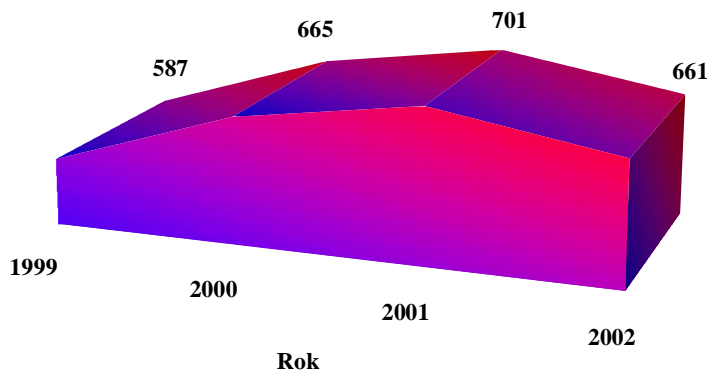
Zdroj: ŠÚ SR KS PO

Z uvedeného, celkového počtu subjektov, k 31.12.2002 tvorili 22,4% právnické osoby (10 897 subjektov – z nich bolo 5 718 zameraných na tvorbu ziskov čo v porovnaní s rovnakým obdobím roka 2001 predstavuje pokles o 339 subjektov) a 77,6% fyzické osoby - podnikatelia (37 825 osôb – nárast o 1195 FO oproti roku 2001).

Právnické osoby zamerané na tvorbu ziskov: Podľa odvetvia ekonomickej činnosti podnikalo 34,8% právnických osôb zameraných na tvorbu ziskov v obchodnej činnosti; 17,5% v priemysle; 13,7% v oblasti predaja a prenajímania nehnuteľností, počítačových činností a iných obchodných službách; 13,0% v poľnohospodárstve, lesníctve a rybolove; 9,8% v stavebníctve a 11,2% v ostatných činnostiach. Prevažná časť ziskových organizácií bola v súkromnom vlastníctve (98,9%).

Z celkového počtu právnických osôb zameraných na tvorbu ziskov k 31.12.2002 existovala zahraničná alebo medzinárodná kapitálová účasť v 661 podnikoch. Z celokrajského hľadiska došlo v porovnaní s vývojom 1999-2000 v roku 2001 k spomaleniu rastu organizácií so zahraničnou účasťou a v roku 2002 k poklesu pod úroveň roka 2000.

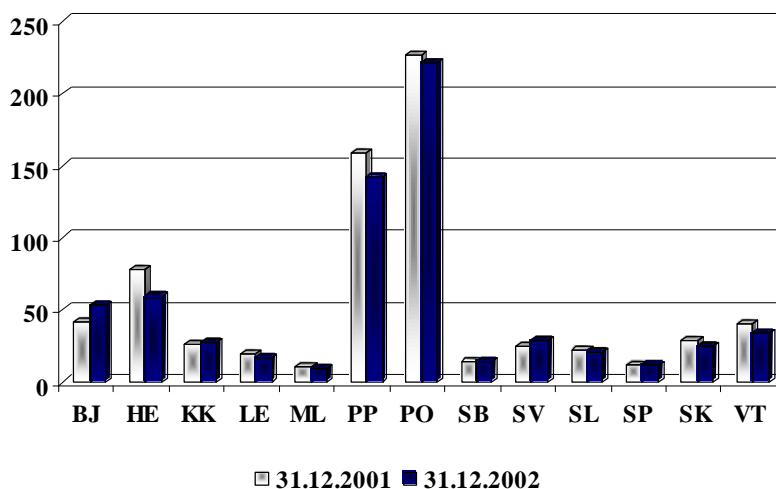
Podniky s medzinárodnou a zahraničnou kapitálovou účasťou (1999-2002)

Zdroj: ŠÚ SR KS PO

Z pohľadu jednotlivých okresov je zrejмый výrazne nerovnomerný stav. Najväčšia koncentrácia ziskových organizácií s medzinárodným a zahraničným vlastníctvom bola v okresoch Prešov a Poprad. S výnimkou troch okresov (Bardejov, Kežmarok a Svidník) s nárastom počtu podnikov s uvedeným druhom vlastníctva sa objavuje stagnácia (Sabinov, Stropkov) alebo pokles počtu subjektov s medzinárodným a zahraničným vlastníctvom.

Ziskové organizácie podľa okresov a druhu vlastníctva

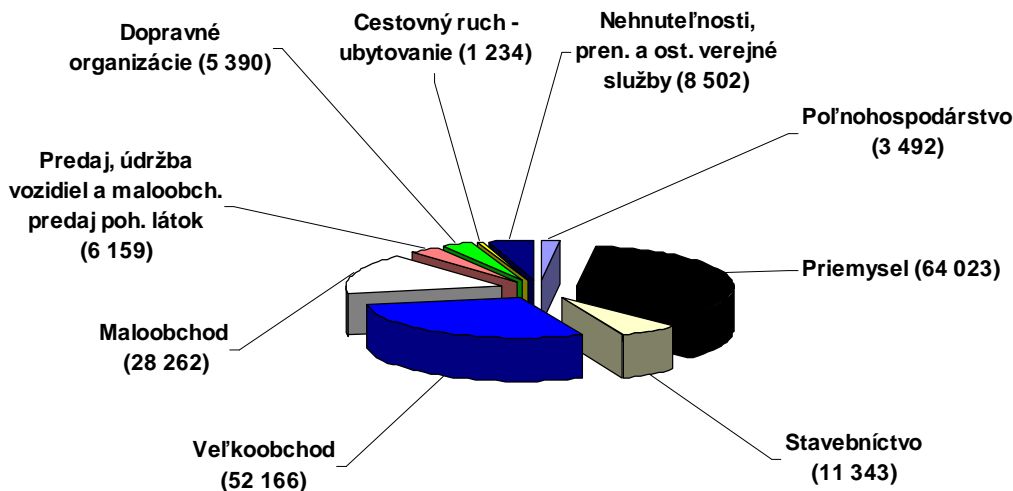
Zdroj: ŠÚ SR KS PO

Štruktúra ziskových organizácií podľa počtu zamestnancov: Do kategórie malých podnikov (0-49 zamestnancov) bolo zaradených 93,0% organizácií (čo predstavuje pokles o 0,3% oproti roku 2001) – z toho do 19 zamestnancov 94,5%. Stredné podniky (50-249 zamestnancov) tvorili 6,0%. Veľké podniky (250 a viac zamestnancov) tvorilo 1,0% (v absolútnych číslach je to 59 podnikov (r. 2001: 64), z ktorých sa 41 zaoberalo priemyselnou výrobou (v roku 2001: 48).

Podnikajúce fyzické osoby: V PSK sa k 31.12.2002 nachádzalo (podľa registra organizácií) 37 825 podnikateľov – súkromne podnikajúcich fyzických osôb nezapisaných v obchodnom registri

vrátane fyzických osôb podnikajúcich na základe iného ako živnostenského zákona. 31,2% fyzických osôb podnikalo v oblasti obchodnej činnosti; 20,1% v priemysle; 15,8% v stavebníctve; 9,6% v oblasti predaja a prenajímania nehnuteľností, počítačových činností a iných obchodných službách; 6,3% v poľnohospodárstve, lesníctve a rybolove a 17,0% v ostatných činnostiach.

Odvetvová štruktúra hospodárstva podľa tržieb (r. 2002, v mil. Sk)

Zdroj: ŠÚ SR KS PO

III.C.1.3. Priemysel

Priemysel je rôznorodý, bez výraznej orientácie na niektoré výrobné odvetvie.

Subjekty priemyselných odvetví sústreďujú svoje výrobné kapacity do mestských (okresných) sídiel. Súhrn priemyselných výrobných odvetví okresov Prešovského kraja:

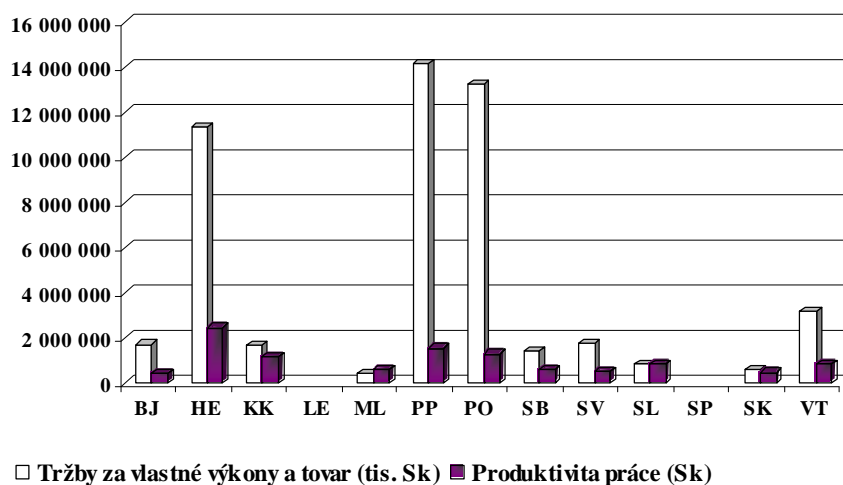
- Ťažba nerudných surovín
- Výroba potravín
- Odevný textilný a kožiarsky priemysel
- Drevospracujúci priemysel, výroba celulózy, papierenský priemysel a polygrafia
- Chemický a farmaceutický priemysel
- Výroba kovových výrobkov, strojov, zariadení a dopravných prostriedkov
- Elektrotechnický priemysel
- Priemysel stavebných hmôt

Na základe regionálnych odlišností je možné prešovský región rozdeliť na štyri regióny: bardejovský, humenský, popradský a prešovský. V bardejovskom regióne je kľúčovým potravinársky priemysel (obuvnícky priemysel stráca svoje pozície), v humenskom chemický a potravinársky priemysel, v popradskom popri spomenutých stavebných podnikoch a firmách dominuje strojárstvo, chemický, potravinársky a textilný priemysel, v prešovskom regióne prevláda odevný a textilný priemysel.

Drevospracujúci priemysel má výrazné zastúpenie najmä v okresoch Medzilaborce, Prešov, Sabinov, Snina a Vranov nad Topľou. Nielen z hľadiska drevospracujúceho priemyslu je vhodné poznamenať, že lesy, ktoré predstavujú významný faktor, nie sú využívané v optimálnej miere.

Podiel priemyslu na tržbách za vlastné výkony a tovar k 31.12.2002 v kraji predstavoval 33,5%. Za podniky s 20 a viac zamestnancami zaznamenala najvyššie tržby výroba potravín (9 840,9 mil. Sk), výroba chemických výrobkov (6 358,5 mil. Sk), výroba z gumy, plastov (5 552,0 mil. Sk), spracúvanie dreva (4 860,0 mil. Sk) a výroba strojov i.n. (3 888,9 mil. Sk).

Vybrané ukazovatele priemyslu podľa okresov za rok 2002

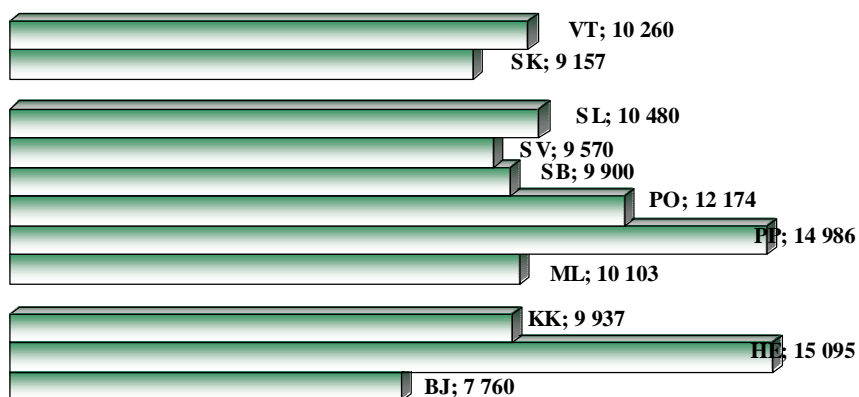
Zdroj: ŠÚ SR KS PO

V medzikrajovom porovnaní v oblasti priemyslu sa so sumou 51 162 389 tis. Sk PSK z hľadiska tržieb za vlastné výkony a tovar v sledovanom období umiestnil na poslednom mieste. Najvyššie tržby boli v Bratislavskom kraji (404 713 007 tis. Sk).

Najvyšší priemerný evidenčný počet zamestnancov za podniky s 20 a viac zamestnancami v PSK (rok 2002) bol zaznamenaný vo výrobe odevov (6 239), vo výrobe strojov i.n. (4 951), vo výrobe potravín (4 814), vo výrobe textílií (3 363) a vo výrobe ostatných dopravných zariadení (2 667).

Priemerná mesačná mzda za podniky s 20 a viac zamestnancami (r. 2002) v PSK bola najvyššia vo výrobe, rozvode el., plynu a pary (18 050 Sk), výrobe z gumy a plastov (17 302 Sk), výrobe chemických výrobkov (16 404 Sk), výrobe ost. dopravných zariadení (15 374 Sk) a ťažbe ostatných nerastov (15 214 Sk). Naopak, najnižšia priemerná mesačná mzda bola vo výrobe elek. strojov i.n. (7 548 Sk), výrobe kožených výrobkov (8 425 Sk) a výrobe odevov (8 495 Sk).

Priemerná mesačná mzda za rok 2002 v okresoch PSK (Sk)

Zdroj: ŠÚ SR KS PO

Produktivita práce počítaná z tržieb za vlastné výkony a tovar v PSK (r. 2002) bola najvyššia vo výrobe chemických výrobkov (2 602 486 Sk), výrobe z gumy, plastov (2 563 663 Sk), výrobe, rozvode el., plynu, pary (2 487 523 Sk), výrobe potravín (2 044 290 Sk) a v oblasti spracúvania dreva (1 976 364 Sk).

Zdroj: ŠÚ SR KS PO

III.C.1.4. Stavebníctvo

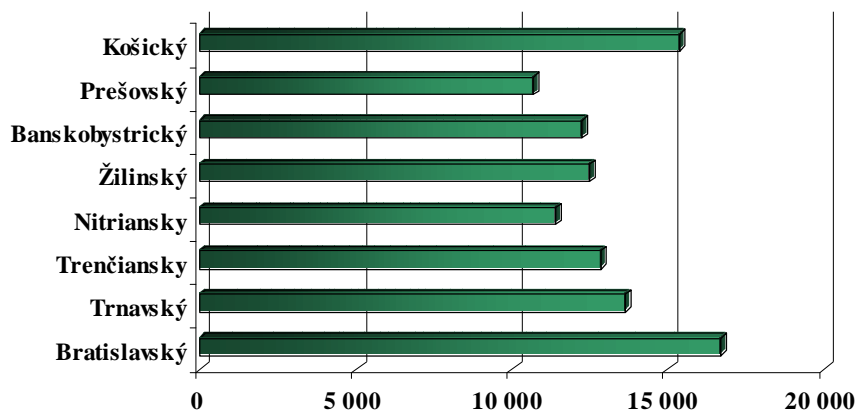
Najmä z hľadiska tržieb je významné aj *stavebníctvo*, ktoré má najsilnejšie zastúpenie v okresoch Bardejov, Poprad a Prešov, podobne ako poľnohospodárstvo sa však musí vyrovnávať so sťažnými podmienkami. Potreby stavebníctva ovplyvňujú aj ťažbu niektorých nerudných surovín ako napr. kameňa na stavebné účely a tehliarskej hlíny.

Objem tržieb v kraji v roku 2002 za vlastné výkony a tovar bol vo výške 11 343 mil. Sk. Z celoslovenského hľadiska to predstavovalo podiel 9,5%. V stavebných podnikoch *s počtom zamestnancov 20 a viac* dosiahli tržby za vlastné výkony a tovar 4 028,1 mil. Sk, pričom v porovnaní s rokom 2001 došlo k poklesu o 1,6% v bežných cenách.

Najvýraznejší podiel na stavebnej produkcii z hľadiska dodávateľských zmlúv mal okres Poprad (1 067 049 tis. Sk), okres Prešov (827 938 tis. Sk) a v okrese Bardejov (419 904 tis. Sk). Podľa rovnakého ukazovateľa bol PSK so sumou 3 433 786 tis. Sk na poslednom mieste spomedzi krajov SR. Na prvom mieste bol Bratislavský kraj (20 911 187 tis. Sk).

Priemerný evidovaný počet zamestnancov v stavebníctve vykazuje v rokoch 1999 až 2002 klesajúci trend vo všetkých okresoch PSK. Opačným smerom sa pohybuje priemerná mesačná mzda zamestnanca v tomto odvetví, ktorá v PSK dosahuje 10 682 Sk (najnižšia v medzikrajovom porovnaní) a tiež produktivita práce zo ZSV (t.j. stavebnej produkcie vykonanej vlastnými zamestnancami) v prepočte na zamestnanca. Tá pri hodnote 570 407 Sk za rok 2002 aj s nárastom o 0,2% dosahuje 67,5% priemeru SR. Z hľadiska okresov je v tomto prípade na prvom mieste okres Poprad (932 240 Sk), nasleduje okres Prešov (647 844 Sk) a okres Vranov nad Topľou (639 191 Sk).

Priemerná mesačná mzda zamestnanca v krajoch SR (r. 2002, Sk)

Zdroj: ŠÚ SR KS PO

Priemerná mesačná mzda zamestnanca v PSK dosahovala priemernú hodnotu 10 682 Sk. Z okresov PSK bola najvyššia mzda v okrese Poprad (13 337 Sk), v okrese Prešov (12 916 Sk) a v okrese Vranov nad Topľou (12 482 Sk). Najnižšia priemerná mesačná mzda bola v okrese Levoča (7 089 Sk).

Hodnotenie situácie v okresoch nie je presné kvôli chýbajúcim údajom.

Zdroj: ŠÚ SR KS PO

III.C.1.5. Zamestnanosť, nezamestnanosť r. 2002

Z odvetví hospodárstva PSK mal najväčší podiel na priemernom počte zamestnancov (fyzické osoby) priemysel – 44 030 (34,9%), školstvo 24 772 (19,6%), zdravotníctvo a sociálna starostlivosť 16 071 (12,7%) a poľnohospodárstvo (7,7%).

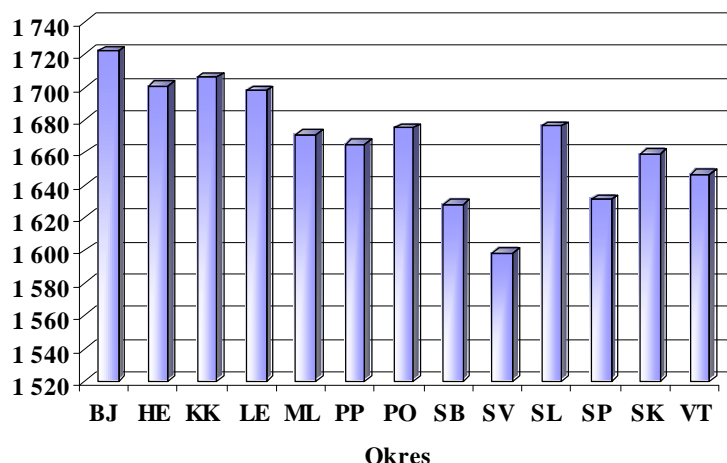
Priemerná mesačná mzda v regióne dosiahla hodnotu 11 261 Sk čo predstavuje 79,2% celoslovenského priemeru.

Z odvetvového hľadiska bola najvyššia priemerná mesačná mzda dosiahnutá v peňažníctve a poisťovníctve (15 44 Sk), vo verejnej správe, obrane a sociálnom zabezpečení (14 077 Sk), v doprave, skladovaní, pošte a telekomunikáciách (14 045 Sk). Najnižšia priemerná mesačná mzda

bola v ostatných verejných, sociálnych a osobných službách (8 151 Sk), v poľnohospodárstve (9 580Sk) a v hoteloch a reštauráciách (10 099 Sk).

S počtom 1 672 odpracovaných hodín na jedného zamestnanca bol PSK na predposlednom mieste v medzikrajovom porovnaní. Najviac zaznamenal Bratislavský kraj (1734), na opačnom konci sa umiestnil Banskobystrický kraj s 1 663 odpracovanými hodinami na jedného zamestnanca.

Odpracované hodiny na 1 zamestnanca v PSK (r. 2002)

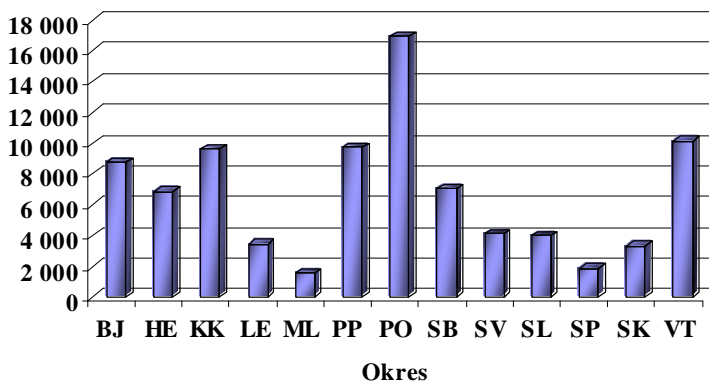
Zdroj: ŠÚ SR KS PO

K 31.12.2002 bolo na Slovensku 2 704 980 ekonomicky aktívnych obyvateľov. V PSK to bolo 380 004 obyvateľov. Počet evidovaných nezamestnaných bol na Slovensku 504 077 (pokles o 29 575 oproti r. 2001), v Prešovskom samosprávnom kraji 93 409 (pokles o 4 188 osôb oproti r. 2001). Z celkového počtu evidovaných nezamestnaných bolo na Slovensku 472 006 disponibilných evidovaných nezamestnaných, v PSK 87 388.

V percentuálnom vyjadrení miera nezamestnanosti (z disponibilného počtu evidovaných nezamestnaných na Slovensku k uvedenému dátumu dosahovala hodnotu 17,45%. V PSK to bolo 23,00%.

V spojitosti s potrebou aktívne riešiť problematiku nezamestnanosti etnických menšín patrí medzi priority vytvorenie transparentných podmienok pre aktívnu politiku zamestnanosti rómskeho etnika prostredníctvom vzdelávacích programov. Celkovú situáciu však komplikuje vysoká miera neprispôsobivých občanov. Kritika sa najčastejšie dotýka spolupráce medzi samotnými rómskymi združeniami vo všetkých oblastiach, taktiež chýbajú koncepcné materiály rozvojových programov.

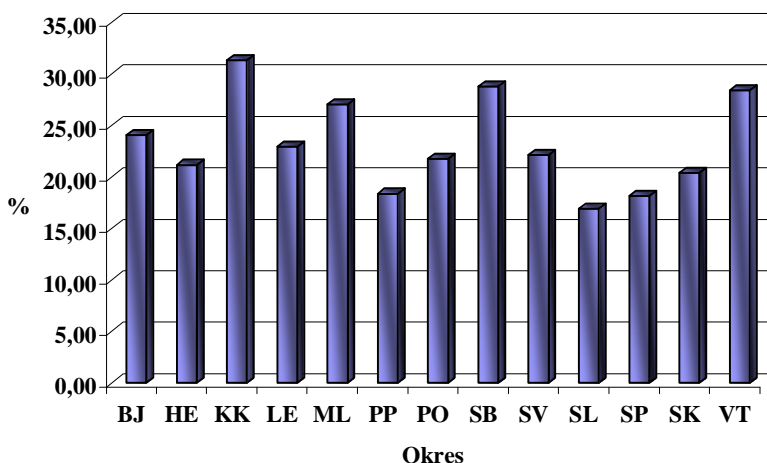
**Disponibilný počet evidovaných nezamestnaných (31.12.2002)
v PSK**

Zdroj: ŠÚ SR KS PO

Miera nezamestnanosti z disponibilného počtu evidovaných nezamestnaných
(31.12.2002, %)

Zdroj: ŠÚ SR KS PO

43,2% z celkového počtu nezamestnaných predstavovali ženy (tj. 40 331). 5,7% tvorili uchádzači so zmenenou pracovnou schopnosťou (5 326 osôb). V evidencii nezamestnaných bolo tiež 6557 absolventov škôl (nárast oproti roku 2001 o 2476 osôb).

Z hľadiska dĺžky evidencie najväčšiu skupinu tvorili nezamestnaní s dobou evidencie nad 12 mesiacov (49,3%, tj. 46 016 osôb). Druhú najpočetnejšiu skupinu tvorili nezamestnaní evidovaní do troch 3 mesiacov (21,6%, tj. 20 136).

Zdroj: ŠÚ SR KS PO

III.C.2. SWOT analýza kraja pre oblasť: PODPORA A ROZVOJ PODNIKANIA

SILNÉ STRÁNKY	SLABÉ STRÁNKY
<ol style="list-style-type: none"> 1. Rozmanitá odvetvová štruktúra hospodárstva PSK a tým aj možnosť širokej spolupráce so zahraničnými investormi 2. Tradícia priemyselnej výroby v oblasti ľahkého priemyslu 3. Koncentrácia výroby v malých a stredných podnikoch 4. Voľná a flexibilná pracovná sila 5. Územný potenciál pre vytvorenie priemyselných parkov 6. Nenasýtený spotrebiteľský trh 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Slabé inštitucionálne zabezpečenie rozvoja zahraničného obchodu 2. Nedostatočná a neprofesionálna prezentácia regiónu v zahraničí 3. Nízky prílev zahraničných investícií 4. Nízka produktivita práce a nízka ekonomická výkonnosť 5. Nízky stupeň finalizácie výroby 6. Nedostatočná technická infraštruktúra 7. Nevybudované priemyselné parky spolu s nepripravenosťou územia na ich výstavbu 8. Nízka úroveň podnikov v oblasti manažmentu 9. Geografické, personálne a technické nedostatky servisu pre začiatovníkov v MaSP 10. Nedostupnosť informácií spojených s hospodárstvom/ekonomikou, podnikaním
PRÍLEŽITOSTI	OHROZENIA
<ol style="list-style-type: none"> 1. Integračné snahy SR 2. Rozvoj spolupráce s Euroregiónmi 3. Podporné programy EÚ a ďalšie nadačné a grantové ponuky – skvalitnenie predkladaných projektov 4. Možnosť rozvoja obchodnej spolupráce s Poľskom, Ukrajinou a blízkymi východnými trhmi vyplývajúca z výhodnej geografickej polohy regiónu 5. Krajinné danosti pre rozvoj cestovného ruchu 6. Sledovanie rozvojových trendov univerzitami 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Odchod odborníkov a inej kvalifikovanej pracovnej sily do iných oblastí Slovenska a do zahraničia 2. Demotivujúca sociálna sieť 3. Nízka podpora podnikania a vysoké odvodové zaťaženie 4. Nestabilita a nízka zrozumiteľnosť súčasnej legislatívy

III.C.3. Stratégia

Problémová oblasť:

C – PODPORA A ROZVOJ PODNIKANIA

STRATEGICKÁ VÍZIA

Región príťažlivý pre investorov s účelnou štruktúrou veľkých, stredných a malých podnikov a odvetvovou štruktúrou podnikania, zodpovedajúcou charakteru a špecifickým prednostiam regiónu

STRATEGICKÉ CIELE

4. Umožniť strategickým investorom vstup do regiónu a k tomu im vytvárať podmienky. Rozvíjať predpoklady pre malé a stredné podnikanie, zvlášť v prihraničných oblastiach kraja s cieľom odstránenia ich zaostávania a vysídľovania.
5. Využívať prírodné a surovinové zdroje regiónu pre ekonomické aktivity, ktoré sú v súlade so zásadami trvalo udržateľného rozvoja.

OPATRENIA

- C. 1. **Vytváranie priaznivého prostredia pre rozvoj podnikania, pracovných príležitostí a pre prílev tuzemských i zahraničných investícií**
- C. 2. **Podpora malého a stredného podnikania s regionálnym aspektom**

Názov opatrenia:

C.1. Vytváranie priaznivého prostredia pre rozvoj podnikania, pracovných príležitostí a pre prílev tuzemských i zahraničných investícií

Stručný popis východiskovej situácie

Opatrenie je zamerané na prilákanie investícií (najmä zahraničných) do kraja. Prostredníctvom nich chceme prispieť k stimulácii a zmenám podnikateľského prostredia v kraji a zároveň by sa mala zvýšiť miera zapojenia regiónu do svetovej ekonomiky. Možno predpokladať, že prínosy zahraničných investorov nebudú spočívať len vo zvýšení zamestnanosti, tvorbe pridanej hodnoty či exporte, ale i vo zvýšení dopytu po dodávkach miestnych firiem a zavádzaní nových technológií a manažerských praktík, podporujúcich rozvoj vedomostnej základne kraja. Úspešnosť v získavaní priamych investícií, predovšetkým investícií na zelenej lúke, je determinovaná investičnou atraktivitou regiónu a jeho hlavných sídelných centier a kvalitou manažmentu jednotlivých miest a obcí i regionálneho manažmentu. V tomto kontexte je považovaný za vhodný selektívny prístup k podpore výstavby nových či skvalitňovaniu ponuky existujúcich priemyselných zón. Tento prístup korešponduje s poznatkami o úspešnosti podobných politík v krajinách Európskej únie.

Ciele opatrenia

- § Zvýšenie miery zapojenia regiónu do svetovej ekonomiky
- § Stimulácia dopytu po dodávkach materiálov a komponentov od miestnych firiem a rozvoja vedomostnej základne regiónu
- § Zvýšenie ponuky pracovných príležitostí a zlepšenie jej štruktúry
- § Diverzifikácia štruktúry a modernizácia ekonomiky regiónu
- § Transfer technológií a know-how
- § Rozšírenie exportnej základne podnikov v regióne
- § Rozšírenie možností pre malé a stredné podniky stať sa subdodávateľmi pre nové investície

Aktivity naplňajúce opatrenie

- § **Spracovanie územných plánov regiónu, okresov a obcí** – podstatne zrýchliť uskutočňovanie komplexných pozemkových úprav, vysporiadať vlastnícke vzťahy k pozemkom
- § **Ponukový systém pre prilákanie investorov** – vytvoriť informačný systém pre investorov (databáza, ponukové listy), iniciovať legislatívne zmeny pre možnosť poskytnutia daňových úľav
- § **Vybudovanie dopravných napojení, infraštruktúry a vytvorenie ďalších podmienok** – vytvoriť silné lobby pre urýchlenú výstavbu dopravných systémov. Aktívne vyhľadávať investorov
- § **Regionálna podpora rozvoja priemyselných zón** – formou dotácie výstavby či skvalitňovania ponuky menších priemyselných zón, určených predovšetkým pre investorov z radov malých a stredných podnikateľov

- § **Vypracovanie ponuky disponibilných priestorov v pustených priemyselných areáloch** – vhodných pre rozvoj nových podnikateľských aktivít
- § **Vypracovanie ponuky kvalitných priestorov v budovách** vo vlastníctve verejno-právnych subjektov, vhodných pre zahraničných investorov pôsobiacich v oblasti produktívnych služieb

Kritéria pre výber projektov

- § Orientácia podpory na nových zahraničných investorov
- § Existencia investorov s konkrétnym záujmom o výstavbu na zelenej lúke v danej lokalite
- § Priaznivé hodnoty investičnej atraktivity danej lokality
- § Predpokladaný počet nových pracovných miest vytvorených investorom
- § Projekty hospodárskych a priemyselných parkov pre konkrétneho investora
- § Projekty s orientáciou na zahraničných investorov pôsobiacich už v SR
- § Projekty pripravujúce väčšie priemyselné areály na opustených plochách z predchádzajúcej činnosti alebo na plochách s odstránenou starou záťažou z predchádzajúcej priemyselnej činnosti
- § Projekty zamerané na získanie investorov vo „vedomostných“ odboroch
- § Projekty umožňujúce využitie a rozvoj vedomostného potenciálu kraja
- § Projekty zamerané na výrobu alebo spoluprácu s výrobnými podnikmi v kraji
- § Ďalšie kritéria (export, inovácia, nezamestnanosť atď.)

Realizačné výstupy opatrenia

- § Zavedenie centrálného systému ponuky vhodných budov pre zahraničných investorov pôsobiacich v oblasti produktívnych služieb
- § Informačný systém pre investorov – katalóg pozemkov a budov, informačné a propagačné brožúry pre investorov, sieť informačných stredísk pre investorov, prezentácie a komunikácia prostredníctvom internetu
- § Marketingový systém pre investorov – marketingová stratégia, marketingový plán, strategické plány miest a obcí, konkrétne marketingové a propagačné akcie
- § Ďalšie kvantitatívne a kvalitatívne výstupy napr.:
  - vytvorenie väčších zón s parametrami zodpovedajúcimi štandardnej ponuke v krajinách EÚ (počet)
  - vytvorenie resp. zainvestovanie priemyselných zón určených pre investorov z radov malých a stredných podnikateľov (počet)
  - vybudovanie priemyselných parkov (počet)
  - príprava pozemkov alebo objektov v mestách či obciach kraja
  - poskytnutie informačných a poradenských služieb (počet/rok)

Prínosy pre ekonomiku regiónu

- § Získanie veľkých zahraničných investorov (počet)
- § Získanie investorov z radov malých a stredných podnikateľov
- § Vytvorenie nových pracovných miest (počet)

Cieľové skupiny

- § Obce a mestá v kraji
- § Zahraniční a miestni investori
- § Realitné kancelárie
- § Ďalšie inštitúcie ponúkajúce pozemky a budovy investorom
- § Ostatné subjekty

Geografické vymedzenie

Územie celého Prešovského kraja a lokality zodpovedajúce stanoveným kritériám.

Doba trvania

Roky 2004 – 2006

Názov opatrenia:

C.2. Podpora malého a stredného podnikania s regionálnym aspektom

Stručný popis východiskovej situácie

Podpora malého a stredného podnikania je štandardnou súčasťou hospodárskej politiky krajín Európskej únie, kde je cielená na prekonávanie objektívnych nevýhod malého a stredného podnikania v porovnaní s veľkými podnikmi (najmä horší prístup ku kapitálu a relatívne vyššie náklady vstupu na nové trhy a zodpovedajúce informačné zabezpečenie). Význam podpory malého a stredného podnikania je daný tak jeho často rozhodujúcou úlohou v zamestnanosti obyvateľov, ako aj jeho flexibilitou a potenciálom rozvoja. V súlade s cieľom zvýšiť konkurencieschopnosť a stabilitu regionálnej ekonomiky, sa ako najúčinnější javí selektívna podpora vybraných skupín malých a stredných podnikateľov. Orientácia podpory by potom mala byť smerovaná na podporu činností, ktorých oblasť realizácie prekračuje regionálnu úroveň, ďalej tiež na činnosti generujúce synergické multiplikačné efekty (malí a strední podnikatelia pôsobiaci v oblasti služieb podnikom)

Ciele opatrenia

- § Zvýšenie počtu nových výrobných firiem
- § Zvýšenie exportnej výkonnosti kraja
- § Zvýšenie konkurencieschopnosti a stability sektoru malého a stredného podnikania
- § Posilnenie absorpčných schopností MSP vo vzťahu k ponuke pracovných síl
- § Zvýšenie diverzifikácie ekonomiky kraja
- § Uľahčenie prístupu MSP k finančným zdrojom
- § Zvýšenie stimulácie k zakladaniu nových firiem
- § Zvýšenie počtu, kvality i štruktúry ponuky nových pracovných miest
- § Zvýšenie kapitálovej sily sektoru malých a stredných podnikov

Aktivity napĺňajúce opatrenie

- § **Uľahčovanie prístupu k finančným zdrojom pre MSP** – regionálny fond pre podporu podnikania a zamestnanosti – poskytovanie mikropôžičiek a malých pôžičiek, záruk za úvery, záruk za leasing technológií, počiatočného kapitálu, rizikového kapitálu, poradenstva k finančnému riadeniu a prístupu k finančným zdrojom
- § **Podpora spolupráce MSP** – podpora spolupráce medzi podnikateľmi v regióne, podpora nadväzovaniu regionálnych subkontraktov, podpora spolupráce medzi MSP a veľkými podnikmi v regióne, podpora vytváraní reťazcov a sietí MSP, podpora spolupráce slovenských a zahraničných firiem
- § **Rozširovanie ponuky priestorov pre podnikanie** – podnikateľské inkubátory a podnikateľské centrá, renovácia a rekonštrukcia priestorov a budov vhodných pre podnikania

§ **Funkčný systém poradenstva a informatiky pre podnikateľov** –
vytvoriť informačné a poradenské centrá pre podnikateľov

Kritéria pre výber projektov

- § Orientácia podpory na MSP pôsobiace v oblasti spracovateľského priemyslu, exportne orientovaných obchodných činností, poradenských a marketingových služieb podnikom, spracovanie údajov a softvérových služieb, výskumu a vývoja
- § Orientácia projektov na významné inovácie výrobkov a služieb
- § Exportná výkonnosť firiem
- § Certifikácia podľa ISO noriem
- § Energetická náročnosť produkcie tovaru a služieb
- § Ďalšie kvalitatívne a kvantitatívne kritéria napr.:
  - projekty zabezpečujúce vznik nových dlhodobu stabilizovaných pracovných miest
  - projekty zamerané na zlepšenie prístupu k financiám
  - projekty zahrňujúce a podporujúce spoluprácu firiem
  - projekty orientované na výrobné aktivity alebo na spoluprácu s výrobnými podnikmi
  - projekty technologicko-inovačného charakteru

Realizačné výstupy opatrenia

- § Vytvorenie regionálnej databázy ponúk partnerskej spolupráce
- § Vytvorenie siete medzinárodne spolupracujúcich MSP
- § Regionálny fond na podporu podnikania a zamestnanosti s poskytnutím podporných finančných prostriedkov podnikateľom (počet podnikateľov)
- § Vytvorenie podnikateľských inkubátorov alebo centier (počet)
- § Rekonštrukcia podnikateľských objektov (počet)
- § Vytvorenie nových podnikateľských priestorov (počet lokalít)

Prínosy pre ekonomiku regiónu

- § Vytvorenie pracovných príležitostí (počet)
- § Stimulácia vzniku nových MSP (počet)
- § Rozšírenie existujúcich MSP
- § Stimulácia znižovania nákladov prostredníctvom úspor energie (počet projektov)
- § Vytvorenie nových pracovných miest (počet)
- § Vznik nových MSP (počet)

Cieľové skupiny

- § Obce a mestá v kraji
- § Malé a stredné podniky
- § Siete a reťazce podnikateľov

§ Ostatné podnikateľské subjekty v meste

Geografické vymedzenie

Územie celého Prešovského kraja a lokality zodpovedajúce stanoveným kritériám.

Doba trvania

Roky 2004 – 2006

D **Poľnohospodárstvo, lesníctvo a vidiecky rozvoj**

III.D.1. **Analýza**

III.D.1.1. **Poľnohospodárstvo**

Na hospodársky a sociálny rozvoj kraja má výrazný vplyv aj poľnohospodárstvo, ktoré sa ale musí vyrovnávať s nepriaznivými prírodnými podmienkami a zároveň s existenciou útlmových trendov. Poľnohospodárska výroba v Prešovskom kraji je veľmi rozmanitá, vzhľadom na polohu pozemkov, rozmanitosť, členitosť, terénny reliéf, svahovitosť, dostupnosť, stupňa zornenia a pod.

Rastlinná produkcia je zameraná najmä na pestovanie obilnín, technických plodín a zemiakov. Živočišna produkcia je zameraná predovšetkým na chov hovädzieho dobytká, hydiny a oviec.

Prešovský kraj môžeme charakterizovať na poľnohospodárskom úseku ako región s veľmi ťažkými prírodnými podmienkami, pretože prevažná časť územia spadá do flyšovej oblasti, kde ročná priemerná teplota je 5 – 6° C a priemerný úhrn zrážok 700 - 900 mm.

Celková výmera Prešovského kraja je 899 288 ha, 387168 ha poľ. pôdy, ale iba 10% má relatívne dobré podmienky pre poľnohospodársku výrobu.

Z celkovej výmery poľnohospodárskej pôdy zaberá orná pôda 42,8%, z ktorej môžeme začleniť až 47% do súboru menej alebo málo produkčných pôd. Až 68,2% pôdy v kraji je erózne ohrozená a značná časť pôdy je výrazne ekologicky limitovaná z titulu určenia ochranných prírodných oblastí. Takisto sa úrodno-pôdny potenciál využíva na 50 – 70 %.

Podľa kategorizácie môžeme konštatovať, že v Prešovskom kraji je len asi 27 % pôd vhodných pre využitie v kultúre orných pôd, kým až 50 % pôd je svojim produkčným potenciálom vhodných pre kultúru trávnych porastov. 20 % je možné využívať ako orné pôdy za určitých podmienok a 2,0 % pôd predstavujú lokality, ktoré je potrebné z PPF vyňať.

Výmera plôch osiatych poľnohospodárskymi plodinami

Výmera plôch osiatych poľnohospodárskymi plodinami k 20.5.2003 predstavuje 143 714,52 ha. V sadoch a záhradách sa z celkovej osevnej plochy osialo 3,69 ha a na dočasne rozoraných lúkach a pasienkoch 549,07 ha. Ladom ležiacej pôdy bolo 561,14 ha a na neosiatej-nevysadenej 1 381,38 ha.

Štruktúra osiatych plôch k 20.5.2003

Skupina plodín	Plocha (ha)
Obilniny spolu	66 424,97
<i>z toho</i>	
pšenica spolu	21 952,41
raž ozimná a jarná	2 235,05
jačmeň spolu	25 913,51
ovos	7 457,95
kukurica na zrno	4 363,00
tritikale	4 378,95
Strukoviny spolu	998,99
Zemiaky spolu	7 028,28
Olejníny spolu	13 859,19
<i>z toho</i>	
repka ozimná a jarná	5 383,09
Jednoročné krmoviny	21 101,77
Viacročné krmoviny	30 121,80
Zelenina	258,21

Zdroj: SÚ SR KS

Najväčšími pestovateľmi obilnín v kraji sú okresy Prešov s 19,66 % a Vranov nad Topľou s 15,32% podielom na celkovej ploche osiatej obilninami.

V pestovaní zemiakov patrí Prešovskému kraju prvenstvo v rámci Slovenska (27,4%). V rámci kraja medzi najväčších pestovateľov zemiakov patrí okres Prešov s výmerou 1 081,15 ha a okres Kežmarok s výmerou 890,46 ha.

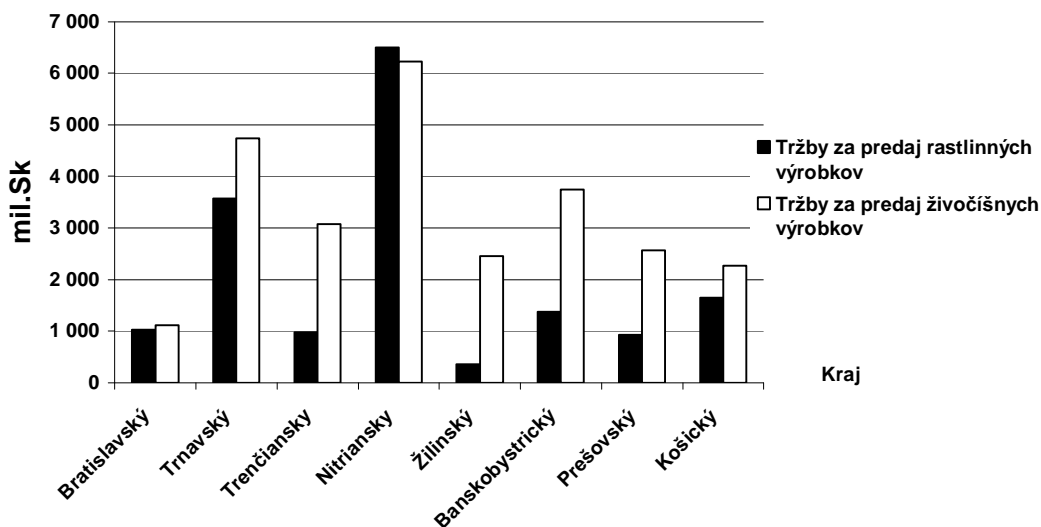
Tržby podnikov v poľnohospodárstve

Podniky v poľnohospodárstve v Prešovskom kraji dosiahli za rok 2002 tržby za predaj vlastných výrobkov spolu (rastlinných a živočíšnych) v hodnote 3 492 mil. Sk s medziročným nárastom v bežných cenách o 3,0 %.

Tržby za živočíšne výrobky dosiahli 2 558 mil. Sk a v porovnaní s minulým rokom poklesli o 0,1 %. Nárast bol zaznamenaný v predaji jatočného hovädzieho dobytku o 8,7 % (pri celkovom predaji 7 457,0 ton), jatočných kráv o 6,5 % (3 596,5 ton), jatočných býkov o 9,4 % (2 832,6 ton), slepačích konzumných vajíčok o 4,4 % (64 261,5 tis. kusov) a kravského surového mlieka o 2,2 % (108 789,3 tis. litrov). Pokles bol zaznamenaný v predaji jatočných ošípaných o 0,4 % (13 066,8 ton) a jatočnej hydiny o 15,4 % pri celkovom predaji 9 772,4 ton.

Tržby za rastlinné výrobky vrátane osív, ovocia a zeleniny v sledovanom období dosiahli 934 mil. Sk a vzrástli oproti roku 2001 o 14,2 %. Najviac sa v kraji predalo pšenice ozimnej, 59 584,8 ton (nárast o 12,5%) a jačmeňa jarného 27 625,3 ton, pričom predaj jačmeňa zaznamenal najvyšší medziročný nárast o 41,8 %. Predaj semien repky ozimnej (22 734,9 ton) vzrástol o 1,7 %, naopak predaj zemiakov konzumných neskorých (25 285,4 ton) poklesol o 22,9 %

Tržby za predaj rastlinných a živočíšnych výrobkov za rok 2002

Kravského mlieka sa predalo v hodnote 1 013,4 mil. Sk. Priemerná realizačná cena za jeden liter dosiahla 9,32 Sk. Za konzumné vajcia sa utržilo 129,0 mil. Sk, čo predstavuje 2,01 Sk za jedno vajce. S priemernou znáškou vajíčok na jednu sliepku (167,1 kusov) sa náš kraj radí v rámci SR na posledné miesto. Najvyššia úžitkovosť sa zaznamenala v Nitrianskom kraji (233,6 kusov).

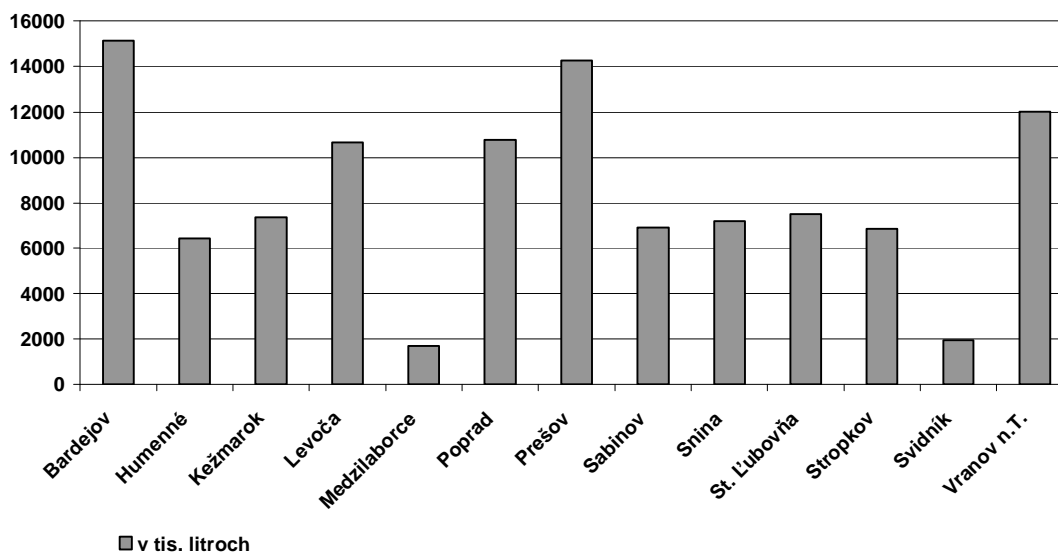
Predaj mlieka za rok 2002

Územie	Predaj spolu- mlieko kravské surové		
	v tis. litroch	v tis. Sk	priemerná hodnota 1 litra v Sk
SR spolu	1 001 288,63	9 505 561,3	9,49
Prešovský kraj	108 789,33	1 013 378,3	9,32
Bardejov	15 150,05	139 653,5	9,22
Humenné	6 422,84	60 821,8	9,47
Kežmarok	7 376,64	68 631,2	9,30
Levoča	10 660,44	98 252,6	9,22
Medzilaborce	1 697,10	15 418,5	9,09
Poprad	10 766,18	101 685,6	9,44
Prešov	14 266,77	134 472,0	9,43
Sabinov	6 925,47	64 865,6	9,37
Snina	7 201,61	68 171,8	9,47
St. Ľubovňa	7 493,31	69 158,3	9,23

Stropkov	6 849,45	63 084,1	9,21
Svidník	1 967,53	17 839,6	9,07
Vranov n.T.	12 011,95	111 323,7	9,27

Zdroj: SÚ SR KS

Predaj mlieka za rok 2002 (v tis. litroch)

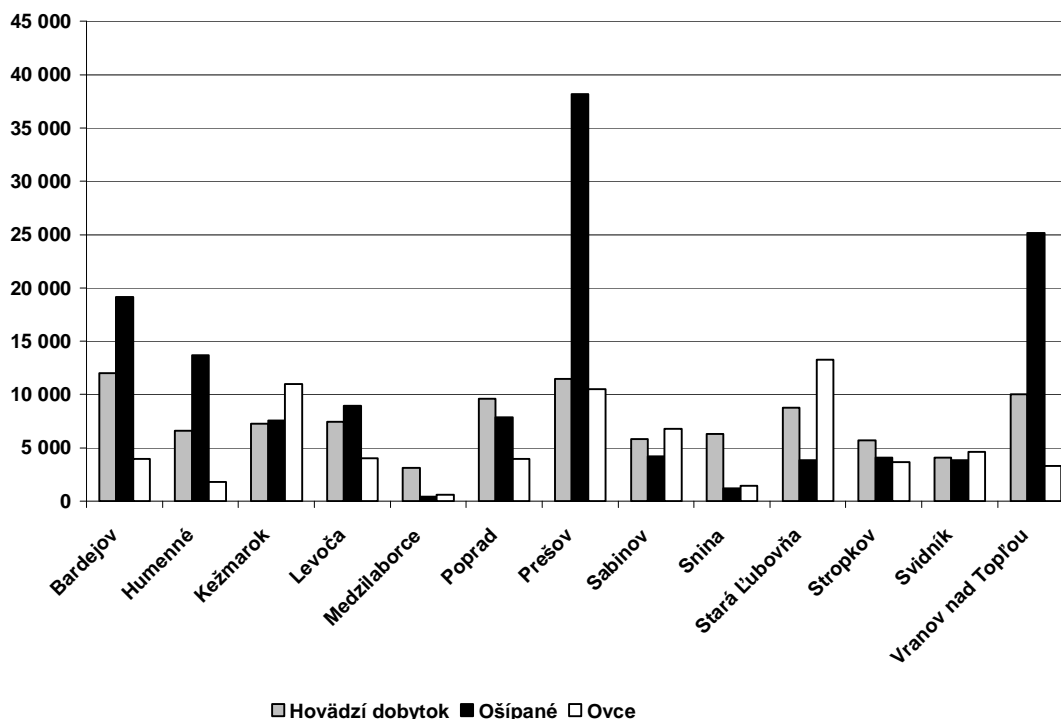

Počet hospodárskych zvierat podľa okresov k 31.12.2002

Územie	Hovädzí dobytok		Ošipané		Hydina		Ovce	
	spolu	z toho kravy	spolu	z toho prasnice	spolu	z toho sliepky	spolu	z toho bahnice
Prešovský kraj spolu	98 260	44 344	138096	8 586	1499620	702610	68 892	46 655
Bardejov	12 006	5 432	19 138	1 238	67 946	46 339	3 941	2 284
Humenné	6 603	3 243	13 710	1 080	61 981	42 746	1 783	1 247
Kežmarok	7 295	3 354	7 548	366	175 531	172578	10 971	7 805
Levoča	7 424	3 128	8 939	674	73 144	71 622	4 038	2 798
Medzilaborce	3 132	1 758	402	24	26 945	10 193	612	448
Poprad	9 592	3 902	7 857	318	37 659	20 732	3 963	2 890
Prešov	11 482	4 875	38 167	2 441	490 216	143241	10 494	6 525
Sabinov	5 841	2 554	4 207	215	41 831	37 456	6 772	4 348
Snina	6 330	2 807	1 174	73	25 928	24 109	1 480	790
St. Ľubovňa	8 743	4 077	3 834	144	28 332	24 783	13 255	10 218
Stropkov	5 711	2 904	4 107	141	95 095	17 062	3 650	2 066
Svidník	4 064	2 131	3 878	157	27 877	24 693	4 626	3 123
Vranov n.T.	10 037	4 179	25 135	1 715	347 135	67 056	3 307	2 113

Zdroj: SÚ SR KS

Počet hospodárskych zvierat (v ks) podľa okresov k 31.12.2002

Podniky a FO činné v poľnohospodárstve, lesníctve a rybolove

Územie	Podniky činné v poľnohospodárstve, lesníctve a rybolove	Fyzické osoby činné v poľnohospodárstve, lesníctve a rybolove
Prešovský kraj spolu	744	2 397
Bardejov	109	218
Humenné	50	113
Kežmarok	44	376
Levoča	40	170
Medzilaborce	32	51
Poprad	46	222
Prešov	70	273
Sabinov	37	124
Snina	52	189
St. Ľubovňa	53	243
Stropkov	68	80
Svidník	97	129
Vranov n.T.	46	209

Zdroj: ŠÚ SR KS

III.D.1.2. Lesné hospodárstvo

Lesy v národnom hospodárstve, v Prešovskom kraji sú jedno zo strategických prírodných bohatstiev, ktoré v dnešnej dobe tak hazardne využívame.

Hlavným organickým výrobným prostriedkom v lesnej výrobe je les, ktorý je zložitým ekologickým systémom tvoreným a ovplyvňovaným radom prírodných činiteľov. V lesnom hospodárstve (LH) sa okrem kapitálu veľmi významne uplatňuje prírodný výrobný faktor. Jeho hodnota v celej SR v roku 2002 bola 282 526 mil. Sk (lesné pozemky 84 336 mil. Sk a lesné porasty 198 190 mil. Sk).

Na hrubom domácom produkte (HDP) sa LH v SR podieľa približne 0,5 %. Pracuje v ňom približne 20 tis. zamestnancov, čo je necelé 1 % z celkového počtu v SR. Podiel LH na tvorbe HDP hospodárstva SR je pomerne nízky. Je to dané tým, že zahrňuje iba produkciu dreva a ostatných produktov lesa.

Dlhodobé strategické ciele lesníctva vychádzajú z globálnych záujmov ľudstva, ktoré sa orientujú na zachovanie, účinnú ochranu a zveľaďovanie lesov v nadnárodnom a globálnom ponímaní. Postupným napĺňaním týchto strategických cieľov je možné zabezpečiť skvalitnenie a ochranu životného prostredia, dosiahnuť plnohodnotné využitie produkčných možností lesov v prospech ľudstva. Osobitne významné je aj poskytovanie verejných služieb a rozšírenie možností rekreácie a oddychu obyvateľstva.

V súlade s lesníckou stratégiou EÚ, dlhodobými strategickými zámermi sú:

- Trvalá udržateľnosť obhospodarovania lesov a rozvoj ich produkčných a verejnoprospešných funkcií (funkčne integrované LH).
- Posilnenie úlohy LH v krajine a prírode, hospodárskom a sociálnom rozvoji regiónov a vidieka.
- Konkurencieschopnosť LH – zvyšovanie jeho ekonomickej efektívnosti využitím prírodného potenciálu, racionálnych technológií a ľudských zdrojov.

Lesné ekosystémy zohrávajú kľúčovú úlohu a majú nezastupiteľné miesto pri vytváraní a ochrane životného prostredia v krajine a pri udržiavaní ekologickej stability územia. Ukazovateľ lesnatosti 41 % zaraďuje SR na popredné miesto medzi krajinami EÚ a sveta. Ekologicky stabilné lesné ekosystémy s optimálnou, prírode blízkou druhovou a priestorovou štruktúrou a vekovou rozrôznenosťou tvoria veľmi významnú zložku kvalitného životného prostredia. Lesy sú zároveň významným domácim a obnoviteľným prírodným zdrojom drevnej suroviny a ostatných produktov.

Z množstva problémov, ktoré treba v LH SR riešiť sa vybrali tri priority a ciele, ktoré by sa mali splniť do konca roka 2006. Sú to:

- Usporiadanie vlastníctva a užívania lesov.
- Zabezpečenie obhospodarovania lesov podľa zásad trvalo udržateľného hospodárenia.
- Zvýšenie ekonomickej efektívnosti LH.

Výmera lesnej pôdy v Prešovskom kraji predstavuje 413 757 ha (zdroj: SŠÚ SR), z toho:

1./ Lesy ochranné	4,4 %
2./ Lesy osobitného významu	9,4 %
3./ Lesy hospodárske	86,2 %

Štruktúra podľa formy vlastníctva:

1./ Neznáme	4,5 %
2./ Obecné	9,6 %
3./ Poľnohosp. družst.	0,2 %
4./ Cirkevné	3,3 %
5./ Spoločenstvomé	24,8 %
6./ Súkromné	14,9 %
7./ Štátne	42,7 %

Prehľad plôch, zásoba drevnej hmoty v kraji:

1./ Porastová plocha:	413.757 ha
2./ Porastová zásoba m ³ b.k.	
ihličnatá	35 474 751 m ³ b.k.
listnatá	42 000 841 m ³ b.k.
3./ Rubná plocha v ha	56 802
4./ Zásoba rubných porastov:	
ihličnatá	7 561 815 m ³ b.k.
listnatá	11 504 972 m ³ b.k.
5./ Výška ťažby na desaťročie:	
obnovná	
ihličnatá	2 824 475 m ³ b.k.
listnatá	5 356 958 m ³ b.k.
výchovná	
ihličnatá	687 351 m ³ b.k.
listnatá	1,492 866 m ³ b.k.
ťažbová spolu:	27 961 m ³ b.k.

III.D.1.3. Rozvoj vidieka

V Prešovskom kraji je 666 obcí, (v tom je 23 miest), kde žije väčšina obyvateľstva.

K 31.12.2002 bola miera nezamestnanosti v Prešovskom kraji 23,00%, čo zodpovedá absolútnemu číslu 93 409 obyvateľov - veľkou mierou bývajúcich na dedinách. Vidiek bol odjakživa zaostalejší za mestami ako pracovnými príležitosťami, vybudovanou infraštruktúrou, možnosťou kultúrneho vyžitia, tak i výškou zárobkov a celkovým rozvojom obyvateľstva.

Po rozbití poľnohospodárskych družstiev došlo ku stagnácii poľ. podnikov, ale aj prepúšťaniu pracovníkov z práce, privatizácii. Neodbornou dotačnou politikou, žiadnou trhovou reguláciou sa dostalo poľnohospodárstvo do dnešného stavu.

Obyvateľstvo, ktoré je v produkčnom veku, chce a vie pracovať, na Slovensku nedostane prácu a ani poriadne zaplatené za kvalitu a množstvo vykonanej práce. Zlé ekonomické podmienky, nedostatočná infraštruktúra na vidieku sú príčinou nezabezpečenia zlepšenia kvality života vidieckeho obyvateľstva.

Len nepatrná časť obyvateľstva bola nútená sa zaoberať drobnopestovaním a drobnochovom hospodárskych zvierat, pretože až do výsledného výrobku započíta svoju prácu – je na tom stratová!

Malé percento vidieckeho obyvateľstva sa zaoberá tradičnými vidieckymi a umeleckými remeslami ako hrnčiarstvo, tkáčstvo, prútený tovar, kováčstvo.

V niektorých oblastiach sa začína vidiecke obyvateľstvo zaoberať aj agroturistikou, ubytovaním na súkromí, chovom koní pre poskytovanie služieb turistom, rekonštrukciou bytového, nebytového fondu na ubytovacie a stravovacie služby, predajom domácky vyrobených potravinárskych špecialít, na čo sú na vidieku prirodzené danosti.

V budúcnosti je to jedna z foriem zamestnanosti nášho vidieckeho obyvateľstva a cestovný ruch ako odvetvie bude nosným pilierom národného hospodárstva. Ďalšou z možností nárastu zamestnanosti je aj podpora živnostníkov v oblasti tradičných rómskych remesiel, zručností a služieb.

Vidiekosť krajiny

Stupeň vidieckosti je podľa metodiky OECD daný podielom obyvateľstva žijúceho vo vidieckych obciach. Regióny (okresy) s podielom obyvateľstva žijúceho vo vidieckych obciach vyšším ako 50% sú uvedené ako okresy s výrazne vidieckym charakterom. Sú to okresy „**prevažne vidiecke**“.

Okresy, kde vo vidieckych obciach žije od 15% do 50% obyvateľstva sú definované ako okresy so skôr vidieckym charakterom. Sú to okresy „**prechodné**“.

Okresy, kde vo vidieckych oblastiach žije menej ako 15% obyvateľstva sú charakterizované ako „**prevažne urbanizované**“.

Vychádzajúc z územno-správneho členenia na úrovni okresov (NUTS-IV) má v skutočnosti - okrem dvoch veľkých miest Bratislava a Košice, ktoré tvoria 9 okresov - ostatná časť územia (70 okresov) vidiecky charakter s hustotou osídlenia 97 obyvateľov na km².

Na základe uvedenej charakteristiky žije na Slovensku v „prevažne vidieckych“ okresoch 48% obyvateľstva, v okresoch „prechodných“ 40% obyvateľstva a v okresoch „prevažne urbanizovaných“ 12% obyvateľstva.

Na základe uvedených kritérií a analýzy demografických ukazovateľov na Slovensku je možné zaradiť okresy Prešovského kraja nasledovne:

- **prevažne urbanizované** – nie sú na území Prešovského kraja -sú to mestá Bratislava (5 okresov) a Košice (4 okresy).
- **prevažne vidiecke** - 9 okresov (*Bardejov, Kežmarok, Medzilaborce, Sabinov, Snina, Stará Ľubovňa, Stropkov, Svidník, Vranov n/Topľou*)
- **prechodné** - 4 okresy (*Humenné, Levoča, Poprad, Prešov*)

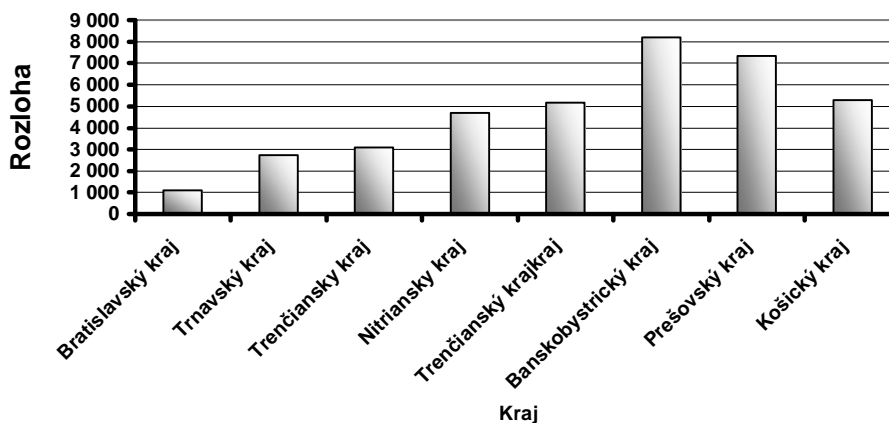
Vidieckosť územia¹ (základom sú obce s hustotou osídlenia menšou ako 100 obyv. na km²)

Tabuľka 5 :Triedenie na úrovni krajov – NUTS III a NUTS II)

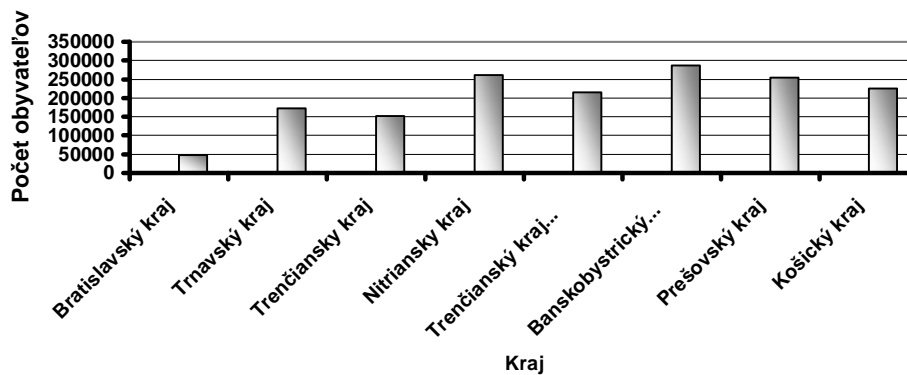
Územie	Rozloha v km ²		Podiel z celkovej výmery	Obyvateľstvo		Podiel z celkového počtu obyv.
	spolu	vidiecke regióny		spolu	vidiecke regióny	
SR spolu	49 035	37 605	76,7	5 398 657	1 617 941	29,9
Bratislavský kraj	2 053	1 096	53,4	616 982	47 875	7,8
Trnavský kraj	4 148	2 742	66,1	551 287	172 303	32,2
Trenčiansky kraj	4 502	3 090	68,6	609 288	152 922	25,1
Nitriansky kraj	6 343	4 676	73,7	715 841	261 658	36,6
Západné Slovensko NUTS II	14 993,0	10 508	70,1	1 876 416	586 883	31,3
Zilinský kraj	6 788	5 155	75,9	692 582	215 183	31,1
Banskobystrický kraj	9 455	8 198	86,7	662 932	287 456	43,4
Stredné Slovensko NUTS II	16 243	13 353	82,2	1 355 514	502 639	37,1
Prešovský kraj	8 993	7 355	81,8	784 451	255 434	32,6
Košický kraj	6 753	5 293	78,4	765 294	225 110	29,4
Východné Slovensko NUTS II	15 746	12 648	80,3	1 549 745	480 544	31,0

Zdroj údajov: Bilancia pohybu obyvateľstva v SR podľa obcí r.1999 – ŠÚ SR

Rozloha vidieckych regiónov v km²

Počet obyvateľov vo vidieckych regiónoch

III.D.2. SWOT analýza kraja pre oblasť: POĽNOHOSPODÁRSTVO, LESNÍCTVO A VIDIECKY ROZVOJ

SILNÉ STRÁNKY	SLABÉ STRÁNKY
<ol style="list-style-type: none"> 1. Pomerne čistá ekologická príroda a pôdny fond 2. Jestvujúce výrobné podniky pre dorábanie poľ. produktov – zachovalá koncentrácia PPF 3. Existujúce spracovateľské podniky, zachovalá koncentrácia výrobných poľnohosp. podnikov 4. Vhodná geografická poloha pre rozvoj agroturizmu, vidieckeho turizmu 5. Dobré prírodné podmienky pre chov HD, oviec, ošípaných, hydiny 6. Dobré klimatické podmienky pre pestovanie TTP, zemiakov, špeciálnych plodín 7. Vhodná geografická poloha pre rast a pestovanie, dorábanie drevnej hmoty 8. Vysoké percento zastúpenia lesnej pôdy 9. Dostatok pracovných síl na vidieku , aj pre rozvoj CR 10. Veľké možnosti využitia bytového a nebytového fondu pre účely CR 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Veľmi ťažké výrobné podmienky 2. Veľká technická, technologická zaostalosť poľ. podnikov 3. Odlev kvalifikovaných síl do iných rezortov 4. Vysoká opotrebovanosť HIM, NIM, zastaralý strojový park a technologické zariadenia 5. Nevysporiadané vlastnícke vzťahy, veľká rozdrobenosť vlastníctva pôdneho lesného fondu 6. Nedostatok a nedostupnosť finančných zdrojov 7. Veľké percento zastúpenia kalamitnej ťažby 8. Veľká nákladovosť / stratovosť/ v lesnom hospodárstve 9. Nedobudovaná infraštruktúra v obciach
PRÍLEŽITOSTI	OHROZENIA
<ol style="list-style-type: none"> 1. Možnosť dorábania ekologických potravín 2. Diverzifikácia poľnohospodárskych podnikov- využitie jestvujúcich objektov 3. Podpora štátu v oblasti : včelárstva, rybárstva, poľovníctva, CR 4. Využívanie netradičných zdrojov energie 5. Vytváranie výrobné - odbytových stredísk 6. Poskytovanie účelových dotácií do poľ. a lesného hospodárstva 7. Poskytovanie dotácií štátom na modernizáciu poľnohospodárskej a lesnej technológie 8. Možnosť poskytovania služieb CR- agroturistika, vidiecka turistika 9. Efektívne využívanie prírodných zdrojov: minerálnych a termálnych vôd, surovín 10. Možnosť oživenia tradičných ľudových remesiel 11. Možnosť vytvorenia nových pracovných príležitostí na vidieku, stabilizácia vidieka 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Zánik slabo prosperujúcich družstiev 2. Vysoké percento neobrábanej pôdy 3. Zmena klimatických podmienok, devastácia ŽP a krajiny tvorby zmena pestovania druhov poľnohospodárskych. kultúr 4. Zlým hospodárením v lesoch – poškodenie prírodného lesného bohatstva 5. Zníženie návštevnosti a záujmu turistov o náš kraj 6. Likvidácia poľ. podnikov, potrebný zvýšený dovoz potravín pre staršieho obyvateľstva 7. Predražovanie potravín v maloobchodnej sieti

III.D.3. Stratégia

Problémová oblasť:

D – POL'NOHOSPODÁRSTVO, LESNÍCTVO A VIDIECKY ROZVOJ

STRATEGICKÁ VÍZIA

Trvalo udržateľný rozvoj produkčných a mimo produkčných funkcií poľnohospodárstva a lesníctva v súlade so sociálno-ekonomickými podmienkami kraja. Skvalitnenie životných podmienok obyvateľstva s dôrazom na využitie podmienok vidieckych oblastí kraja.

STRATEGICKÝ CIEĽ

6. Usmerňovať poľnohospodárstvo, lesníctvo a rozvoj vidieka na podporu výroby, zamestnanosti a zabezpečenie príjmov vidieckeho obyvateľstva pri zohľadnení poľnohospodárskej politiky SR a Európskej únie, so zreteľom na trvalo udržateľný rozvoj krajiny a vidieka.

OPATRENIA

- D. 1. **Finalizácia a podpora predaja poľnohospodárskych výrobkov**
- D. 2. **Podpora a rozvoj vidieckych oblastí**
- D. 3. **Efektívne hospodárenie v lesnom hospodárstve a rozvoj poľovníckej turistiky**

Názov opatrenia:

D.1. Finalizácia podpora predaja poľnohospodárskych výrobkov

Stručný popis východiskovej situácie

Poľnohospodárstvo kraja obhospodaruje plochu 387 168 poľnohospodárskej pôdy, ktorá predstavuje 43 % rozlohy Prešovského kraja. Štrukturálne zmeny v rastlinnej výrobe sa začali uskutočňovať už v roku 1991, keď poľnohospodári začali prispôbovať oševné plochy podmienkam trhu. Doposiaľ vykonané zmeny sú v podstate živelné, viac menej vynútené okolnosťami než racionálne premyslené, bez dôslednej analýzy situácie na trhu, bez zohľadnenia vzájomných väzieb medzi rastlinnou a živočíšnou výrobou a bez komplexného poznania ich ekonomického dopadu.

Od roku 1990 v Prešovskom kraji mierne stúpili oševné plochy obilovín, ktoré tvoria 41 % (66 425 ha) z celkovej ornej pôdy. Oševné plochy olejnín sa pestujú na výmere približne 8,6 % (13 859 ha). Poklesli oševné plochy, na ktorých sa pestujú zemiaky, v súčasnosti predstavujú 4,3 % (7 028 ha). Tržby za rastlinné výrobky vrátane osív, ovocia a zeleniny v roku 2002 dosiahli 934 mil. Sk a vzrástli oproti roku 2001 o 14,2 %.

V živočíšnej výrobe v kraji prevláda pokles väčšiny ukazovateľov oproti roku 2001. Najvýraznejšie je zníženie stavu hovädzieho dobytku o 9 760 kusov (9 %), vrátane zníženia stavu dojnic o 4 870 kusov (9,9 %). S tým súvisí pokles výroby mlieka a hovädzieho mäsa, čoho príčinou je zhoršenie ukazovateľov reprodukcie stád a odbytové ťažkosti. Tržby za živočíšne výrobky dosiahli 2 558 mil. Sk a v porovnaní s rokom 2001 klesli o 0,1 %.

Rezervy sú v marketingu týchto produktov, väzbách poľnohospodárov na významných spracovateľov.

Počet zamestnaných osôb v poľnohospodárstve za uplynulé obdobie veľmi klesol. Znižuje sa počet veľkých podnikov. Pokiaľ ide o tržby z predaja poľnohospodárskych výrobkov sú poľnohospodárske podniky prevažne stratové, čo má vplyv na veľkú zadlženosť podnikov.

Ciele opatrenia

- § Diverzifikácia a stabilizácia rozvoja konkurencieschopného poľnohospodárstva a nadväzujúceho potravinárstva v závislosti od prírodných a sociálno - ekonomických podmienok
- § Podpora marketingu a odbytu poľnohospodárskych výrobkov, činnosti odbytových organizácií poľnohospodárov
- § Zvyšovanie odbornej úrovne pracovníkov v poľnohospodárstve, zlepšenie informovanosti v poľnohospodárstve a na vidieku

Aktivity naplňajúce opatrenie

- § Stabilizácia poľnohospodárskej výroby v kraji
- § Podpora investícií do technológií živočíšnej výroby, zavádzanie štandardov Európskej únie pre welfare zvierat

- § **Podpora odbytových organizácií poľnohospodárov a spracovateľov poľnohospodárskej produkcie**
- § **Podpora marketingu poľnohospodárskych výrobkov, zvyšovanie pridanej hodnoty vyšším spracovaním produktov poľnohospodárstva**
- § **Podpora technologického rozvoja potravinárstva, zlepšujúceho hygienické, veterinárne a fytosanitárne vlastnosti potravín**
- § **Podpora rozvoja a vytvárania informačných systémov pre vidiek a poľnohospodárstvo, odborné školenia pre rozvoj multifunkčného poľnohospodárstva**
- § **Podpora technológií šetrných k životnému prostrediu – podpora ekologicky priaznivých spôsobov hospodárenia a spracovania bioproduktov**

Kritéria pre výber projektov

- § Vytváranie nových pracovných miest
- § Technická a ekonomická úroveň, orientácia na významné inovácie výroby
- § Konkurencie schopnosť produktov
- § Uprednostnenie hospodársky slabých oblastí
- § Zameranie na nové perspektívne odbory
- § Miera spolufinancovania z ostatných zdrojov
- § Vplyv na životné prostredie

Realizačné výstupy opatrenia

- § Poskytnutie finančnej podpory na reštrukturalizáciu výroby vybraným subjektom
- § Vytvorenie siete spolupracujúcich poľnohospodárskych a spracovateľských podnikov
- § Poskytnutie finančnej podpory na rozvoj nepotravinárskeho využitia poľnohospodárskej produkcie
- § Rozvoj malých alebo stredných podnikov spracovávajúcich poľnohospodárske produkty pre nepotravinárske účely a podnikov pre spracovanie bioproduktov

Prínosy pre ekonomiku regiónu

- § Zastavenie rastu nezamestnanosti vo vidieckych a poľnohospodárskych oblastiach kraja
- § Vybudovanie zodpovedajúcej infraštruktúry
- § Zvýšenie konkurencie schopnosti poľnohospodárskych subjektov
- § Zvýšenie účasti prvovýroby v spracovateľskom priemysle
- § Zvýšenie príjmov podnikateľov na vidieku
- § Znižovanie odlivu vidieckeho obyvateľstva
- § Zlepšenie životného prostredia – zvýšenie koeficientu ekologickej stability

Cieľové skupiny

- § Obecné úrady
- § Poľnohospodárska komora
- § Podnikatelia v poľnohospodárstve
- § Obyvatelia
- § Mimovládne neziskové organizácie

Geografické vymedzenie

Územie celého Prešovského kraja a lokality zodpovedajúce stanoveným kritériám.

Doba trvania

Roky 2004 – 2006

Názov opatrenia:

D.2. Podpora a rozvoj vidieckych oblastí

Stručný popis východiskovej situácie

V súčasnosti prebiehajúce ekonomické a spoločenské zmeny zasiahli vidiecke obyvateľstvo, tradične konzervatívne, s veľkou mierou zotrvačnosti, nepripravené. Nedostatočná infraštruktúra, nízke a neisté zárobky a zvyšujúca sa nezamestnanosť sú príčinou ďalšieho vyludňovania vidieka a starnutia jeho obyvateľov. Oživenie a návrat podnikania do dedín v jeho tradičných formách, alebo celkom nových odboroch a technológiách, sú jednou z príležitostí stabilizácie obyvateľov a tým i uchovania typického rázu vidieka, prítiažlivého pre mnoho obyvateľov miest preferujúcich kľudnejší životný štýl v čistom prostredí. Vyludnenie dedín negatívne zasiahlo aj charakteristický stavebný fond. Chátrajúce obytné i hospodárske budovy nie sú ojedinelými prípadmi v kraji, najmä v jeho pohraničných oblastiach.

Kultúrne a historicky významná typická vidiecka zástavba je neodmysliteľnou súčasťou slovenského vidieka. Je našou povinnosťou uchovať dedičstvo pre ďalšie generácie. To isté platí i o duchovných hodnotách, tradíciách a zvykoch. Kvalitatívnou zmenou obrazu obcí, rekonštrukciou a obnovou typickej zástavby, vrátane doplnkových stavieb, infraštruktúry a doplnením zelene dôjde tiež k zvýšeniu atraktívnosti pre bývanie a zvlášť pre vidiecku turistiku.

Ciele opatrenia

- § Stabilizácia obyvateľov vo vidieckych sídlach (najmä mladých ľudí v oblastiach ohrozených odlivom obyvateľov)
- § Vytvorenie nových pracovných príležitostí a trvalých pracovných miest formou daňových úľav
- § Obnovenie podnikateľského stavu a rozvoj nových odborov a foriem podnikania
- § Zvýšenie konkurencieschopnosti vidieckych oblastí
- § Obnovenie stavebného fondu, zachovanie a udržiavanie charakteristického rázu vidieckych sídiel
- § Poskytnutie možností kultúrneho a rekreačného vyžitia návštevníkov vidieckych sídiel
- § Obnova spolkového života na vidieku

Aktivity naplňajúce opatrenie

- § **Podpora nových ekonomických aktivít na vidieku, vytvárajúcich stabilné pracovné miesta pre miestnych obyvateľov** (napr. zainvestovanie vhodných území, zvýhodnené dlhodobé úvery, poradenské a vzdelávacie služby)
- § **Podpora podnikateľských subjektov, realizujúcich služby vidieckemu obyvateľstvu a vidieckej turistike, vrátane agroturistiky**
- § **Podpora rozvoja remesiel a tradičných živností a výroby, spracovávajúcich miestne suroviny, marketing miestnych výrobkov**

- § **Marketingové aktivity pre získanie investícií vrátane zahraničných pre rozvoj vidieka**
- § **Vytváranie a sprístupnenie regionálnych finančných zdrojov na podporu vidieckeho stavebného fondu** a zachovanie/udržovanie charakteristického rázu vidieckych sídiel
- § **Akcie a programy**, podporujúce tradičnú vidiecku spolkovú činnosť, zachovávajúce a obnovujúce pôvodné zvyky, oživujúce spoločenský život a podporujúce vznik nových tradícií a občianskych aktivít na vidieku, ktoré budú viesť k posilneniu spolupatričnosti obyvateľov

Kritéria pre výber projektov

- § Prínos pre stabilizáciu vidieckeho priestoru
- § Počet novo vytvorených pracovných príležitostí a miera garancie trvalých pracovných miest
- § Zvýšenie zamestnanosti u mladých ľudí a v oblastiach ohrozených odlivom obyvateľov
- § Rovnováha štruktúry a šírky ponuky služieb pre miestnych obyvateľov a návštevníkov
- § Prínos pre oživenie života na vidieku, pre zachovanie a udržovanie kultúrnych a duchovných hodnôt vo vidieckych sídlach a pre zachovanie prírodných hodnôt na vidieku
- § Miera spolufinancovania z ostatných zdrojov
- § Umiestnenie projektov v marginálnych a hospodársky slabých oblastiach kraja
- § Vplyv na životné prostredie

Realizačné výstupy opatrenia

- § Zvýšenie počtu nových pracovných príležitostí s určitou garanciou trvalého pracovného miesta
- § Zvýšenie počtu, resp. komplexnosti služieb zameraných na podporu cestovného ruchu, vrátane vidieckej turistiky v rekreačných oblastiach
- § Zúžitkovanie miestnych zdrojov a odpadových surovín
- § Realizácia marketingových aktivít (počet aktivít)
- § Vytvorenie a sprístupnenie regionálnych finančných zdrojov pre obnovu a rozvoj vidieckych sídiel

Prínosy pre ekonomiku regiónu

- § Stabilizácia obyvateľov vo vidieckych sídlach obmedzením fluktuáciou pracovníkov na najnižšiu možnú mieru aktívnou politikou zamestnanosti, podporou podnikania a obnovou vidieka
- § Udržanie a rozvoj podnikateľských aktivít na vidieku (zvýšenie počtu nových podnikateľských subjektov a nových odborov a foriem podnikania (o ... %)
- § Zvýšenie zamestnanosti na vidieku
- § Obnova stavebného fondu, zachovanie a udržovanie charakteristického rázu vidieckych sídiel

- § Podpora činnosti občianskych iniciatív a organizovanie spoločenských akcií
- § Zatraktívnenie vidieka pre obyvateľov a návštevníkov premietnuté do nárastu počtu návštevníkov (hlavne v rekreačných oblastiach)
- § Priaznivý demografický vývoj na vidieku

Cieľové skupiny

- § Obyvateľstvo
- § Podnikateľské subjekty, vrátane remeselníkov a živnostníkov
- § Vlastníci nehnuteľností
- § Mimovládne neziskové organizácie

Geografické vymedzenie

Územie celého Prešovského kraja a lokality zodpovedajúce stanoveným kritériám.

Doba trvania

Roky 2004 – 2006

Názov opatrenia:

D.3. Efektívne hospodárenie v lesnom hospodárstve a rozvoj poľovníckej turistiky

Stručný popis východiskovej situácie

Drevinové zloženie lesov Prešovského kraja je približne nasledovné (údaje v %): buk 35, smrek 30, jedľa 10, dub 7, borovica 5, smrekovec 5, javor 5, ostatné 3. Zdravotný stav lesov Prešovského kraja je vzhľadom k situácii v Slovenskej republike relatívne dobrý, avšak sú tu oblasti, v ktorých sa zdravotný stav lesa zhoršuje. V dôsledku toho sú lesy ohrozené biotickými a abiotickými činiteľmi. Vplyvom nedokonalnej legislatívy, vlastnícky rozdrobených častí lesov a formálne vyžadovanej lesnej hospodárskej evidencie dochádza k nárastu devastačných ťažieb, zneužívaniu neinformovanosti nových vlastníkov lesa, lesy trpia nekvalifikovanými zásahmi, zhoršuje sa stav lesných ciest a lesných objektov. Okrem lesov vojenských obvodov výmera lesného pôdneho fondu je 383 100 ha, z toho je 37 340 ha lesov osobitného určenia a 18 610 ha lesov ochranných. Viac ako 50 % výmery lesov Prešovského kraja sa nachádza vo flyšovom pásme.

Ciele opatrenia

- § Zachovanie lesnatosti krajiny
- § Zvýšenie ekologickej stability lesov, trvalo udržateľné hospodárenie v lesoch
- § Vytvorenie podmienok pre zjednodušenie vlastníckych pomerov v lesoch (pozemkové úpravy, združovanie)
- § Zosúladenie ekonomických záujmov podnikateľských subjektov s požiadavkami ochrany prírody vo zvlášť chránených územiach vytvorením systému kompenzácií za spôsobené škody
- § Zvýšenie efektívnosti hospodárenia u neštátnych vlastníkov lesa (pri zachovaní plnenia všetkých funkcií lesa)
- § Využitie území atraktívnych oblastí pre rozvoj turistiky (Vysoké Tatry)

Aktivity naplňajúce opatrenie

- § Podpora obnovy lesa a zalesňovanie poľnohospodársky nevyužívaných pozemkov
- § Podpora združovania drobných vlastníkov lesa
- § Podpora výstavby a údržby lesných ciest
- § Podpora úpravy vodných tokov v lesoch, protipovodňové a proti erózne opatrenia
- § Projekty na realizáciu pozemkových úprav a majetkových zmien v lesoch
- § Projekty inovácie drevospracujúcej výroby s pridanou hodnotou

- § **Poradenské aktivity a osвета na tému trvalo udržateľné a ekologicky prijateľné hospodárenie v lesoch**
- § **Podpora rozvoja poľovníctva**

Kritéria pre výber projektov

- § Ekonomická návratnosť bez výrazných vplyvov na životné prostredie
- § Vytvorenie nových pracovných miest
- § Inovácia výrobkov so zvýšením pridanej hodnoty
- § Zvýšenie konkurencieschopnosti zavádzaním nových technológií a certifikátov
- § Zvýšenie produkcie a exportu výrobkov z dreva (zníženie exportu suroviny)
- § Využitie lesov pre rekreačné účely
- § Miera spolufinancovania z ostatných zdrojov
- § Vplyv na životné prostredie, posilnenie ekologickej stability krajiny
- § Vplyv na zvýšenie návštevnosti riešeného územia

Realizačné výstupy opatrenia

- § Pravidlá pre hospodárenie v lesoch
- § Uskutočnenie pozemkových úprav alebo majetkových zmien lesov (počet)
- § Poradenstvo a osвета (počet aktivít)

Prínosy pre ekonomiku regiónu

- § Zlepšenie zdravotného stavu lesov v kraji
- § Zvýšenie príjmov podnikateľov na vidieku zvýšením počtu turistov a návštevníkov regiónu
- § Zníženie nezamestnanosti

Cieľové skupiny

- § Podnikateľské subjekty v lesníctve
- § Obce, mestá, mimovládne organizácie

Geografické vymedzenie

Územie celého Prešovského kraja a lokality zodpovedajúce stanoveným kritériám.

Doba trvania

Roky 2004 – 2006

E Sociálna oblasť a zdravotníctvo

III.E.1. Analýza

III.E.1.1. **Súčasný stav a úroveň poskytovania sociálnych služieb**

S účinnosťou od 1.4.2002 v zmysle zákona NR SR č. 195/1988 Z.z. o sociálnej pomoci v platnom znení a zákonom NR SR 416/2001 Z.z. o prechode niektorých pôsobností z orgánov štátnej správy na obce a vyššie územné celky vyplýva úloha pre samosprávny kraj vypracovávať a zverejňovať koncepciu soc. služieb, soc. prevencie a soc. poradenstva.

V Prešovskom kraji pomáhajú služby a dávky sociálnej pomoci občanom prekonať ťažkú životnú situáciu. Patria tu služby a dávky pre občanov v hmotnej núdzi, peňažné príspevky na kompenzáciu ťažkého zdravotného postihnutia. V rámci nášho kraja bolo k 31.12. 2002 evidovaných **50 197** poberateľov dávky sociálnej pomoci evidovaných na ÚP. K tomu istému dátumu úrady evidujú celkom **130 076** poberateľov sociálnych dávok, pričom, len za mesiac december vzrástol počet poberateľov v priemere o dvadsaťpäť tisíc osôb. K 31.12.2002 bolo vyplatených **2 188 699 356** Sk na dávkach sociálnej pomoci.

V PSK je zriadených 111 pobytových zariadení v ktorých sa poskytujú služby sociálnej starostlivosti pre občanov v sociálnej núdzi. Súčasná štruktúra vybavenosti územných celkov v našom regióne sociálnymi službami nie je výsledkom skutočných potrieb, ale odrazom zdrojových možností.

Analýza súčasného stavu a úrovne poskytovania sociálnych služieb v PSK

Kvalita a dostupnosť služieb - druhy sociálnych služieb

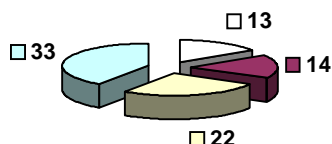
Do pôsobnosti Prešovského samosprávneho kraja prešli tieto zariadenia:

- 20 zariadení sociálnych služieb DSS, DD a DSS
- 8 domovov pre osamelých rodičov DOR
- 2 zariadenia pestúnskej starostlivosti (ZPS)
- 12 útulkov
- 2 zariadenia opatrovateľskej služby
- 38 subjektov právnických osôb a fyzických osôb v PSK
- 5 subjektov PO a FO z iných krajov
- 9 subjektov PO a FO poskytujúcich len poradenstvo

Podľa posledných dostupných údajov vykonáva v PSK sociálne služby 105 právnických fyzických osôb. Prehľad zariadení je v nasledujúcej tabuľke:

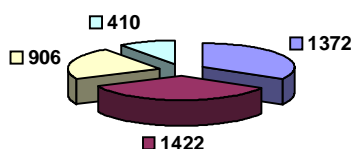
Vybrané zariadenia sociálnych služieb 2002		Počet – kapacita	
ZSS – spolu		65	3694
Z toho			
DOR, Rehab.stred. , Útulky, Zariad.op. služby,Zariad. pestúnskej st.,		29	343
Domovy sociálnych služieb pre dospelých		15	1388
Detské domovy		8	526
Domovy dôchodcov		13	1437

Prehľad zariadení sociálnych služieb v Prešovskom kraji za rok 2000

- Domovy dôchodcov, penzióny
- Domovy sociálnych služieb pre dospelých
- Domov sociálnych služieb pre deti
- Ostatné zariadenia pre deti alebo dospelých

Počet miest v zariadeniach sociálnych služieb

- Domovy dôchodcov, penzióny
- Domovy sociálnych služieb pre dospelých
- Domov sociálnych služieb pre deti
- Ostatné zariadenia pre deti alebo dospelých

Dostupnosť sociálnych služieb

Aktuálne je Prešovskom kraji evidovaných 223 občanov, ktorí spĺňajú podmienky na poskytnutie služieb v ZSS, no pre nedostatok miesta, boli zaradení do poradovníka čakateľov.

Právnické a fyzické osoby, poskytujúce sociálnu pomoc podľa zákona o sociálnej pomoci, dopĺňajú sieť poskytovateľov sociálnych služieb na základe slobody výberu druhu poskytovanej služby.

Nevyhovujúca, ba priam alarmujúca profesijná štruktúra odborných zamestnancov a ich nedostatočný počet dokumentuje skutočnosť, že v ZSS je nutné prehodnotiť súčasnú štruktúru v prospech deficitných profesií.

Súčasný profesionálny zloženie zamestnancov v ZSS je alarmujúce:

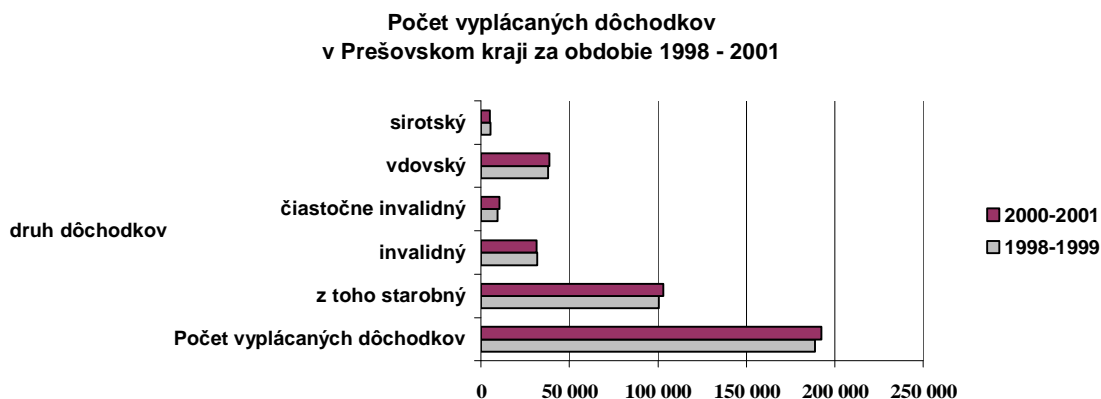
- na 1 sociálneho pracovníka   pripadá   51 občanov
- na 1 vychovávateľa   pripadá   36 občanov.

Z uvedených údajov vyplýva, že sociálna práca – dôležitý, u nás nedostatočne rozvinutý úsek odbornej činnosti - je z nedostatočného poznania veľmi podceňovaný, personálne a odborne podlimitovaný, oklieštený na sociálnu administratívu.

Situácia pri zamestnávaní zdravotníckych zamestnancov je odlišná a poukazuje na skutočnosť, že v ZSS sa práca s občanom sústreďovala predovšetkým na zabezpečenie ošetrovateľsko-opatrovateľskej starostlivosti. Súčasný stav je taký, že na 1 zdravotníckeho zamestnanca pripadajú 4 občania.

SOCIÁLNE ZABEZPEČENIE

Prehľad o počte vyplácaných dôchodkov v Prešovskom kraji			
Ukazovateľ		1998-1999	2000-2001
Počet vyplácaných dôchodkov		188 842	192 365
z toho	<i>starobný</i>	100 277	102 981
	<i>invalidný</i>	31 715	31 439
	<i>čiastočne invalidný</i>	9 223	10 182
	<i>vdovský</i>	37 718	38 674
	<i>sirotský</i>	5 440	5 017

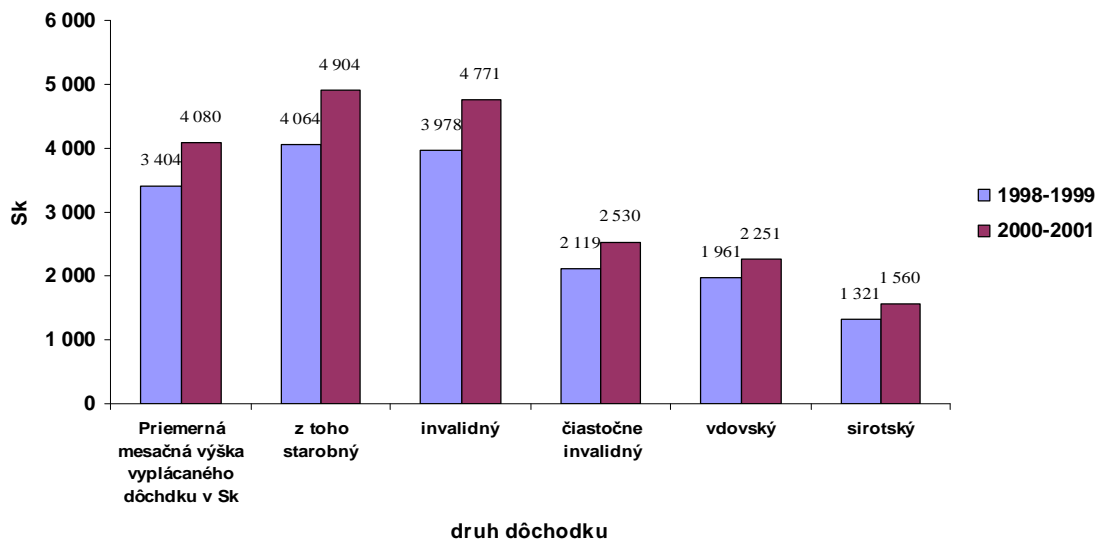

Zdroj : Štatistický úrad SR (Krajská správa Prešov)

SOCIÁLNE ZABEZPEČENIE

Prehľad o priemernej výške vyplácaných dôchodkov v Prešovskom kraji			
Ukazovateľ		1998-1999	2000-2001
<i>Priemerná mesačná výška vyplácaného dôchodku v Sk</i>		3 404	4 080
z toho	<i>Starobný</i>	4 064	4 904
	<i>Invalidný</i>	3 978	4 771
	<i>čiastočne invalidný</i>	2 119	2 530
	<i>Vdovský</i>	1 961	2 251
	<i>Sirotský</i>	1 321	1 560

Priemerná výška vyplácaných dôchodkov

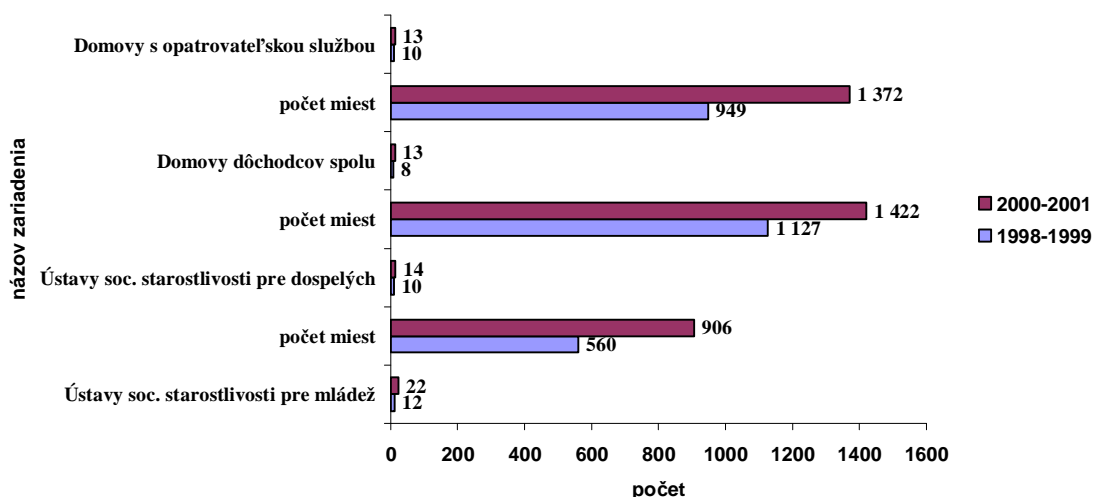
Zdroj : Štatistický úrad SR (Krajská správa Prešov)

Prehľad zariadení sociálnych služieb v Prešovskom samosprávnom kraji

Ukazovateľ	1998-1999	2000-2001
Domov soc. služieb pre mládež	12	22
počet miest	560	906
Domov soc. služieb pre dospelých	10	14
počet miest	1 127	1 422
Domovy dôchodcov spolu	8	13
počet miest	949	1 372
Zariadenia opatrovateľskej služby	10	13

Zariadenia sociálnej starostlivosti

Zdroj : Štatistický úrad (Krajská správa Prešov)

III.E.1.2. Zdravotníctvo

Sieť zdravotníckych zariadení je definovaná sústavou štátnych a neštátnych zdravotníckych zariadení, ktoré sú usporiadané v takom počte, zložení a takej distribúcii, ktorá vytvára podmienky pre zabezpečenie štátom garantovanej zdravotnej starostlivosti. Sieť zdravotníckych zariadení tvoria zariadenia, ktoré sú v zmysle ustanovenia § 24 ods. 1 zákona NR SR č. 277/1994 Z.z. o zdravotnej starostlivosti v znení neskorších predpisov zaradené do sústavy zdravotníckych zariadení. Základnou funkciou siete zdravotníckych zariadení je zabezpečiť dostupnosť jednotlivých druhov zdravotných starostlivostí, jej následnosť, nadväznosť, kvalitu aj bezpečnosť pri rešpektovaní jestvujúcich zdrojov a nákladovej efektivity.

Sieť zdravotníckych zariadení PSK tvorí:

12 nemocníc (nemocnice s poliklinikou I.,II.,III. typu), pričom šesť je II. typu, z čoho päť je v pôsobnosti PSK a jedna je nezisková, štyri nemocnice sú I. typu, jedna fakultná a jedna III. typu.

8 odborných liečebných ústavov

6 kúpeľných zariadení

156 lekární

160 zariadení zubných techník

19 výdajní zdravotníckych pomôcok

1677 neštátnych ambulancií primárnej a sekundárnej zdravotnej starostlivosti

633 štátnych ambulancií primárnej a sekundárnej zdravotnej starostlivosti

Základné zdravotnícke služby a nemocnice

Zdravotná starostlivosť zahŕňa **ambulantnú aj ústavnú zdravotnú starostlivosť vrátane kúpeľnej starostlivosti, závodnej preventívnej starostlivosti, lekárenskej starostlivosti a lekárskej posudkovej činnosti vykonávanej ošetrojúcim lekárom a ošetrovateľskej starostlivosti.**

Nemocnice s poliklinikou, ktoré okrem nemocničnej a ambulantnej liečebno – preventívnej starostlivosti poskytujú aj špeciálnu zdravotnícku starostlivosť so spektrom vyšetrovacích a liečebných zložiek, **lekársku službu prvej pomoci a dopravnú zdravotnícku službu** sú lokalizované prevažne v okresných mestách. Tieto zariadenia poskytujú všetky zdravotnícke služby s využitím najnovších odborných poznatkov, no niektoré z týchto zariadení však zápasia aj s nedostatočnou technickou vybavenosťou, ktorá do istej miery obmedzuje možnosti aj kvalitu poskytovaných odborných zdravotníckych služieb.

Odborné liečebné ústavy a kúpeľná starostlivosť

Na území Prešovského samosprávneho kraja sú odborné liečebné ústavy zamerané na liečenie tuberkulózných a respiračných chorôb:

ŠUDTaRCH - Dolný Smokovec
Ústav TARCH - Kvetnica
OLÚRCH - Nový Smokovec
OLÚRCH - Tatranská Kotlina
Wolkerov OLÚTaRCH - Tatranská Polianka
ÚTPCHaHCH - Vyšné Hágy
Vojenský ústav pre choroby pľúcne - Nová Polianka

Kúpeľná starostlivosť lokalizovaná v tatranskej oblasti na horné dýchacie cesty sa prevádza v kúpeľných liečebniach:

Kúpele Horný Smokovec a.s.
Lučivná a.s.
Kúpele Nový Smokovec a.s.
Kúpele Štrbské Pleso a.s.
Bardejovské kúpele a.s.
Kúpele Vyšné Ružbachy a.s.

Okrem týchto uvedených zdravotníckych zariadení na území Prešovského samosprávneho kraja ústavnú zdravotnú starostlivosť poskytuje aj neštátne zdravotnícke zariadenie – **Rehabilitačný a doliečovací ústav OÁZA v Prešove s počtom lôžok 44.**

Zdravotnícke zariadenia tohoto typu, ktoré poskytujú zdravotnícku starostlivosť pre deti – **detские sanatória** sú:

Denné detské sanatórium rehabilitačné v Kežmarku
Denné detské sanatórium neurologických ochorení a pre zdravotne postihnuté deti
Ďalšie zdravotnícke zariadenia sú:

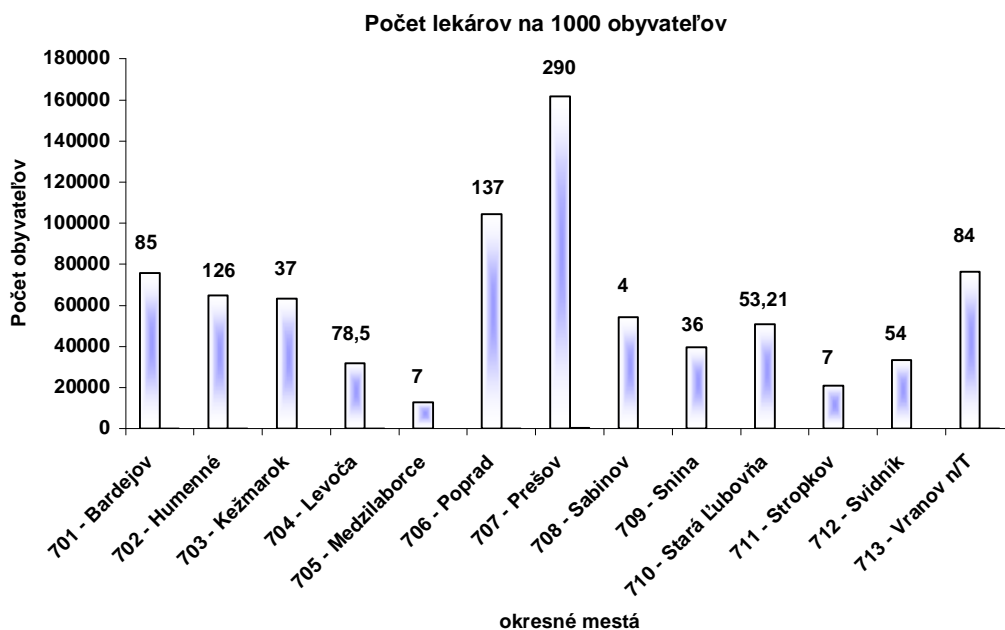
Liečebne pre dlhodobo chorých v Bardejove
Liečebne pre dlhodobo chorých v Humennom
Centrum pre liečbu drogových závislostí v Podskalke – Humenné

Vzhľadom na prognózu demografického vývoja, ktorá predpokladá zvýšenie podielu osôb vyšších vekových skupín na celkovej počte obyvateľov v SR, najvyššiu kapacitu postelí je potrebné zabezpečiť v liečebniach pre dlhodobo chorých.

Ústavné zdravotnícke zariadenia a polikliniky (štátne) v Prešovskom kraji						
Názov ZZ	Okres	Počet obyvateľov	Typ ZZ	Celkový počet postelí	Počet posteľových oddelení	Počet ambulancií
NsP Sv. Jakuba, n.o., Bardejov	701 - Bardejov	75793	II. typu	442	11	28
NsP A. Leňa Humenné Nemocnica s poliklinikou MUDr. Vojtecha Alexandra	702 - Humenné	64845	II. typu	639	13	43
Kežmarok	703 - Kežmarok	63231	I. typu	194	7	46
NsP Levoča	704 - Levoča	31880	II. typu	403	12	34
NsP Medzilaborce Nemocnica s poliklinikou Poprad	705 - Medzilaborce	12668	I. typu	50	1	8
OLÚ RCH Tatranská Kotlina	706 - Poprad	104348	III. typu	660	14	59
Poliklinika Nový Smokovec	706 - Poprad	104348	OLÚ	180	3	0
Ústav tuberkulózy a respiračných chorôb Poprad – Kvetnica	706 - Poprad	104348	OLÚ	0	0	10
Ústav tbc, pľ. chorôb a hrudníkovej chirurgie Vyšné Hágy	706 - Poprad	104348	OLÚ	225	4	3
FN J.A. Reimana Prešov	707 - Prešov	161782		450	10	6
Poliklinika Sabinov	708 - Sabinov	54067	poliklinika	1126	26	87
NsP Snina	709 - Snina	39633	I. typu	7	1	4
NsP Stará Ľubovňa	710 - Stará Ľubovňa	50684	II. typu	180	7	27
NsP Stropkov	711 - Stropkov	21027	I. typu	245	9	32
NsP Svidník	712 - Svidník	33506	II. typu	35	1	5
NsP Vranov n/T	713 - Vranov n/T	76504	II. typu	245	8	31
Celkom:	XXX	XXX	XXX	301	8	45
				5792	140	471

Ústavné zdravotnícke zariadenia a polikliniky (štátne) v Prešovskom kraji - dokončenie						
Názov ZZ	Počet lekárov	Počet SZP	iní odbor. prac. v zdravotníctve	Ostatní pracovníci	Celkový počet zamestnancov	Forma ZZ (štátne, neštátne, iné)
NsP Sv. Jakuba, n.o., Bardejov	85	403		0	290	785 nezisková organiz.
NsP A. Leňa Humenné Nemocnica s poliklinikou MUDr. Vojtecha Alexandra	126	649		5	323	1103 štátna
Kežmarok	37	209		2	119	367 štátna
NsP Levoča	78,5	273,9		16	262,1	630,5 štátna
NsP Medzilaborce Nemocnica s poliklinikou Poprad	7	41		0	28	76 štátna
OLÚ RCH Tatranská Kotlina	137	747		17	343	1244 štátna
Poliklinika Nový Smokovec	7,3	31,05		2	62	102,35 štátna
Ústav tuberkulózy a respiračných chorôb Poprad - Kvetnica	8	8		0	10	26 štátna
Ústav tbc, pľ. chorôb a	15	54		2	109	180 štátna
	48	220		6	205	479 štátna

ortopedickej chirurgie						
Psychiatrická nemocnica Prešov	290	1160	44	764	2264	štátna
Psychiatrická nemocnica Prešov	23	113	31	85	252	štátna
Poliklinika Sabinov	4	13	39	23	0	štátna
IsP Snina	36	223	2	90	351	štátna
IsP Stará Ľubovňa	53,21	229,99	5	210,33	498,53	štátna
IsP Stropkov	7	44	0	35	86	štátna
IsP Svidník	54	299	4	222	579	štátna
IsP Vranov n/T	84	337	10	215	646	štátna
Spolu:	1100,01	5054,94	185	3395,43	9669,38	XXX

Použité podkladové materiály

1. Metodický pokyn MPSVR SR č.1002/2001 - I/71
2. Návrh koncepčného riešenia problémov v oblasti sociálnych služieb pri starostlivosti o občanov s duševnými poruchami a poruchami správania v ZSS - MPSVR SR
3. Správa o súčasnom stave finančného, materiálno technického a odborne personálneho zabezpečenia poskytovania sociálnych služieb, vrátane analýzy starostlivosti o občanov s duševnými poruchami a poruchami správania v ZSS - MPSVR SR - Bratislava, apríl 2001
4. Zariadenia sociálnej starostlivosti v SR - Ing. Anna Ivanová
5. Analýza vývoja v zariadeniach sociálnych služieb v SR - MPSVR SR
6. Podklady KÚ Prešov:
  - zoznamy zariadení soc. služieb v Prešovskom kraji
  - návrh rozpočtu na rok 2002
  - prehľad čakaťelov na umiestnenie do ZSS
7. Vybrané údaje o poskytovaní starostlivosti v ZSS - údaje spracované vybranými ZSS v kraji
8. Štatistický Bulletin 3/2001 Prešovského kraja

**III.E.2. SWOT analýza kraja pre oblasť: SOCIÁLNA OBLASŤ
A ZDRAVOTNÍCTVO**

SILNÉ STRÁNKY	SLABÉ STRÁNKY
<ol style="list-style-type: none"> 1. Kvalifikované ľudské zdroje 2. Vzdelávacie inštitúcie pre výchovu kvalifikovaných pracovníkov 3. Potenciál objektov vhodných na využitie v soc. oblasti 4. Existujúci potenciál stredných zdravotníckych pracovníkov 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Silne vžitý patriarchálny model podporujúci násilie v rodine 2. Nedostatočná legislatíva umožňujúca dvojkolažnosť služieb 3. Nezabezpečenie dostupnosti služieb podľa špecifik a potrieb obyvateľov v okresoch 4. Slabá akceptovateľnosť nových foriem soc. služieb 5. Nedostatočné vzdelávanie v oblasti poskytovania služieb obyvateľstvu 6. Absencia systému umožňujúceho združovanie existujúcich zdrojov 7. Nevyhovujúci systém rozdelenia finančných prostriedkov zo zdravotných poisťovní
PRÍLEŽITOSTI	OHROZENIA
<ol style="list-style-type: none"> 1. Existujúca sieť sociálnych zariadení 2. Možnosť realizácie rôznych foriem soc. služieb 3. Prijatá legislatíva a jej využívanie 4. Realizácia systémových zmien v zdravotníctve 5. Možnosť využitia zdrojov EÚ vo vzťahu k profesionalizácii manažmentu zdravotníctva 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Nerealizovaná reforma sociálneho systému 2. Nedostatok finančných prostriedkov 3. Alkoholizmus a drogová závislosť 4. Vysoká koncentrácia občanov na nízkom soc. kultúrnom stupni 5. Neexistujúci systém zmeny vo financovaní zdravotníctva (korupcia)

III.E.3. Stratégia

Problémová oblasť:

E – SOCIÁLNA OBLASŤ A ZDRAVOTNÍCTVO

STRATEGICKÁ VÍZIA

Fungujúci a diverzifikovaný systém sociálnej a zdravotníckej starostlivosti, flexibilne a účelne absorbujúci existujúce a novovytvorené ponuky, ktoré sú kompatibilné s možnosťami regiónu

STRATEGICKÉ CIELE

7. Vytvoriť sociálnu a zdravotnícku sústavu, zodpovedajúcu potrebám obyvateľov kraja.
8. Vytvoriť podmienky pre rast kvalifikácie ľudských zdrojov v sociálnej oblasti a zdravotníctve s dôrazom na kvalitu poskytovaných služieb.

OPATRENIA

- E. 1 **Zvýšenie kvality sociálnych služieb**
- E. 2 **Rozvoj zdravotníctva**

Názov opatrenia:

E.1. Zvýšenie kvality sociálnych služieb

Stručný popis východiskovej situácie

Problémom kraja v sociálnej oblasti je veľký počet zastaralých zariadení a malá dostupnosť terénnych sociálnych služieb. Počet občanov v poproduktívnom veku sa stále zvyšuje, v súčasnosti ich počet prevýšil 125 tis., čo je 15,9 % z celkového počtu obyvateľov kraja. Stále aktuálnejšia je tiež problematika zdravotne postihnutých občanov, ktorá je v súčasnej dobe charakterizovaná nutnosťou rozšíriť ponuku o nové služby, predovšetkým typu osobnej asistencie, chránené bývanie a zamestnanie, požičovne kompenzačných a rehabilitačných pomôcok, denné stacionáre. V kraji chýbajú niektoré špecializované zariadenia a strediská včasnej starostlivosti. Je potrebné odstraňovať architektonické, dopravné a informačné bariéry a smerovať k integrácii osôb so zdravotným postihnutím do spoločnosti a sveta práce. Za posledných niekoľko rokov sa počet zdravotne postihnutých obyvateľov v kraji zvyšuje, čo dokladuje nutnosť riešenia vyššie uvedených problémov. V kraji tiež vzrastá počet skupín, ktoré nie sú schopné samostatne riešiť svoje sociálne problémy a ktorým hrozí sociálne vylúčenie. Ide predovšetkým o nefunkčné a neúplné rodiny, dlhodobo nezamestnaných (absolventi škôl, samoživiteľky, Rómovia). V kraji chýba špecializované zariadenia ako napríklad domy pre chronických alkoholikov, domy na pol cesty, azylové domy, nocľahárne, terapeutické komunity, tiesňová pomoc, denné centrá, strediská včasnej starostlivosti.

Ciele opatrenia

- § Zaisťovanie rovnakých podmienok pre poskytovateľov služieb a dosiahnutie efektívnosti hospodárenia jednotlivých zariadení
- § Pôsobenie proti marginalizácii a diskriminácii sociálnych skupín trvale alebo dlhodobo nezamestnaných
- § Podpora spoločenskej integrácie skupín ohrozených sociálnym vylúčením zo spoločnosti a zlepšením ich prístupu k informáciám, poradenským službám, vzdelávaniu a zamestnaniu
- § Rozvoj nových foriem sociálnych služieb pre všetkých odkázaných občanov s cieľom deinštitucionalizácie sociálnej starostlivosti
- § Zabrániť vyludňovaniu, nezamestnanosti a nepriaznivému demografickému vývoju v okrajových častiach regiónu
- § Obmedzenie výskytu sociálnych patologických javov, prevencia vzniku a rastu spoločensky marginalizovaných skupín obyvateľstva
- § Eliminácia negatívnych dôsledkov dlhodobej nezamestnanosti, sociálnej exklúzie a sociálne patologických javov
- § Zvýšenie efektivity využívania zdrojov v oblasti sociálnych vecí

Aktivity naplňajúce opatrenie

- § **Optimalizácia siete** zariadení sociálnej starostlivosti, úmerne ekonomickým možnostiam a dosiahnutie dobrej územnej dostupnosti poskytovaných služieb, podporovať program rozvoja terénnych sociálnych služieb, rozvíjať aktívnu metodicko-výchovnú pomoc rodičom

neschopným zabezpečiť samostatne starostlivosť o rodinu, vrátane vytvorenia socioterapeutických centier

- § **Výchova, osвета, prevencia** – zvyšovať zapojenie štátnych i neštátnych neziskových organizácií do programov prevencie sociálne patologických javov, podpora vzniku občianskych poradní
- § **Riešenie absencie štandardov kvality poskytovaných služieb** – vytvorenie programov hodnotenia efektivity poskytovaných sociálnych služieb, prehľadné financovanie a zlepšenie kontroly využitia finančných prostriedkov
- § **Podpora zamestnávaniu občanov všetkých ohrozených skupín**, podpora tvorby programov zameraných na multikultúrnu výchovu, proti rasizmu a xenofobii, podpora programov umožňujúcich rozvoj a prezentáciu kultúry etnických a iných menšín
- § **Rozšírenie zberu údajov** zameraných najmä na kvalitu poskytovanej sociálnej starostlivosti

Kritéria pre výber projektov

- § Aktuálnosť projektu reflektujúca súčasné potreby a vývojové trendy
- § Zapojenie ostatných subjektov do projektu
- § Spolufinancovanie projektu z ostatných zdrojov
- § Prínos projektu pre cieľovú skupinu, najmä:
  - vhodnosť ponuky, ceny a kvality poskytovanej služby
  - prínos pre zvýšenie kvality a efektivity poskytovaných sociálnych služieb

Realizačné výstupy opatrenia

- § Analytická štúdia potreby a dostupnosti jednotlivých typov sociálnych služieb
- § Vytvorenie siete sociálnych zariadení a služieb úmernej ekonomickým možnostiam spoločnosti a realizácia projektov riešiacich optimalizáciu sociálnej starostlivosti v kraji
- § Vytvorenie siete zariadení a služieb pre rizikové skupiny detí a mladistvých
- § Stanovené štandardy kvality poskytovaných služieb

Prínosy pre ekonomiku regiónu

- § Obmedzenie nárastu kriminality a sociálne patologických javov
- § Zníženie nezamestnanosti v regióne
- § Zvýšenie počtu pracovných príležitostí v sociálnej oblasti

Cieľové skupiny

- § Rodina
- § Obyvatelia kraja
- § Skupiny obyvateľov so špecifickými potrebami
- § Sociálne zariadenia a inštitúcie v regióne
- § Mimovládne neziskové organizácie a občianske združenia

Geografické vymedzenie

Územie celého Prešovského kraja a lokality zodpovedajúce stanoveným kritériám.

Doba trvania

Roky 2004 – 2006

Názov opatrenia:

E.2. Rozvoj zdravotníctva

Stručný popis východiskovej situácie

Zdravotníctvo kraja je dané celorepublikovým systémom a prejavujú sa v ňom všetky tendencie reformy zdravotníctva od začiatku 90-tych rokov. Súčasný regionálny zdravotnícky systém nezohľadňuje stav personálneho i technického vybavenia zdravotníckych zariadení. Výhodou kraja je relatívne malý počet nadbytočných kapacít a stabilita zdravotníckych zariadení. Je nutné sa zamerať na programy primárnej i sekundárnej prevencie. Vysoko špecializovaná starostlivosť bude vhodné sústrediť do jedného krajského centra. Je nutné definovať spoluprácu s niektorými vysoko špecializovanými pracoviskami celorepublikového charakteru. Vzhľadom na prognózu demografického vývoja, ktorá predpokladá zvýšenie podielu osôb vyšších vekových skupín na celkovom počte obyvateľov v SR, najvyššiu kapacitu postelí je potrebné zabezpečiť v liečebniach pre dlhodobo chorých.

Ciele opatrenia

- § Posilniť väzby prednemocničnej starostlivosti
- § Prispôsobenie kapacít a druhov zdravotnej a sociálnej starostlivosti podľa potrieb populácie, vrátane prevencie a terapie závislostí
- § Optimálne využitie lekárskeho a prístrojového kapacít
- § Zabezpečenie rovnakých podmienok pre poskytovateľov služieb a dosiahnutie efektívnosti hospodárenia jednotlivých zariadení
- § Schválenie záväzných zdravotníckych programov predovšetkým pre lôžkové zdravotnícke zariadenia, vrátane preventívnych

Aktivity naplňajúce opatrenie

- § **Optimalizácia siete** zdravotníckych, úmerne ekonomickým možnostiam a dosiahnutie dobrej územnej dostupnosti poskytovaných služieb, podporovať rozvoj terénnej ošetrovateľskej služby v štandardoch ambulantnej zdravotnej starostlivosti
- § **Výchova, osвета, prevencia** – podpora realizácie programov zameraných na preventívnu starostlivosť o zdravie obyvateľov, rozšírenie ponuky špecializovaných zdravotníckych služieb pre deti a mládež v rámci programov prevencie zdravia, podpora programov smerujúcich k prevencii závažných ochorení detí a podmienok ohrozujúcich ich zdravý vývoj
- § **Spolupráca zdravotníckych a sociálnych zariadení** – podpora vecnej a územnej previazanosti zdravotníckych zariadení a zariadení sociálnej starostlivosti, umožňujúcej poskytovanie terénnej komplexnej starostlivosti o príslušnú klientelu, podpora spracovaniu návrhu medzikrajskej a medzinárodnej spolupráce v oblasti vysoko špecializovanej zdravotnej starostlivosti, podpora spolupráce štátnych a neštátnych inštitúcií a neziskových organizácií pri riešení naliehavých problémov
- § **Ponuka celoživotného vzdelávania a rekvalifikácie** – analyzovať stav ponuky a dopytu, vytvoriť informačný systém, vytvoriť koncepciu celoživotného vzdelávania a rekvalifikácie

Kritéria pre výber projektov

- § Aktuálnosť projektu reflektujúca súčasné potreby a vývojové trendy
- § Zapojenie ostatných subjektov do projektu
- § Spolufinancovanie projektu z ostatných zdrojov
- § Prínos projektu pre cieľovú skupinu, najmä:
  - vhodnosť ponuky, ceny a kvality poskytovanej služby
  - prínos pre zvýšenie kvality a efektivity poskytovaných zdravotníckych služieb

Realizačné výstupy opatrenia

- § Analytická štúdia potreby a dostupnosti jednotlivých typov zdravotníckych služieb
- § Vytvorenie siete sociálnych zariadení a služieb úmernej ekonomickým možnostiam spoločnosti a realizácia projektov riešiacich optimalizáciu sociálnej starostlivosti v kraji
- § Vytvorenie siete zariadení a služieb pre rizikové skupiny detí a mladistvých
- § Stanovené štandardy kvality poskytovaných služieb
- § Programy zdravotnej prevencie

Prínosy pre ekonomiku regiónu

- § Zníženie chorobnosti, zníženie výskytu spoločensky nebezpečných prenosných chorôb
- § Zníženie nezamestnanosti v regióne
- § Zvýšenie počtu pracovných príležitostí v zdravotníckej oblasti

Cieľové skupiny

- § Rodina
- § Obyvatelia kraja
- § Skupiny obyvateľov so špecifickými potrebami
- § Zdravotnícke zariadenia a inštitúcie v regióne
- § Mimovládne neziskové organizácie a občianske združenia

Geografické vymedzenie

Územie celého Prešovského kraja a lokality zodpovedajúce stanoveným kritériám.

Doba trvania

Roky 2004 – 2006

Ě **Životné prostredie**

III.F.1 Analýza

Primárnym zdrojom informácií o stave životného prostredia je Slovenská agentúra životného prostredia, pobočka Prešov.

III.F.1.1. Ovzdušie

Prešovský kraj predstavuje z hľadiska čistoty ovzdušia relatívne homogénny celok. Výnimku tvoria oblasti, kde sa kumulujú zdroje znečistenia a činnosti spôsobujúce znečistenie ovzdušia (priemysel, doprava, a pod.) K týmto oblastiam v rámci kraja patria: Prešov, Poprad – Svit a oblasť Zemplína: Vranov nad Topľou, Strážske, Humenné. Podľa vyhlášky č.112/1993 Z.z. o vymedzení oblastí vyžadujúcich osobitnú ochranu ovzdušia a o prevádzke smogových varovných a regulačných systémov v znení vyhlášky č. 103/1995 Z.z. medzi zaťažené územia SR, vyžadujúce osobitnú ochranu ovzdušia, v rámci Prešovského kraja patrí oblasť Zemplína (Vranov n/Topľou, Strážske, Humenné) a mesto Prešov.

Emisie

V roku 2001 bolo v Prešovskom kraji vyprodukovaných 2 428 t emisií TZL (4,88 % z celkových emisií TZL v SR), 6 931 t emisií SO₂ (5,39 % z celkových emisií SO₂ v SR), 7 628 t emisií NO_x (7,23 % z celkových emisií NO_x v SR), 21 597 t emisií CO (7,69% z celkových emisií CO v SR).

Najväčšími producentmi emisií TZL v Prešovskom kraji sú malé zdroje znečistenia ovzdušia. Veľké ZZO sú najväčšími producentmi emisií SO₂. Najvýznamnejším zdrojom emisií CO a NO_x v kraji je cestná doprava.

Tab. Celkové emisie vybraných ZZO v kraji v r.2001 (t)

Katégoria ZZO		TZL	SO ₂	NO _x	CO
Stacionárne zdroje	Veľké ZZO	521	5584	1480	2595
	Stredné ZZO	542	352	722	1443
	Malé ZZO	1064	898	625	2921
Mobilné zdroje	Cestná doprava	266	91	4330	14485
	Ostatná doprava	35	7	471	154
Spolu		2428	6931	7628	21597

Zdroj: SHMU

Najvýznamnejšie zdroje znečisťovania ovzdušia v kraji podľa množstva emisií

V nasledovnej tabuľke je vymenovaných 10 najväčších znečisťovateľov ovzdušia v kraji v členení podľa jednotlivých znečisťujúcich látok za rok 2001. Z hľadiska znečisťovania ovzdušia základnými znečisťujúcimi látkami výrazne negatívny vplyv majú predovšetkým dva zdroje- Bukóza Vranov nad Topľou a Chemesu a. s. Humenné i Bukocelu a. s. Hencovce ide v rozhodujúcej miere o emisie zo spaľovacieho procesu (zdroj – Tepláreň Chemes a.s. a zdroj – Regeneračný kotol a. s. Bukocel a. s.).

Tab. Poradie ZZO v rámci kraja podľa množstva emisií ZZL za rok 2001

Tuhé látky		SO ₂	
Prevádzkovateľ	Okres	Prevádzkovateľ	Okres
1. CHEMES, a.s., Humenné	Humenné	BUKOCEL, a.s., Hencovce	Vranov
2. BUKOCEL, a.s., Hencovce	Vranov	CHEMES, a.s., Humenné	Humenné
3. KRONOSPAN SLOVAKIA,	Prešov	VIHORLAT, a.s., Snina	Snina
4. VIHORLAT, a.s., Snina	Snina	Vihorlat, s.r.o, Snina	Snina
5. ŽELBA, a.s., Kovostroj	Poprad	Tehelne Temako a.s., Hanušovce	Vranov
6. INWOOD, a.s., Kružlov	Bardejov	ŽELBA, a.s., Kovostroj Švábovce	Poprad
7. Bukóza Progres, s.r.o, Vranov	Vranov	Zastrova, a.s. Spišská Stará Ves	Kežmarok
8. Bukóza Preglejka, s.r.o.,	Vranov	UNIOL -Vranov, s.r.o, tehelňa	Vranov
9. TATRAVAGÓNKA, a.s., Poprad	Poprad	EXPORT-IMPORT, s.r.o, Bardejov	Bardejov
10 Legno Export s.r.o,	Svidník	TESLA Stará Ľubovňa	Stará
NOx		CO	
Prevádzkovateľ	Okres	Prevádzkovateľ	Okres
1. BUKOCEL, a.s., Hencovce	Vranov	BUKOCEL, a.s., Hencovce	Vranov
2. CHEMES, a.s., Humenné	Humenné	KRONOSPAN SLOVAKIA, s.r.o.,	Prešov
3. VIHORLAT, a. s., Snina	Snina	VIHORLAT, a.s., Snina	Snina
4. KRONOSPAN SLOVAKIA,	Prešov	CHEMES, a.s., Humenné	Humenné
5. Chemosvit - Energochem, a.s.,	Poprad	Chemosvit - Strojchem, a.s., Svit	Poprad
6. Dalkia, a.s., Poprad	Poprad	VÚ 1018 – VSB 1017, Prešov	Prešov
7. VIHORLAT, a.s., Snina	Snina	VSL vodárne a kanalizácie, š.p.	Sabinov
8. Malterie Soufflet Slovaquie,	Prešov	SLOV-VIA, a.s., Poprad	Poprad
9. Pivovar Šariš, a.s., Veľký Šariš	Prešov	Vojenský útvar 1106, Kamenica	Humenné
10 Sanas, a.s., Sabinov	Sabinov	Vihorlat, s.r.o, Snina	Snina

Zdroj: SHMU

Imisie

Slovenská republika sa podľa výsledkov meraní programu EMEP na juhovýchodnom okraji oblasti s najväčším regionálnym znečistením ovzdušia a kyslosťou zrážkových vôd v Európe. Regionálneho znečistenie ovzdušia ako aj chemické zloženie zrážkových vôd zodpovedá vývoju európskych emisií škodlivín do ovzdušia.

Zhodnotenie lokálneho znečistenia ovzdušia je zamerané na kvalitu ovzdušia v sídlach a je jedným z rozhodujúcich indikátorov kvality životného prostredia. Na území Prešovského kraja sa nachádzajú 4 lokálne monitorovacie stanice v najviac zaťažených územiach: Prešov – Solivar, Prešov – Sídlisko III, Humenné a Vranov n/Topľou. V trojuholníku miest Vranov n/Topľou, Humenné a Strážske je hlavným zdrojom znečistenia miestny drevospracujúci a chemický priemysel a miestne vykurovacie systémy. Hlavný podiel na znečisťovaní ovzdušia na území Prešova majú kotolne, automobilová doprava a sekundárna prašnosť.

Nasledujúca tabuľka vyhodnocuje znečistenie ovzdušia podľa limitných hodnôt za rok 2002, pričom dokazuje, že bol prekročený imisný limit PM₁₀ častíc na staniciach Prešovského kraja. Hodnoty v tabuľke uvedené hrubým písmom sú tie, ktoré prekročili limitnou hodnotou. Koncentrácie tuhých častíc PM₁₀ sú uvádzané ako PM₁₀, pričom predstavuje hodnotu meraní automatickými metódami a tiež ako 1,3*PM₁₀, t.j. hodnoty prepočítané na referenčnú gravimetrickú metódu (1,3xPM₁₀). Pre prepočet koncentrácií získaných automatickými meraniami sa odporúča používať faktor 1,3. Tento faktor bol oficiálne schválený a odporučený.

Tab. Vyhodnotenie znečistenia ovzdušia podľa limitných hodnôt za rok 2002 v Prešovskom kraji

Zložka	Ochrana zdravia										LHV	
	SO ₂		NO ₂		1,3*PM ₁₀		PM ₁₀		Pb	CO	SO ₂	NO ₂
Doba spriemerovania	1 hod PP	24 hod PP	1 hod PP	1 rok konc.	24 hod PP	1 rok konc.	24 hod PP	1 rok konc.	1 rok konc.	8 hod ¹ konc.	3 hod po sebe konc.	3 hod po sebe konc.
Limitná hodnota [µg/m ³] (počet prekročení)	350 (24)	125 (3)	200 (18)	40	50 (35)	40	50 (35)	40	500 ng/m ³	10 000	500	400
Humenné	1	0	0	27,5	68	37,7	24	29,0	17		0	0
Prešov Solivar	0	0	7	28,9	95	42,1	37	32,4	42	2400	0	0
Prešov Sídliisko III	0	0	0	24,9	90	39,5	26	30,4			0	0
Vranov n/Topľou	0	0	0	17,3	96	42,1	38	32,4	27		0	0

Zdroj: SHMU

Pozn.

¹ maximálna hodnota 8 hod kízavého priemeru
LHV – limitné hodnoty na varovanie (počet dní)

*50-75% meraní

PP-počet prekročení

konc.-koncentrácia

III.F.1.2. Voda

Vodné zdroje

Vodohospodársky významnými oblasťami v rámci okresov Prešovského kraja sú zdrojové oblasti pre jednotlivé skupinové vodovody Východoslovenskej vodárenskej sústavy a Spišsko-popradskej vodárenskej sústavy. Významnou súčasťou Východoslovenskej vodárenskej sústavy je v okrese Snina vodná nádrž Starina. Hlavným účelom nádrže je zabezpečiť pitnú vodu do tejto sústavy. Plocha povodia nádrže je 125, 81 m a celkový objem nádrže je 59,8 mil. m³. Významnú úlohu v kraji zohráva aj viacúčelová vodná nádrž Domaša

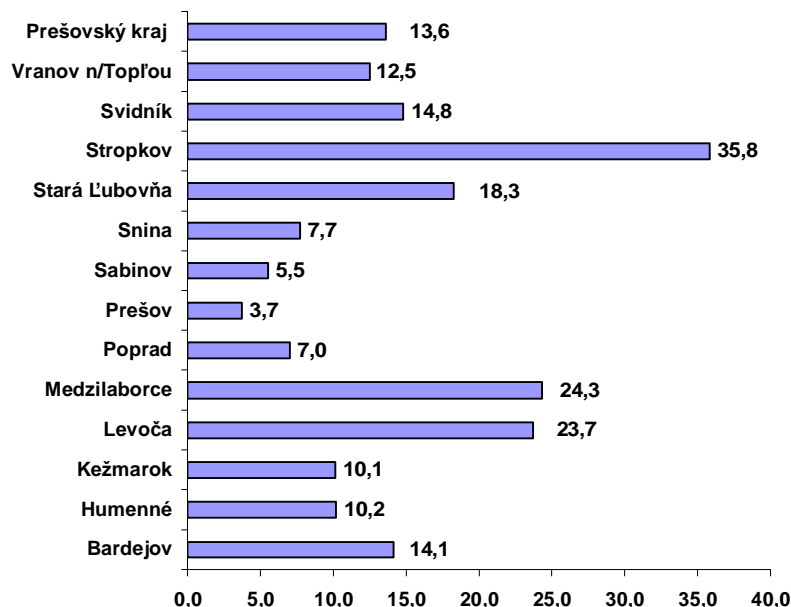
Územie Prešovského kraja nie je bohaté na kvalitné podzemné vody. Z hľadiska nárokov na veľkosť a kvalitu zdrojov podzemných vôd pre vodárenské účely je možné považovať okresy Prešovského kraja za deficitné (okrem okresu Poprad). Tento stav je čiastočne zapríčinený nevhodnými prírodnými podmienkami pre koncentráciu podzemných vôd do väčších zdrojov. Hlavnou príčinou vyradenia zdrojov podzemných vôd z užívania je najčastejšie antropogénne znehodnotenie ich kvality.

Kvalita povrchových vôd

Väčšina povrchových vôd v riekach a nádržiach Prešovského kraja (podľa klasifikácie v hodnotených základných miestach sledovania na území v správe SVP, OZ PBAH Košice za obdobie 2000-2001) dosahovala kvalitu I. až III. triedy v skupine ukazovateľov A a B (kyslíkový režim a fyzikálno-chemické ukazovatele). Všetky hodnotené základné miesta sledovania v skupine ukazovateľov E (mikrobiologické ukazovatele) dosiahli kvalitu IV. až V. triedy (silne znečistená až veľmi silne znečistená voda). Rieka Ondava v skupine ukazovateľov A (kyslíkový režim) dosahovala kvalitu IV. až V. triedy. Rieka Topľa vo všetkých vybraných miestach sledovania pre skupinu ukazovateľov A a B dosahovala kvalitu V. triedy (veľmi silne znečistená voda).

V laboratóriách ŠZÚ Prešovského kraja bolo v roku 2001 vyšetrených 2003 vzoriek vody z verejných vodovodov. Závadnosť vody bola zistená u 13,6% vzoriek. V porovnaní s rokom 2000 bola zaznamenaná zhoršená kvalita vody o takmer 3,0%, na čom sa podpísali aj nevyhovujúce vzorky vyšetrené počas povodní v postihnutých okresoch. Najhoršia situácia bola v okrese Stropkov, kde až 35,8% vzoriek bolo závadných. Nepriaznivá situácia bola v okresoch Medzilaborce a Levoča, kde závadnosť dosiahla hodnotu 24,3%, resp. 23,7%. Na zhoršení kvality vody majú svoj podiel obecné úrady z dôvodu nedôsledného zabezpečenia dezinfekcie vody v spravovaných vodovodoch.

Počet závadných vzoriek z celkového počtu vzoriek z verejných vodovodov v okresoch v roku 2001 v %

Zdroj: ŠZÚ Prešov

Čistenie odpadových vôd

Situácia v zabezpečení čistenia odpadových vôd v Prešovskom kraji je naďalej veľmi nepriaznivá. Čistenie je zabezpečené v rozsahu od 36% obyvateľstva vo Vranove nad Topľou do 77,0% v okrese Poprad. V roku 2000 bolo v prevádzke 71 ČOV. V roku 2001 boli odovzdané do užívania ČOV a kanalizácie v okresoch: Kežmarok (2 ČOV a jedna kanalizácia), Poprad (3 ČOV), Svidník (1 ČOV), Vranov nad Topľou (1 ČOV). V rámci Prešovského kraja sú projekčne pripravené a schválené stavby ďalších 13 ČOV.

III.F.1.3. Odpadové hospodárstvo

V roku 2002 vzniklo na území Prešovského kraja celkom 885 728 t odpadov, čo predstavuje 6,5 % z celkového množstva odpadov vzniknutého v SR (13,7 mil. t). Z tohto množstva predstavuje nebezpečný odpad celkom 35 400 (2,5 %) z celkom vzniknutého N odpadu v SR a 850 157 t odpad ostatný, čo zodpovedá približne 7,9 % z celkovo vzniknutého odpadu kategórie O v SR za rok 2002.

Komunálny odpad

Na území Prešovského kraja vzniklo celkom 169 070 t KO. Priemerné množstvo KO vzniknuté v Prešovskom kraji na obyvateľa za rok 2002 bolo 213 kg/obyv., čo je rovnaký relatívny ukazovateľ ako v prípade Košického kraja a je najnižší zo všetkých krajov SR. V porovnaní s celoštátnym priemerom je nižší o približne 70 kg/obyv. KO. Z celkovo vzniknutého KO predstavovalo 69 t odpadu kategórie N, čo zodpovedá 0,4 %.

Priemyselný odpad

Pod priemyselným odpadom (PO) sa rozumie podľa odvetvových kódov ekonomickej činnosti (OKEČ) odpad vznikajúci v odvetviach C (ťažba nerastných surovín), D (priemyselná výroba) a E (výroba elektriny, plynu, vody). Je zrejmé, že množstvo PO len málo súvisí s počtom obyvateľov. V priemysle vzniklo v Prešovskom kraji celkom 428 805 t odpadu. Z tohto množstva pripadlo 34 239 t na odpad kategórie N a 394 566 t na odpad kategórie O. Najviac PO v Prešovskom kraji vzniklo v okrese Poprad.

Nakladanie s odpadmi

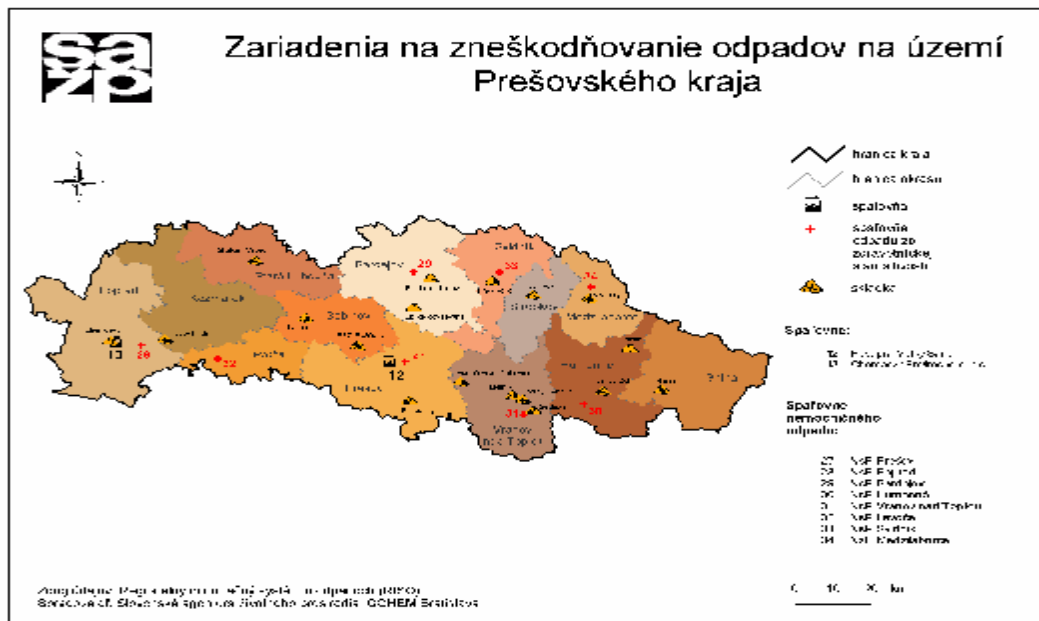
Na území Prešovského kraja prevažovalo skládkovanie KO. V Prešovskom kraji sa uložilo približne 158 720 t odpadu, z toho 87 % mimo územia obce. Z celkového množstva vzniknutého KO sa zhodnotilo všetkými spôsobmi (vrátane energetického) len cca 7 980 t KO, čo predstavuje 4,7 %. Prevažovalo kompostovanie odpadov. Na materiálom zhodnocovaní KO sa podieľalo celkom 166 obcí, čo predstavuje 25 %, na energetickom 15 (2 %), do kompostovania bolo zapojených 214 obcí (32 %) a iným spôsobom zhodnocovalo KO 49 obcí (cca 7 %). Úroveň separovaného zberu KO v kraji charakterizuje množstvo vyseparovaných zložiek KO na jedného obyvateľa za rok, ktoré bolo 4,3 kg/obyv. pri nákladoch obce 13,4 Sk/obyv. V Prešovskom kraji vzniká najmenej NO v rámci všetkých krajov SR, čo súvisí s rozsahom aktivít priemyselného charakteru v tomto kraji. Prevládajú NO zo spracovania dreva, výroby papiera, lepenky, celulózy, reziva a iné a ďalej NO z olejov a kvapalných palív a z tvarovania, fyzikálnej a mechanickej úpravy povrchov kovov. Väčšina týchto odpadov je rôzne zhodnocovaná. V Prešovskom kraji výrazne prevládajú odpady kategórie O. Najviac sú zastúpené odpady z poľnohospodárstva, záhradníctva, lesníctva a rybolovu s vysokým stupňom zhodnotenia (až 80 %).

Skládky Prešovského samosprávneho kraja

Na území Prešovského kraja sa nachádzalo celkom 20 skládok odpadov, z toho 1 skládka na inertný odpad, 18 skládok na odpad, ktorý nie je nebezpečný a 1 skládka na ukladanie NO. Z uvedeného je zrejme, že po prekategorizácii skládok podľa aktuálne kodifikovaných tried skládok (§ 25 vyhlášky MŽP SR č. 283/2001 Z.z. o vykonaní niektorých ustanovení zákona o odpadoch) jednoznačne prevažujú skládky na odpad, ktorý nie je nebezpečný. V zmysle § 32 ods. 5 písm. c) uvedenej vyhlášky predstavujú skládky na ukladanie odpadu, ktorý nie je nebezpečný existujúcu kapacitu pre ukladanie KO.

Spaľovne odpadov

V Prešovskom kraji sú v súčasnosti 3 podnikové spaľovne, z ktorých je jedna mimo prevádzky a 8 spaľovní pri NsP. Ako jediná v SR má povolenie MŽP SR na spaľovanie odpadov s obsahom PCB spaľovňa fy Fecupral vo Veľkom Šariši (dioxínový filter). Spaľovňu spĺňajúcu emisné limity prevádzkuje Chemosvit Envirochem a.s. Svit. V Prešovskom kraji je celkom 8 spaľovní pri NsP, z ktorých až 3 sú mimo prevádzky, avšak v jednom prípade spaľovňa mimo prevádzky spĺňa emisné limity. Najväčšiu projektovanú aj skutočnú prevádzkovú kapacitu má spaľovňa pri NsP v Bardejove. V 1 prípade je zámer spaľovňu rekonštruovať, a v 1 zvýšiť množstvo spaľovaného odpadu na projektovanú kapacitu. V Prešovskom kraji nie je lokalizovaná žiadna spaľovňa regionálneho významu.

III.F.1.4. Pôda

Erózna ohrozenosť pôd

Hlavným prejavom fyzikálnej degradácie na Slovensku je erózia, odnos pôdnych častíc z povrchu pôdy účinkom vody a vetra. Na Slovensku dominujú prejavy vodnej erózie. Rozlišujú sa štyri hlavné typy vodnej erózie: povrchová (vyvolaná odtokom zrážok na malých plochách), plošná (týkajúca sa väčších pôdnych celkov a s výraznejším účinkom), výmoľová (silne poškodzujúca povrch pôdy), kombinovaná (pozostávajúca z viacerých druhov erózie). Potenciál vodnej erózie môžeme hodnotiť podľa stupňov eróznej ohrozenosti. Podľa tohto hodnotenia môžeme jednotlivé okresy Prešovského kraja zoradiť.

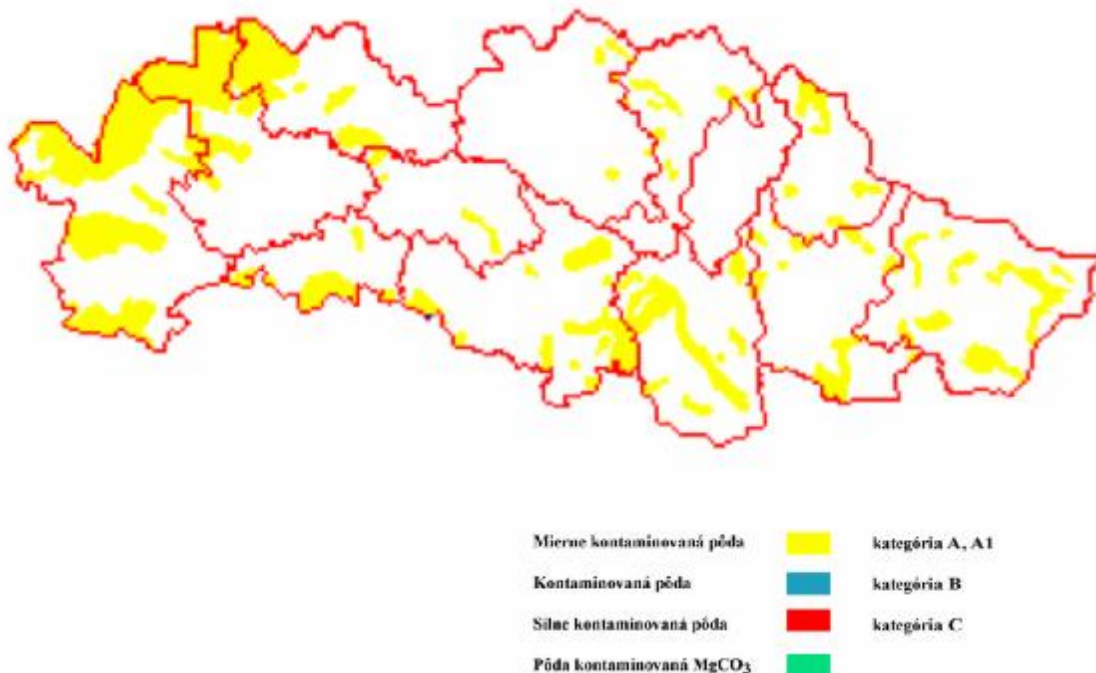
Tab. Ohrozenosť pôd Prešovského kraja vodnou eróziou

Stupeň eróznej ohrozenosti	Okres
Erózne neohrozané pôdy	-
Stredne ohrozané pôdy	-
Silno ohrozané pôdy	Poprad, Prešov, Vranov nad Topľou
Extrémne ohrozané pôdy	Bardejov, Humenné, Kežmarok, Levoča, Medzilaborce, Sabinov, Snina, Stará Ľubovňa, Stropkov, Svidník

Zdroj: VÚPOP

Veterná erózia nie je závažným problémom na Slovensku. Postihuje asi 6,5 % z výmery poľnohospodárskych pôd SR a to najmä v oblastiach nížin s ľahkými pôdami. Tieto sa v Prešovskom kraji nevyskytujú.

Mapa. Kontaminácia pôdneho fondu v Prešovskom kraja

Zdroj: VÚPOP

Priemyselné exhaláty sú častou príčinou lokálnej aj difúznej kontaminácie povrchových horizontov pôd. Stredný Zemplín je súčasťou Prešovského kraja a patrí medzi 12 oblastí Slovenska s najvyššou kontamináciou pôd rizikovými prvkami (Kromka, Bedrna, 2002). Namerané hodnoty koncentrácie rizikových látok zistené v rámci ČMS – Pôda prekročili A limity v poľnohospodárskych aj lesných pôdach určitých oblastí. Ide najmä o trojuholník Vranov (tepelná elektráreň, drevospracujúci priemysel), Strážske (chemický priemysel) a Humenné (chemický priemysel). Okrem organických polutantov (PCB) z chemického priemyslu, ktoré sa vyskytujú aj v pôde, zvýšený podiel exhalátov SO_x a NO_x prispievajú k acidifikácii pôd. Zvýšené hodnoty rizikových látok nad limitnými hodnotami treba považovať za dôsledok vplyvu imisii, ale na mnohých miestach aj ako prejav prirodzených endogénnych geochemických anomálií. Takto boli vyššie obsahy Hg zistené v okolí Vranova, kde je prirodzená endogénna geochemická anomália.

Monitoring pôd SR potvrdil aj zvýšené koncentrácie Cd a Pb v prihraničnom oblúku Západných Karpát na severe Slovenska (Vysoké Tatry), najmä v lesných pôdach vysokých pohorí. Vzhľadom nato, že nejde o endogénne geochemické anomálie je evidentné, že tieto oblasti sú kontaminované cezhraničným prenosom z Poľska, priemyselnej oblasti Sliezko. Podobne v aluviálnych oblastiach Ondavy, Laborca sú zvýšené koncentrácie Ni najmä dôsledkom rozptyľovania Ni pomerne ďaleko od zdroja vzdušnou migráciou.

Z organických polutantov, ktoré v pôdach dlhšie pretrvávajú sú predmetom monitorovania hlavne polycyklické aromatické uhľovodíky (PAU). Ostatné organické polutanty majú viac charakter „bodového“ znečistenia. V rámci monitoringu pôd SR boli zistené najvyššie hodnoty PAU najmä na fluvizemiach, v nivách väčších riek, v čiarniciach, lokálne aj v luvizemiach a kambizemiach a v okolí priemyselných centier.

III.F.1.5. Vplyv životného prostredia na zdravotný stav obyvateľstva

Hluk

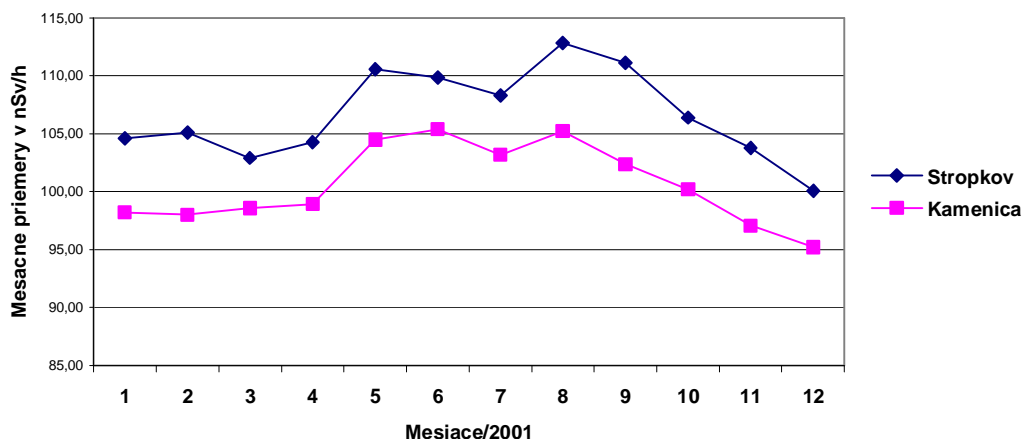
Najvýznamnejším zdrojom hluku je hluk spôsobený cestnou dopravou. Hlavné cestné ťahy vo väčšine okresných miest Prešovského kraja sú vedené cez mestá a ich obytné zóny. Podľa posledných dostupných výsledkov z monitorovania hlukovej záťaže obyvateľstva vo vybraných mestách v roku 2000, podľa ekvivalentných hladín hluku z cestnej dopravy, bolo percento zaťaženia

populácie hlukom nad hranicu 65 dBA následovne: Prešov cca 8%, Bardejov cca 2%, Stará Ľubovňa cca 2,5%, Stropkov cca 4,5%, Vranov n/Topľou cca 10%, Podolíneec cca 20% a Svidník cca 5%. V roku 2001 bola vykonaná aktualizácia hlukových máp v mestách Poprad a Kežmarok. Dopravný hluk bol objektivizovaný aj v meste Svidník a Stropkov. V 7-mich z 13-tich okresov kraja dopravný hluk nebol meraný a neboli zaevidované sťažnosti súvisiace s dopravným hlukom, resp. inými stacionárnymi zdrojmi hluku.

Žiarenie

Hodnota príkonu dávkového ekvivalentu gama žiarenia v ovzduší (uvádzaná v jednotke nSv/h - nano sievert za hodinu) závisí od nadmorskej výšky, geologického podložia, ročného obdobia, snehovej pokrývky, intenzity slnečného žiarenia a poveternostných podmienok.

Mesacne priemery príkonu dávkového ekvivalentu gama žiarenia v ovzduší v Stropkove a Kamenici nad Cirochou v roku 2001

Zdroj: SHMÚ

Na grafe mesačných priemerov za rok 2001 z sond prevádzkovaných SHMÚ, vidieť spoločnú tendenciu, ktorá vykazuje vrchol v období leta, kedy je najväčšia intenzita slnečného žiarenia. V zime je hodnota nižšia aj vďaka snehovej pokrývke. Hodnoty sú hlboko pod varovnou úrovňou (500nSv/h) a aj pod signalizačnou úrovňou (200 nSv/h). Sú to teda hodnoty bežného pozadia pre danú lokalitu. Rozdiel medzi týmito dvoma stanicami je daný hlavne nadmorskou výškou (Stropkov -216 m n m, Kamenica n/Cirichou – 117 m n m). S rastúcou nadmorskou výškou rastie hodnota príkonu.

III.F.1.6. Krajinná štruktúra

Zastúpenie krajinných prvkov

Celková výmera Prešovského kraja predstavuje 898 078 ha. V roku 2002 podiel poľnohospodárskej pôdy predstavoval 42,99 % z celkovej výmery pôdy, podiel lesných pozemkov 49,05 % a nepoľnohospodárskych a nelesných pozemkov 7,96 %.

Tab. Úhrnné hodnoty druhov pozemkov v Prešovskom kraji (stav k 31.12.2002)

Druh pozemku	Rozloha (ha)	% výmery
<i>Polnohospodárska pôda</i>	386 057	42,99
Lesné pozemky	440 617	49,05
Vodné plochy	14 100	1,57
Zastavané plochy	30 944	3,45
Ostatné plochy	26 360	2,94
Celková výmera pôdy	898 078	100,0

Chránené územia

Územie Prešovského kraja sa vyznačuje pomerne veľkou variabilitou prírodných podmienok, ktoré súvisia s geologickou stránkou územia kraja a rozložením jednotlivých geologických útvarov, členitosťou reliéfu, zastúpením lesných komplexov s výskytom pôvodných alebo hodnotných lesných spoločenstiev, širokým spektrom klimatických podmienok, rôznorodými pôdnymi pomermi, v dôsledku urbanizácie aj značne rozdielnou štruktúrou využívania krajiny. Konečným efektom je v jednotlivých častiach kraja výskyt prírodných fenoménov a zachovalých a hodnotných ekosystémov, i celých území, ktoré boli v priebehu času postupne štátom vyhlasované za chránené v rôznom stupni ochrany.

Na území Prešovského kraja bolo vyhlásených 5 národných parkov (PIENAP, TANAP, Poloniny, Fatra, Slovenský raj), dve chránené krajinné oblasti a 180 chránených území menšieho plošného rozsahu.

Významné prírodné a krajinné hodnoty územia Tatier a Východných Karpát boli ocenené aj OSN pre výchovu, vedu a kultúru (UNESCO), keď v rámci programu Človek a biosféra (MAB) boli v roku 1993 vyhlásené Východné Karpaty (CHKO) za medzinárodnú biosférickú rezerváciu v rámci trojstranného chráneného územia (Bieščadský národný park v Poľsku, Ukrajinská biosférická rezervácia a chránená krajinná oblasť Východné Karpaty na Slovensku), pričom jej výmera na území Slovenskej republiky dosahuje 40 601 hektárov. Biosférická rezervácia Tatry bola vyhlásená roku 1993 spolu s poľskou časťou Tatranského národného parku.

III.F.2. SWOT analýza kraja pre oblasť: ŽIVOTNÉ PROSTREDIE

SILNÉ STRÁNKY	SLABÉ STRÁNKY
<ol style="list-style-type: none"> 1. Zachovalá a hodnotná prírodná krajina 2. Vysoká ekostabilizačná hodnota 3. Vysoký potenciál zdrojov kvalitných pitných a minerálnych vôd 4. Dostatok kvalitných informačných zdrojov o životnom prostredí 5. Výhodná geografická poloha (najdlhšia spoločná hranica s Poľskom z hľadiska chránených území) 6. Existujúca základňa subjektov pôsobiacich v oblasti životného prostredia 7. Existujúca koncepcia environmentálnej výchovy a vzdelávania 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Nepostačujúca technická infraštruktúra obcí (verejné vodovody, kanalizácie a ČOV) 2. Nevyhovujúca kvalita vody povrchových tokov 3. Nedostatočná separácia a spracovanie separovaných odpadov 4. Neuplatňovanie princípu verejno-právneho partnerstva pre riešenie ekologických problémov 5. Zložitý postup pri získavaní informácií o životnom prostredí 6. Nedostatočné povedomie verejnosti a nezáujem o ekologické problémy 7. Neefektívne uplatnenie environmentálnej výchovy v praxi (ekologická výchova detí) 8. Nedostatočná a nekomplexná propagácia a informovanosť o ochrane prírody a krajiny
PRÍLEŽITOSTI	OHROZENIA
<ol style="list-style-type: none"> 1. Prírodný potenciál 2. Znižovanie energetickej a surovinovej náročnosti 3. Zvyšovanie podielu využívania obnoviteľných zdrojov energie 4. Využívanie EMS v riadení štátnej správy a samosprávy 5. Tvorba záväzných dokumentov (ÚPN, ÚPD, KEP), posudzujúcich vplyv na ŽP (EIA) 6. Aplikácia princípov trvalo udržateľného rozvoja 7. Aproximácia environmentálneho práva EU 8. Cezhraničná spolupráca v oblasti ochrany prírody (Poľsko, Ukrajina) 9. Medzinárodná spolupráca 10. Využívanie finančných prostriedkov z podporných fondov EU, bilaterálna spolupráca 11. Vytváranie partnerstiev štátnej správy, samosprávy, vzdelávacích inštitúcií, MVO a podnikateľskej sféry na rôznych úrovniach 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Vývoj klimatických zmien 2. Hrozba erózie pôdy 3. Nedostatok investičného kapitálu 4. Krátkodobé ekonomické profity na úkor ekológie (devastujúce spôsoby využívania lesov) 5. Nekoordinovaný rozmach turizmu v chránených územiach 6. Podcenenie významu koordinácie spoločného postupu zainteresovaných inštitúcií v oblasti ochrany životného prostredia 7. Nízka vymožitelnosť práva v oblasti ochrany životného prostredia (sankcie)

III.F.3. Stratégia

Problémová oblasť:

F – ŽIVOTNÉ PROSTREDIE

STRATEGICKÁ VÍZIA

Prešovský kraj ako ekologicky funkčný a stabilný región s vysokou úrovňou kvality životného prostredia, ktorá je prirodzenou a nedeliteľnou súčasťou kultúry života a ekonomických aktivít jeho obyvateľov.

STRATEGICKÝ CIEĽ

9. Ochrana a skvalitňovanie životného prostredia

OPATRENIA

- F. 1 **Ochrana a využívanie vodných zdrojov**
- F. 2 **Ochrana ovzdušia a nakladanie s odpadmi**
- F. 3 **Ochrana a revitalizácia krajiny**

Názov opatrenia:

F.1. Ochrana a využívanie vodných zdrojov

Stručný popis východiskovej situácie

Veľkovýrobná intenzifikácia poľnohospodárstva negatívne ovplyvnila stav vodných ekosystémov, odtokové pomery v krajine i kvalitu podzemných a zvlášť povrchových vôd. Ďalším zdrojom znečisťovania vôd bol rast objemov nedostatočne čistených alebo nečistených komunálnych a priemyslových vôd. I napriek pomalému zlepšovaniu akosti vody v tokoch existuje silná potreba odstraňovať zdroje znečisťovania tokov, nádrží a rybníkov.

Významný vplyv na atraktivitu územia pre podnikateľskú sféru aj návštevníkov regiónu má vybavenosť sídiel technickou infraštruktúrou, ktorá v súčasnej dobe nedosahuje požadovanú úroveň. I napriek zlepšujúcej sa kvalite zdrojov pitnej vody je nutné dbať na ich ochranu s dôrazom na zdroje určené pre hromadné zásobovanie obyvateľov.

Zlepšenie kvality a ochrana vodných zdrojov môže prispieť k zadržovaniu vody v krajine, k ochrane územia pred následkami povodní i k zvýšeniu akosti a kvality využívania vôd.

Ciele opatrenia

- § Zlepšenie akosti povrchových a podzemných vôd
- § Zlepšenie vybavenosti technickou infraštruktúrou vidieckych a turistických sídiel
- § Zvýšenie atraktivity územia pre podnikanie a cestovný ruch
- § Zníženie rizika povodní a ich prípadných následkov
- § Zníženie zdravotných rizík

Aktivity naplňajúce opatrenie

- § **Ochrana vodných zdrojov** – revízia ochranných pásiem, monitoring množstva a kvality, dôsledná kontrola stanovených režimov hospodárenia
- § **Revitalizácia vodného režimu krajiny a uskutočňovanie protipovodňových opatrení**
- § **Výstavba nových a intenzifikácia existujúcich čistiarní odpadových vôd (ČOV)**
- § **Odstraňovanie starých rizikových ekologických záťaží a lokálnych znečistení**

Kritéria pre výber projektov

- § Multifunkčnosť využívania vodných zdrojov, vychádzajúca zo zásad trvalo udržateľného rozvoja

- § Počet obyvateľov napojených na kanalizáciu/vodovod a ČOV s uprednostnením obcí nad 2000 ekvivalentných obyvateľov
- § Zníženie objemu vypúšťaného znečistenia
- § Lokalizácia vo vymedzených a účelovo chránených oblastiach
- § Stupeň rizika negatívneho ovplyvňovania životného prostredia
- § Pomer nákladov k množstvu odstráneného znečistenia, k rozlohe územia, dotknutého protipovodňovými úpravami

Realizačné výstupy opatrenia

- § Zvýšenie multifunkčného využívania vôd
- § Zvýšenie počtu obyvateľov napojených na kanalizáciu minimálne o 1 %
- § Zvýšenie počtu obyvateľov napojených na kanalizáciu s koncovou ČOV minimálne o 1,5 %
- § Uskutočnenie revitalizačných a protipovodňových opatrení (ha)
- § Odstránenie rizikových starých ekologických záťaží
- § Výstavba nových ČOV pre obce nad 2000 ekvivalentných obyvateľov a výstavba ďalších nových ČOV v citlivých oblastiach z hľadiska ochrany prírody a rekreácie
- § Zníženie objemu vypúšťaného znečistenia (podľa vybraných ukazovateľov)
- § Zníženie podielu dĺžky sledovaných vodohospodársky významných tokov v triede IV. – silne znečistené vody a v triede V. – veľmi silne znečistené vody

Prínosy pre ekonomiku regiónu

- § Vytvorenie podmienok pre rozvoj sídiel
- § Rozšírenie a skvalitnenie možností športového a rekreačného využitia vodných plôch v kraji
- § Vytvorenie pracovných príležitostí rozšírením možností pre zahraničných investorov a miestnych podnikateľov
- § Zníženie miery zdravotných rizík pre obyvateľov
- § Efektívnejšie využívanie prírodných zdrojov (povrchových a podzemných vôd)

Cieľové skupiny

- § Obce, mestá, miestne obyvateľstvo
- § Turisti, návštevníci oblasti
- § Znečisťovatelia povrchových vôd
- § Vlastníci a správcovia vodohospodárskych diel a vodných tokov
- § Návštevníci regiónu
- § Podnikateľská sféra
- § Ostatné subjekty v mestách a obciach

Geografické vymedzenie

Územie celého Prešovského kraja a lokality zodpovedajúce stanoveným kritériám.

Doba trvania

Roky 2004 – 2006

Názov opatrenia:

F.2. Ochrana ovzdušia a nakladanie s odpadmi

Stručný popis východiskovej situácie

V porovnaní s ostatnými kraji môžeme hodnotiť ovzdušie v Prešovskom kraji ako relatívne čisté, s výnimkou väčších centier osídlenia, ich okolia a ďalších území s vyššou koncentráciou priemyselných aktivít a dopravy.

Značný počet existujúcich lokálnych kotolní (nízko emitujúcich zdrojov) spaľujúcich prevažne tuhé palivo rôznej kvality, výrazne zhoršuje stav ovzdušia v zimnom období najmä v menších obciach. Možnou cestou k zmene tohto nepriaznivého stavu je prechod na využívanie obnoviteľných zdrojov energie. Pre Prešovský kraj sa ako perspektívne javí využívanie biomasy.

Pre kraj je nutné spracovať návrh krajskej koncepcie pre nakladanie s odpadmi, ktorej cieľom je zdokonalenie súčasného systému zberu, triedenia a využívania odpadov. Dôraz by mal byť kladený na prevenciu vzniku odpadov a zamedzenie skladovania na skládkach materiálovo a energeticky využiteľných odpadov.

Ciele opatrenia

- § Znižovanie merných emisií hlavných znečisťujúcich látok
- § Znižovanie objemu znečisťovania ovzdušia z dopravy, najmä vo veľkých sídelných centrách
- § Zvýšenie podielu výroby energie z obnoviteľných zdrojov
- § Obmedzovanie vzniku odpadov
- § Zníženie množstva uskladňovaných odpadov na skládky
- § Zvýšenie podielu využitého a recyklovaného odpadu
- § Zvýšenie atraktívnosti územia pre podnikanie a cestovný ruch

Aktivity napĺňajúce opatrenie

- § **Projekty zamerané na zníženie spotreby energie, surovín a obmedzovanie vzniku odpadov v podnikoch** (napr. programy čistejšej produkcie)
- § **Monitorovanie a cielené plánovanie znižovania znečistenia ovzdušia v kraji**
- § **Podpora projektov využívania obnoviteľných zdrojov energie**
- § **Realizácia projektov znižujúcich znečisťovanie ovzdušia automobilovou dopravou**
- § **Vypracovanie a postupná realizácia koncepcie nakladania s odpadmi v kraji**

- § **Podpora projektov zameraných na obmedzovanie vzniku, podporu triedenia, zberu a recyklovania komunálnych odpadov a obmedzovanie vzniku priemyselných odpadov**
- § **Rozvoj poradenstva v oblasti využívania obnoviteľných zdrojov energie a nakladania s odpadmi**

Kritéria pre výber projektov

- § Zníženie koncentrácie škodlivín v ovzduší v najviac zaťažených oblastiach regiónu
- § Zníženie negatívneho vplyvu dopravy
- § Kombinácia znižovania emisií s úsporami energie a využívaním obnoviteľných zdrojov energie
- § Obmedzovanie vzniku odpadov
- § Zvýšenie rozsahu separovaného zberu a využitia odpadov
- § Vplyv na ekologické vzdelávanie a povedomie obyvateľov

Realizačné výstupy opatrenia

- § Realizácia projektov na zníženie špecifických emisií u zdrojov znečistenia s rizikom vplyvu na zdravie obyvateľov
- § Zavádzanie systémov čistejšej produkcie v podnikoch na území kraja
- § Vyššie využitie obnoviteľných zdrojov energie v regióne
- § Realizácia koncepcie nakladania s odpadmi v kraji
- § Realizácia projektov triedenia a zberu komunálnych odpadov v mestách a mikroregiónoch

Prínosy pre ekonomiku regiónu

- § Zníženie miery zdravotných rizík pre obyvateľov
- § Zníženie poplatkov za znečisťovanie ovzdušia
- § Zníženie nákladov na spotrebu surovín a energií
- § Vznik a rozvoj firiem zameraných na využitie a recyklovanie odpadov, úspory energií a obnoviteľné zdroje energie
- § Ekonomické zhodnotenie doteraz nevyužívanej produkcie poľnohospodárskych a lesníckych subjektov (biomasa, technické plodiny atď.)
- § Vytvorenie nových pracovných miest
- § Alternatívne využívanie poľnohospodárskej pôdy spojené s údržbou krajiny

Cieľové skupiny

- § Obce, mestá, miestne obyvateľstvo
- § Turisti, návštevníci oblasti
- § Znečisťovatelia ovzdušia
- § Producenti odpadov

- § Podnikatelia dopravcovia, poradenské, projekčné a realizačné subjekty v oblasti úspor energie
- § Návštevníci kraja

Geografické vymedzenie

Územie celého Prešovského kraja a lokality zodpovedajúce stanoveným kritériám.

Doba trvania

Roky 2004 – 2006

Názov opatrenia:

F.1. Ochrana a revitalizácia krajiny

Stručný popis východiskovej situácie

Príroda a krajina Prešovského kraja je tvorená veľmi cennými oblasťami, reprezentovanými významným rozsahom veľkoplošných a maloplošných chránených území, ale i oblasťami negatívne zmenenými intenzívnymi veľkovýrobnými technológiami, uplatňovanými v poľnohospodárstve a lesníctve. Starostlivosť o zvlášť chránené územia je v súčasnej dobe limitovaná nedostatkom finančných prostriedkov.

Realizáciou opatrenia by malo postupne dochádzať k rozvinutiu polyfunkčného využívania krajiny, podporeniu akumulácie a retenčnej schopnosti krajiny, zvýšeniu biodiverzity krajiny, podpore mimo produkčných funkcií poľnohospodárstva, zlepšeniu ochrannej funkcie lesa, zvýšeniu priepustnosti krajiny a posilneniu jej ekologickej stability. Je nutné posilňovať mimo produkčné funkcie lesa s dôrazom na jeho polyfunkčný význam. Súčasne je nutné posilňovať osvetu v oblasti významu ekonomických a sociálnych hľadísk mimo produkčných funkcií krajiny. To všetko vytvára predpoklady pre zvýšenie atraktivity územia pre cestovný ruch a zároveň môže prispieť k diverzifikácii činností poľnohospodárskych subjektov.

Ciele opatrenia

- § Zvýšenie biodiverzity a celkovej ekologickej stability krajiny
- § Zvýšenie ekologického povedomia obyvateľov
- § Zvýšenie ekologickej stability lesa a posilnenie jeho mimo produkčných funkcií
- § Zvýšenie retenčnej a akumulácie schopnosti krajiny z hľadiska vodného režimu
- § Zamedzenie nevhodnej urbanizácie voľnej krajiny
- § Obmedzovanie dopadov ťažby nerastných surovín na krajinu a životné prostredie
- § Zachovanie pôdnej úrodnosti
- § Zvýšenie atraktivity krajiny pre cestovný ruch

Aktivity naplňajúce opatrenie

- § Ochrana a racionálne využívanie pôdy
- § Vypracovanie štúdií revitalizačných opatrení na vybrané územia so zníženou ekologickou stabilitou
- § Vyhodnotenie kraja z hľadiska naplnenia smerníc Európskej únie NATURA 2000 a zabezpečenie ochrany vybraných území
- § Zlepšovanie stavu lesných ekosystémov a posilňovanie ich mimo produkčných funkcií

- § **Premietnutie ÚSES všetkých stupňov do spracovaných územných plánovacích dokumentov**
- § **Zapájanie verejnosti do procesov rozhodovania v veciach týkajúcich sa ochrany životného prostredia**

Kritéria pre výber projektov

- § Stupeň poškodenia/narušenia funkcií krajiny/lesa/pôdy
- § Plocha a komplexnosť realizovaných opatrení
- § Očakávané prínosy (zvýšenie biodiverzity a ekologickej stability krajiny)
- § Vzťah k iným rozvojovým programom
- § Partnerstvá verejnej správy, súkromného sektoru a neziskových organizácií

Realizačné výstupy opatrenia

- § Schválené územné plány VÚC pokrývajúce celé územie kraja, obsahujúce záväzné limity urbanizácie voľnej krajiny
- § Realizácia projektov komplexných pozemkových úprav, vrátane ekostabilizačných opatrení
- § Zvyšovanie podielu melioračných a spevňujúcich drevín podľa súboru lesných typov a uplatňovaním správnych zásad hospodárenia v lesoch
- § Dôsledná realizácia opatrení stanovených v schválených plánoch starostlivosti o zvlášť chránené územia

Prínosy pre ekonomiku regiónu

- § Zvýšenie záujmu obyvateľov o životné prostredie
- § Zvýšenie atraktivity územia pre rozvoj cestovného ruchu
- § Zníženie nákladov na údržbu vodných tokov a nádrží
- § Zvýšenie odolnosti lesa proti biotickým a abiotickým činiteľom, zníženie podielu náhodných ťažieb
- § Obmedzovanie škôd spôsobených povodňami
- § Zachovanie prirodzenej pôdnej úrodnosti pre ďalšie generácie
- § Vytvorenie pracovných príležitostí v súvislosti s realizáciou plánov starostlivosti o zvlášť chránené územia, projektov ÚSES a krajinotvorných programov

Cieľové skupiny

- § Obyvateľstvo
- § Vlastníci, nájomcovia a užívatelia lesnej a poľnohospodárskej pôdy
- § Obce a mestá
- § Návštevníci regiónu
- § Podnikatelia
- § Mimovládne neziskové organizácie

Geografické vymedzenie

Územie celého Prešovského kraja a lokality zodpovedajúce stanoveným kritériám.

Doba trvania

Roky 2004 – 2006

G **Vzdelávanie, školstvo, veda**

III.G.1. Analýza

VZDELÁVANIE, ŠKOLSTVO A VEDA

Vzdelávanie obyvateľstva je sústredené predovšetkým do sústavy škôl. Táto sústava je tvorená všetkými stupňami, od materských škôl až po vysoké školy. Sieť školských zariadení pokrýva jednotlivé miesta kraja. Vysokoškolské vzdelanie je možné získať na Prešovskej univerzite alebo na vysunutých pracoviskách iných vysokých škôl.

Základom pre rozvoj vedy v kraji je pracovisko SAV, zamerané na meteorológiu. Vedecká práca je tiež neoddeliteľnou súčasťou aktivít Prešovskej univerzity. Zaoberá sa najmä oblasťou prírodných a humanitných vied.

III.G.1.1. Vzdelávanie

Vzdelanostná úroveň kraja nie je vysoká, zaostáva za celoslovenskými ukazovateľmi. Podiel obyvateľov s vysokoškolským vzdelaním je 8,7%.

Sústava škôl je tvorená od materských škôl až po školy vysoké, a tým sú dané dobré predpoklady pre ich vzájomné prepojenie do hierarchického systému. V tomto zmysle je potrebné zlepšiť komunikáciu medzi zainteresovanými subjektami tak, aby školský vzdelávací systém reagoval na požiadavky trhu práce v kraji. Ukazuje sa nutnosť zmeniť dôraz v školskej vzdelávacej sústave na také aspekty vzdelávania, ktorými sú možnosti uplatnenia absolventov na globálnom (európskom) trhu práce (jazykové vzdelávanie, komunikácia, práca s informáciami, výchova k celoživotnému vzdelávaniu a pod.) Mimo školskú sústavu by malo prebiehať firemné vzdelávanie pracovníkov v stredných a veľkých podnikoch.

Celoživotné vzdelávanie

Celoživotné vzdelávanie ako súčasný svetový fenomén sa do životného štýlu obyvateľov kraja nepresadzuje v potrebnej miere. Vzdelanie nie je všeobecne uznávané ako prioritná hodnota, ktorá bude určovať pozíciu kraja v európskej únii. Práve vytváranie podmienok (nároky na zamestnancov, odmeňovanie atď.) vedúcich k zmene postoja obyvateľov k významu vzdelania pre spoločnosť je prioritnou úlohou pre zamestnávateľov.

Previazanosť na potreby trhu práce

Vzdelávacia sústava nieje dostatočne kladená s požiadavkami trhu práce. Všeobecne sa prejavuje značná zotrvačnosť školskej sústavy. Rôzne učebné a študijné stredoškolské odbory nereflektujú na potrebu trhu, ich absolventi hľadajú uplatnenie pomerne ťažko. Na rozdiel od toho sú rôzne napr. technické profesie, ktoré sa na viacerých miestach stávajú limitujúcimi pre rozvoj podnikania a umiestňovania zahraničných investícií v kraji. V porovnaní s EÚ je v kraji (ale aj v celej SR) veľmi nízky podiel vysokoškolsky vzdelaných obyvateľov. Veľkým problémom je jazykové vzdelanie obyvateľov. Výuka jazykov na rôznom stupni škôl nezodpovedá významu, ktorý táto zložka má tak pre každého jednotlivca, ako aj pre všetky subjekty v kraji.

III.G.1.2. Školstvo

Dôležitým predpokladom zmien v školstve je zvyšovanie fundovanosti učiteľov. Väčšina z nich získala vzdelanie a má väčší podiel svojej praxe v inom spoločenskom systéme. Je nutné zintenzívniť ďalšie formy vzdelávania učiteľov (kombinované, rozširujúce, prehľbujúce a iné štúdium), výhodou je existencia Pedagogickej fakulty pri Prešovskej univerzite.

Svoju úlohu pri optimalizácii školskej sústavy kraja má i demografický vývoj prejavujúci sa vysokým podielom detskej zložky, i keď v porovnaní s minulými rokmi sa celkový prírastok znižuje.

Samostatnou problematikou je financovanie školskej sústavy kraja, ktoré bude kombináciou viaczložkového financovania zo štátneho rozpočtu, rozpočtu kraja a rozpočtu jednotlivých miest a obcí. Nemenej podstatnou otázkou je postavenie učiteľa v spoločnosti. Spoločensky uznávaná prestíž tohto povolania má skôr klesajúci trend. Súčasťou tohto je aj problematika odmeňovania učiteľov, ktoré je celkovo pod úrovňou podnikateľského sektoru.

Medzi priority PSK patrí aj podpora osvetly rómskych komunit ako aj podpora vzniku škôl tzv. „2 šance“.

Sieť materských škôl

Sieť materských škôl pokrýva dostatočné územie celého Prešovského kraja. Na území kraja sa nachádza 560 štátnych, 5 cirkevných a 14 špeciálnych materských škôl. Podľa demografického

vývoja možno očakávať menšie počty detí v predškolskom veku a s tým spojenú problematiku optimalizácie týchto zariadení. Tento trend potvrdzuje nižšie uvedená tabuľka vývoja počtu živonarodených detí v kraji.

Vývoj počtu živonarodených detí v Prešovskom kraji

Územie	Roky		
	2000	2001	2002
Bardejov	939	895	977
Humenné	702	634	595
Kežmarok	1 079	983	993
Levoča	450	443	409
Medzilaborce	111	124	131
Poprad	1 209	1 176	1 087
Prešov	1 953	1 815	1 789
Sabinov	875	890	840
Snina	425	363	351
Stará Ľubovňa	756	731	743
Stropkov	270	220	201
Svidník	395	374	364
Vranov nad Topľou	1 081	1 045	999
Prešovský kraj			
spolu	10 245	9 693	9 479

Zdroj: SSÚ KS

Poslaním predškolskej výchovy v materských školách a špeciálnych materských školách je zabezpečovať výchovu a vzdelávanie zdravým a zdravotne postihnutým deťom vo veku od dvoch rokov spravidla do šiestich rokov, teda až po vstup do ZŠ. Špeciálnych. Význam inštitucionálnej predškolskej výchovy zohráva mimoriadne dôležitú úlohu z hľadiska rozvoja osobnosti dieťaťa, pomáha rodine plniť jej základnú výchovnú funkciu, eliminuje rozdiely medzi deťmi zo znevýhodneného prostredia respektíve z rôzneho sociokultúrneho zázemia.

Základné ukazovatele o štátnych MŠ v kraji za šk. rok 2002/2003

Územie	Počet MŠ	Počet tried	Počet zapísaných detí	Počet učiteľov
Bardejov	71	122	2 382	248
Humenné	58	107	2 013	217
Kežmarok	42	94	2 128	187
Levoča	26	54	1 099	110
Medzilaborce	10	20	302	40
Poprad	53	139	3 072	278
Prešov	93	244	5 131	512
Sabinov	39	80	1 688	157
Snina	23	54	1 156	114
Stará Ľubovňa	35	78	1 710	157
Stropkov	22	35	654	72
Svidník	28	54	931	111
Vranov n. T.	60	116	2 278	235
Prešovský kraj spolu	560	1 197	24 544	2 438

ÚIPŠ: Separát štatistickej ročenky školstva SR 2002

Základné ukazovatele o cirkevných MŠ v kraji za šk. rok 2002/2003

Územie	Počet MŠ	Počet tried	Počet zapísaných detí	Počet učiteľov
Bardejov	1	2	44	5

Prešov	1	2	32	3
Sabinov	1	1	20	3
Stará Ľubovňa	2	2	43	4
Prešovský kraj spolu	5	7	139	15

ÚIPŠ: Separát štatistickej ročenky školstva SR 2002

Základné školy

Základné školy sú členené na 1. a 2. stupeň, z toho je 1. stupeň tvorený 1.-5. postupovým ročníkom a 2. stupeň 6.-9. postupovým ročníkom.

V Prešovskom kraji pôsobí 467 základných škôl, z toho je 20 cirkevných. Pre žiakov sú podľa potreby zriadené špeciálne a špecializované triedy a triedy s rozšírenou výukou rôznych predmetov.

Základné ukazovatele o štátnych ZŠ v kraji za šk. rok 2002/2003

Územie	Počet ZŠ	Počet tried	Počet zapísaných žiakov	Počet učiteľov	
				interní	externí
Bardejov	63	475	9 680	622	38
Humenné	46	364	7 924	495	32
Kežmarok	29	393	8 875	534	19
Levoča	15	182	3 991	247	10
Medzilaborce	6	68	1 380	91	2
Poprad	37	570	12 043	818	37
Prešov	75	884	19 198	1 235	58
Sabinov	35	321	7 491	430	20
Snina	20	226	4 609	302	22
Stará Ľubovňa	32	329	6 947	454	38
Stropkov	18	132	2 370	175	18
Svidník	26	208	4 112	273	71
Vranov n. T.	45	457	9 805	567	60
Prešovský kraj spolu	447	4 609	98 425	6 243	425

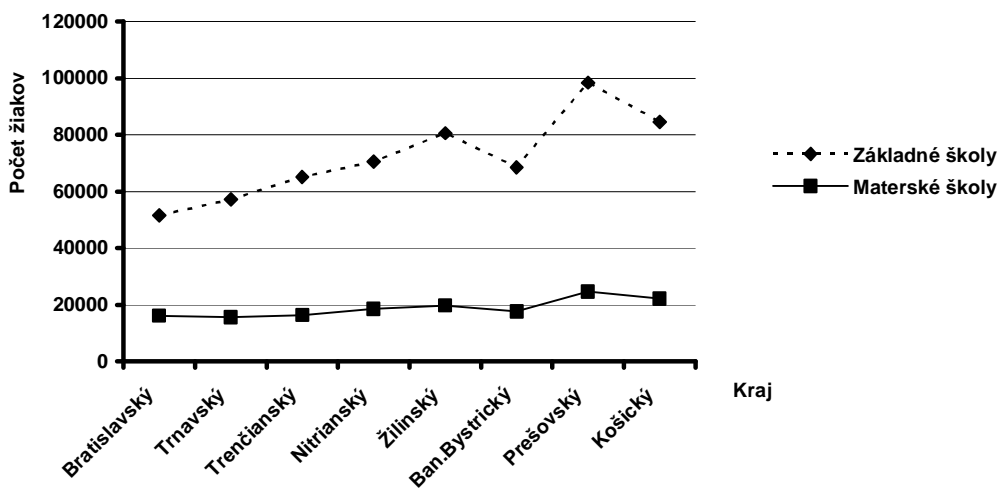
ÚIPŠ: Separát štatistickej ročenky školstva SR 2002

Základné ukazovatele o cirkevných ZŠ v kraji za šk. rok 2002/2003

Územie	Počet ZŠ	Počet tried	Počet zapísaných žiakov	Počet učiteľov	
				interní	externí
Bardejov	2	27	618	38	14
Humenné	1	13	318	23	2
Kežmarok	1	21	489	32	0
Levoča	1	1	17	2	0
Medzilaborce	0	0	0	0	0
Poprad	1	18	490	28	3
Prešov	4	45	1 015	64	2
Sabinov	3	23	500	28	4
Snina	1	18	394	26	2
Stará Ľubovňa	3	23	473	30	3
Stropkov	1	16	311	23	5
Svidník	1	9	175	14	3
Vranov n. T.	1	27	566	41	1
Prešovský kraj spolu	20	241	5 366	349	39

ÚIPŠ: Separát štatistickej ročenky školstva SR 2002

**Porovnanie počtu detí, žiakov ZŠ a MŠ v krajoch
v šk.roku 2002/2003**

Špeciálne školské zariadenia

Pre zdravotne postihnuté deti a mládež sú určené špeciálne školy, predškolské a školské zariadenia, ktoré poskytujú predškolskú výchovu, povinné vzdelávanie a prípravu na povolanie s využitím špeciálnych pedagogických metód a prostriedkov priradených ich schopnostiam a možnostiam. V kraji je sieť špeciálnych škôl, ktorá pokrýva nasledujúce druhy postihnutia: mentálny postih, chyby sluchu, chyby zraku, narušená komunikácia, telesný postih, vývinové chyby správania, špeciálne školy pri zdravot. zariadeniach a integrované triedy pri bežných školách.

Pozitívom je dostupnosť vzdelávania pre všetkých žiakov so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami. Kvalita ponuky vzdelávacích aktivít pre žiakov s vysokým stupňom mentálneho postihnutia a viacnásobným zdravotným postihnutím je dobrá. Vzdelávanie sa uskutočňuje podľa kvalitne vypracovaných individuálnych vzdelávacích programov prevažne v domácom prostredí a v triedach vytvorených v domovoch sociálnych služieb pre deti.

K prioritám škôl patrí humanizácia výchovy, šírenie dobrého mena a prehlbovanie regionálnych tradícií.

Pre zdravotne postihnutých žiakov je v kraji zriadených 77 špeciálnych štátnych škôl. Počet tried je 754 a počet žiakov 7 289.

Na území kraja sa nachádzajú aj 2 súkromné špeciálne školy, v ktorých je 5 tried a 30 žiakov.

Špeciálne štátne školy, triedy a žiaci v kraji za šk. rok 2002/2003

	Spolu	Mater školy	Zákl. školy	špec. ZŠ	OU a učilištia	praktické	gymnázia	SOŠ	SOU
počet škôl	77	14	16	32	8	3	1	0	3
počet žiakov	7 289	269	1 141	4 946	611	46	16	94	166
počet tried	754	29	124	509	57	6	2	7	20

UIPŠ: Separát štatistickej ročenky školstva SR 2002

Stredné školy

Gymnázia

Vzdelávanie na gymnáziách možno definovať ako základnú prípravu pre štúdium na vysokých školách, ktoré umožňuje individuálnu voľbu a profiláciu žiakov z hľadiska diferenciacie ich záujmov a schopností.

Na území Prešovského kraja je v školskom roku 2002/2003 21 štátnych, 2 súkromné a 9 cirkevných gymnázií. V kraji sa tiež nachádza 23 škôl, pri ktorých je organizované 8-ročné štúdium (16 štátnych, 1 súkromné a 6 cirkevných).

Na štátnych gymnáziách v školskom roku 2002/2003 študuje 9 947 žiakov v 326 triedach, z toho v prvých ročníkoch gymnázií študuje 2 145 žiakov v 69 triedach.

Gymnázia za šk. rok 2002/2003

Typ gymnázia	Počet	Žiaci	Triedy	školy, pri ktorých je org. 8-roč. štúdium
štátne	21	9 947	326	16
súkromné	2	449	20	1
cirkevné	9	2 349	75	6

ÚIPŠ: Separát štatistickej ročenky školstva SR 2002

Stredné odborné školy a odborné školy

Stredné odborné školy sú zamerané na prípravu študentov k vykonávaniu odborných činností, najmä technicko-hospodárskych, ekonomických, pedagogických, zdravotníckych, sociálnoprávných, umeleckých a kultúrnych a poskytujú spravidla 4-ročné štúdium, ako adekvátnu prípravu na vysoké školy.

Na 43 štátnych stredných odborných školách vrátane zdravotníckych škôl študovalo v školskom roku 2002/2003 12 707 žiakov v 443 triedach. V prvých ročníkoch stredných odborných škôl študovalo 3 585 žiakov.

Na území kraja môžeme nájsť aj 5 súkromných SOŠ (1 poľnohospodárska a 4 ekonomické), na ktorých študuje 628 žiakov a 2 cirkevné zdravotnícke SOŠ (430 žiakov).

Štátne stredné odborné školy v šk. roku 2002/2003

Typ školy	Počet	Žiaci	Triedy
priemyselné	15	4 669	171
ekonomické	11	4 560	150
poľnohospodárske	5	801	31
lesnícke	1	253	9
pedagogické	2	706	24
dievčenské	5	775	27
zdravotnícke	4	943	31
SPOLU	43	12 707	443

ÚIPŠ: Separát štatistickej ročenky školstva SR 2002

Stredné odborné učilištia a učilištia

V Prešovskom kraji sa nachádza 1 cirkevné a 49 štátnych stredných odborných učilíšť a učilíšť. Na štátnych študuje 15 253 žiakov v 626 triedach, z toho v prvých ročníkoch štátnych SOU a U študuje 5 262 žiakov.

Na cirkevnom SOU študuje 232 žiakov v 9 triedach, z toho v prvom ročníku ich študuje 95.

Stredné odborné učilištia a učilištia v šk. roku 2002/2003

SOU a U	Počet	Žiaci	Triedy
štátne	49	15 253	626
cirkevné	1	232	9

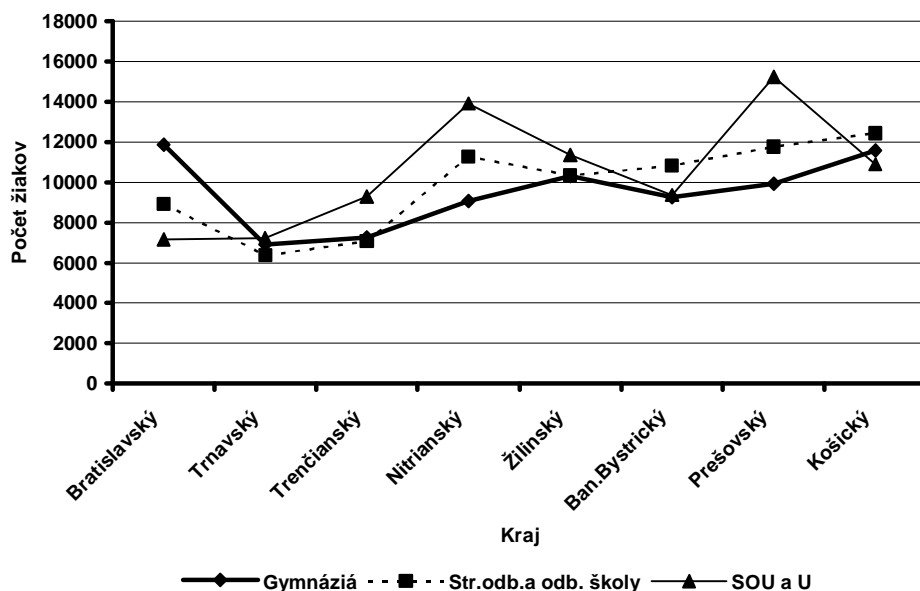
ÚIPŠ: Separát štatistickej ročenky školstva SR 2002

Združené stredné školy v šk. roku 2002/2003

	Počet	Žiaci	Triedy
štátne	5	2 254	83

ÚIPŠ: Separát štatistickej ročenky školstva SR 2002

**Porovnanie počtu žiakov na stredných školách a učilištiach v krajoch
v šk.roku 2002/2003**

Vysoké školy

Na území Prešovského samosprávneho kraja je lokalizovaná Prešovská Univerzita so 6 fakultami (Filozofická, Pedagogická, Fakulta zdravotníctva, Fakulta prírodných a humanitných vied, Gréckokatolícka a Pravoslávna bohoslovecká fakulta).

V školskom roku 2002/2003 je počet evidovaných študentov v rámci denného štúdia 5 742. Študenti inej štátnej príslušnosti sú zastúpení v počte 36. V štúdiu popri zamestnaní študuje 2753 študentov.

Technická univerzita Košice má v Prešove fakultu výrobných technológií, na ktorej študuje 700 študentov slovenskej štátnej príslušnosti a 14 cudzincov na dennom štúdiu v roku 2002/2003. Počet externistov je 190.

Na teologickom inštitúte Spišská Kapitula, ktorý patrí Univerzite Komenského Bratislava v šk. roku 2002/2003 formou denného štúdia je evidovaný počet študentov slovenskej štátnej príslušnosti 111 a 4 cudzinci. Externou formou študuje 225 študentov.

Študenti Prešovskej Univerzity 2002/2003

Fakulta	Študenti denný	Študenti denný	Externí študenti
	slov. št. občianstvo	iné št. občianstvo	
Gréckokatolícka bohoslovecká	350	0	40
Pravoslávna bohoslovecká	197	21	206
Fakulta zdravotníctva	249	1	0
Filozofická fakulta	2 359	13	861
Fak. hum. a prírodných vied	1 727	1	1 135
Pedagogická fakulta PU	824	0	511
PU spolu	5 706	36	2 753

UIPŠ: Separát štatistickej ročenky školstva SR 2002

Ostatní študenti vysokých škôl v Prešovskom kraji 2002/2003

Škola, fakulta	Študenti denný	Študenti denný	Externí študenti

	slov. št. občianstvo	iné št. občianstvo	
Fak. výrobných technológií TU	700	14	190
Kňazský sem.Sp.Kapitula UK	111	4	225

UIPŠ: Separát štatistickej ročenky školstva SR 2002

III.G.1.3. Veda a výskum

Veda a technika je jedným z hlavných faktorov, ktorý podmieňuje konkurencie schopnosť ekonomiky a podieľa sa na zabezpečení trvalo udržateľného rozvoja spoločnosti. Z tohto dôvodu sa dostáva do pozície koordinátora štátnej, vednej a technickej politiky a odvetových politík a to v oblastiach: priemyslu, pôdohospodárstva, energetiky, dopravy, vzdelávania a výchovy, zdravotníctva ako aj v sfére sociálnej, kultúrnej, environmentálnej a podobne. Pre vstup do EU je prvoradým cieľom Slovenskej republiky vytvorenie primeraného ekonomického, právneho a inštitucionálneho prostredia. V súčasnom období sa uskutočňuje transformácia štruktúr jednotlivých sektorov výskumu a vývoja, ktoré majú napomáhať urýchleniu transferu výsledkov výskumu a vývoja v rámci rozvojového a reštrukturalizačného procesu hospodárstva a spoločnosti.

Najvýznamnejšou úlohou v rámci rozvoja regiónov je spolupráca pri definovaní a riešení regionálnych problémov a racionálne využitie súčasných odborných kapacít výskumu a vývoja. V Prešovskom samosprávnom kraji môžeme definovať ako neoddeliteľnú súčasť pracovísk výskumu a vývoja sektor vysokých škôl – ktorého hlavným zameraním je zvyšovanie úrovne výchovno-vzdelávacieho procesu tak, aby bola dosiahnutá kompatibilita s krajinami EU. Významným prvkom je zainteresovanosť štátneho sektora, kde podstatnú časť organizácií a pracovísk výskumu a vývoja tvoria ústavy SAV. Do podnikateľského sektora organizácií a pracovísk VaV patria samostatné podnikateľské organizácie a nesamostatné výskumno-vývojové zložky podnikov hospodárskej výrobnéj sféry, podmieňované dopytom spoločenskej praxe.

Reštrikcia rozpočtu pre výskumné inštitúcie, značná redukcia zamestnancov, zrušenie mnohých inštitútov, nízky podiel súkromného sektora, emigrácia vedeckých pracovníkov a ďalšie faktory znamenajú veľkú depresiu vedy a výskumu.

Veľmi nízka úroveň znalostí je práve v oblasti regionálnej základni transferu technológie a ciest ako tento proces uľahčiť. Praktické dôsledky sú, že transfer prostredia, ako sú vedecké parky, technologické komplexy alebo vedecké centrá sú práve v stave zrodu a prebieha proces učenia ako riadiť komplexne tieto aktivity.

Podobne, ako v HDP podľa regiónov je významné postavenie Bratislavského regiónu, kde je lokalizovaných 41,5% celkových výdavkov na výskum a vývoj.

Výdavky na výskum a vývoj na obyvateľa

Región	Výdavky vedy a výskumu na obyvateľa (v tis. Sk)	Výdavky vedy a výskumu na obyvateľa (ako % k národnému priemeru)
<i>Región Bratislava</i>	414 446	363,23
<i>Región Severozápad</i>	230 093	201,65
<i>Trenčiansky kraj</i>	164 009	143,74
<i>Žilinský kraj</i>	66 084	57,92
<i>Región Juhozápad</i>	170 406	149,34
<i>Trnavský kraj</i>	99 965	87,61
<i>Nitriansky kraj</i>	70 441	61,74
<i>Región Východ</i>	147 861	129,58
<i>Banskobystrický kraj</i>	51 980	45,56
<i>Prešovský kraj</i>	31 684	27,77
<i>Košický kraj</i>	64 197	56,26
Slovenská republika	114 101	100,00

Zdroj: NP RR SR 2001

III.G.1.4. Šport

Šport je oblasť ľudskej činnosti, ktorú je potrebné chápať ako úlohu, ktorá sa musí riešiť na všetkých úrovniach štátnej správy, samosprávnych územných celkov a samospráv obcí a miest, škôl a školských zariadení, občianskych združení, zdravotných poisťovní, ale aj iných subjektov pôsobiacich v tejto oblasti.

Pozornosť je prioritne venovaná vytváraniu podmienok pre telovýchovnú a športovú činnosť sprístupňovaním telocviční, ihrísk a iných telovýchovných zariadení, rozširovaní materiálo technickej základne, finančnej podpore na krytie prenájmov telovýchovných a športových zariadení a budovanie nenáročných ihrísk, cyklistických a turistických trás.

Špecifickou činnosťou pohybových programov je záujmová telovýchovná a športová činnosť detí a mládeže, vrátane podporovania športových aktivít pre zdravotne oslabené deti a mládež.

Zdravie, odolnosť a zdatnosť človeka je jednou z priorit každej spoločnosti. Zdravotný stav populácie súvisí s mnohými faktormi, medzi ktoré patrí aj životný štýl ľudí a jeho dôležitá zložka - pohybová aktivita. Kľúčovým obdobím na získanie dobrej východiskovej úrovne telesnej zdatnosti a pohybovej výkonnosti je školský vek a školská telesná výchova.

Školská telesná výchova je vzhľadom na jej odborné vedenie, cieľavedomosť, pravidelnosť, sústavnosť i vzhľadom na jej všeobecné zavedenie formou povinných hodín v rozsahu 2 - 3 hodiny týždenne, najúčinnjšou formou pohybovej činnosti. Cieľom školskej telesnej výchovy ako povinného vyučovacieho predmetu je zabezpečiť harmonický a zdravý vývin detí a mládeže. Je základnou a najúčinnjšou formou výchovného pôsobenia na celú populáciu detí a mládeže.

Plnenie vyššie uvedeného cieľa nie je možné ponechať iba na predmet telesná výchova, pretože pri súčasnom počte hodín TV v týždni (2 hod - ZŠ, 3 hod - gymnáziá, 2 - stredné odborné školy a 1-2 stredné odborné učilištia) nie je možné z fyziologického hľadiska dosiahnuť žiadaný efekt. Nevyhnutné v súčasnom období je dopĺňať povinné formy vyučovania záujmovými aktivitami - nepovinnými predmetmi, krúžkami, činnosťou útvarov talentovanej mládeže.

Školy so športovými triedami a športové strediská v šk.roku 2002/2003

Okres	Školy so športovými triedami		Športové strediská pri	
	Základné	Stredné	ZŠ	SS
Bardejov	2	1	3	1
Humenné	4	1	6	0
Kežmarok	1	0	1	1
Levoča	2	0	3	0
Medzilaborce	0	0	1	0
Poprad	8	0	12	0
Prešov	10	2	10	1
Sabinov	1	0	3	0
Snina	2	0	2	0
St. Ľubovňa	1	0	5	0
Stropkov	1	0	1	0
Svidník	1	1	3	0
Vranov n.T.	3	0	4	1
Prešovský kraj	36	5	54	4

Zdroj: Ustav informácií a prognóz školstva

Na území kraja sa nachádzajú aj Centrá športovo-talentovanej mládeže. Ich zastúpenie je v jednotlivých okresoch a v jednotlivých športoch nasledovné:

- Bardejov - futbal
- Humenné - futbal
- Poprad - hokej, lyžovanie, beh na lyžiach, sánkovanie, basketbal (Svit)
- Prešov - biatlon (Široké), cyklistika, džudo, hádzaná, moderná gymnastika, plávanie, tenis, volejbal
- Stropkov - futbal

III.G.2. SWOT analýza kraja pre oblasť: VZDELÁVANIE, ŠKOLSTVO, VEDA A ŠPORT

SILNÉ STRÁNKY	SLABÉ STRÁNKY
<ul style="list-style-type: none"> 2. Dobrá kvalifikačná úroveň pedagógov a rozvinutá sieť školských zariadení 3. Vhodná veková štruktúra obyvateľstva regiónu 4. Integrácia postihnutých detí/študentov 5. Zariadenia pre mimoškolské aktivity detí a mládeže 6. Významný výchovný vplyv rodiny 7. Existuje koncepcia pre riešenie problematiky rómskeho etnika 	<ul style="list-style-type: none"> 1. Nedostatočné financie a nemotivujúca legislatíva 2. Neracionalizovaná sieť škôl 3. Chýbajúca výpočtová technika 4. Chýbajúce niektoré perspektívne odbory 5. Chýbajúca základňa vedecko-výskumných inštitúcií 6. Relatívne vysoký rastúci počet nevzdelaných na nequalifikovaných obyvateľov. 7. Absencia alternatívneho vzdelávania obyvateľov
PRÍLEŽITOSTI	OHROZENIA
<ul style="list-style-type: none"> 1. Nové legislatívne možnosti zriaďovania vzd. Inštitúcií a modernizácia obsahového zamerania 2. Revitalizácia výskumu a vývoja 3. Rast záujmu o celoživotné/ alternatívne vzdelávanie 4. Možnosť a podpora vytvárania verejno-právnych partnerstiev 5. Medzinárodná spolupráca 6. Možnosť využitia zahraničných finančných a informačných zdrojov 7. Realizácia koncepcie problematiky rómskeho etnika ako celku 	<ul style="list-style-type: none"> 1. Chýba systém prognózovania perspektívnych odborov 2. Izolácia školy od praxe 3. Nedostatočné prepojenie medzi výchovnovzdelávacím procesom a trhom práce 4. Odlev kvalifikovaných odborníkov zo školstva do iných odborov, krajov, cudziny 5. Demografická perspektíva- znižovanie prirodzeného prírastku obyvateľov 6. Nedostatočná legislatíva

III.G.3. Stratégia

Problémová oblasť:

G – VZDELÁVANIE, ŠKOLSTVO, VEDA, ŠPORT

STRATEGICKÁ VÍZIA

Kvalitatívne orientovaná, obsahovo a organizačne flexibilná vzdelávacia a výchovná sústava – zabezpečená legislatívne aj finančne, efektívne prepojená s aktuálnymi a perspektívnymi požiadavkami trhu práce, zahrňujúca všetky druhy vzdelávania, ktorá bude zodpovedať trvalo udržateľnému rozvoju regiónu

STRATEGICKÉ CIELE

1. Dosiahnuť kompatibilitu vzdelania a kvalifikácie s požadovanou úrovňou EÚ (vytvorenie systému riadenia kvality výchovy a vzdelávania v nových podmienkach)
2. Cieľavedomé a kontinuálne prepojenie medzi dopytom na trhu práce a vzdelávacou ponukou

OPATRENIA

- G. 1. **Vytvoriť racionálne štruktúrovanú vzdelávaciu sústavu**
- G. 2. **Rozvoj vedy a výskumu**
- G. 3. **Rozvoj telovýchovných a športových aktivít obyvateľov kraja**

Názov opatrenia:

G.1. Vytvoriť racionálne štruktúrovanú vzdelávaciu sústavu

Stručný popis východiskovej situácie

Súčasná potreba kvalifikovaných pracovných síl na trhu práce nie je v systéme vzdelávania plne rešpektovaná. Nie je prispôsobený doposiaľ prebiehajúcim zmenám v štruktúre podnikov a služieb, zvlášť rastu sektora malých a stredných podnikov. Len pomaly sa presadzujú také rysy vzdelávania, ktoré podporujú začleňovanie našej republiky do Európskej únie. Ide napríklad o neúmerný akcent na objem pasívnych znalostí na úkor aplikácie znalostí a zručností v praktickom živote, o potrebu výučby cudzích jazykov a systematického zoznamovania sa s legislatívou a predpismi Európskej únie. Je nevyhnutné rozšírenie využitia moderných informačných technológií vo všetkých formách vzdelávania.

Je tiež potrebné podporovať osvetu, výchovu a vzdelávanie širokej verejnosti v oblasti ochrany životného prostredia so zvláštnym dôrazom na environmentálne vzdelávanie detí a mládeže.

Stredné školy v regióne sú rozmiestnené tradične vo väčších centrách, predovšetkým okresných mestách a krajskom sídle. Skladba vyučovacích odborov je široká, nie plne však vyhovuje potrebám praxe.

Vysoké školstvo svojou kapacitou nedovoľuje uspokojiť záujem mladej generácie o tento typ štúdia. Chýba ucelený systém celoživotného vzdelávania, je nízka úroveň spolupráce medzi vedecko-výskumnou základňou a podnikateľskou sférou.

Niektoré negatívne javy v spoločnosti signalizujú nedostatky vo výchove k spoluzitiu s etnickými menšinami. Nie je dostatočná starostlivosť o jednotlivcov, vyžadujúcich špeciálny prístup.

Ciele opatrenia

- § Zvýšenie a skvalitnenie znalostí a zručností obyvateľov regiónu, konkurencie schopnosti na trhu práce a skvalitnenie vzájomnej spolupráce vzdelávacích subjektov vedecko-výskumnej základne, škôl a podnikateľského sektoru, vrátane znevýhodnených skupín
- § Uľahčenie prístupu ku vzdelávaniu i znevýhodneným skupinám
- § Zvýšenie úrovne manažmentu v regióne, predovšetkým malých a stredných podnikov
- § Zvýšenie úrovne – možnosti zamestnania pracovnej sily
- § Vytvorenie a posilnenie väzieb medzi trhom práce a systémom rekvalifikácií
- § Reštrukturalizácia zamerania - študijných odborov stredných odborných škôl, stredných odborných učilíšť a vysokých škôl tak, aby pripravovali odborníkov pre novo orientovaný hospodársky a sociálny rozvoj regiónu
- § Celkový rozvoj vysokých škôl v regióne, ich širšie zapojenie do spoločenského života a intenzívnejšia podpora verejnej správy a podnikateľskej sféry rozvoja stredných a vysokých škôl

Aktivity napĺňajúce opatrenie

- § **Harmonizácia siete škôl a modernizácia výukových a študijných programov** s ohľadom na potreby trhu práce a so zreteľom na integráciu znevýhodnených skupín, realizáciu pilotných projektov pre zvýšenie kvalifikácie manažmentu nevládných neziskových organizácií a samosprávy na úroveň štátov Európskej únie, vypracovanie koncepcie stredoškolského vzdelávania v regióne, vypracovanie demografickej štúdie a prognózy potrieb (podporiť štúdiu psychologickou)
- § **Monitoring a rozvoj regionálneho trhu práce a jeho väzby na vzdelávací systém** – rozvoj spolupráce inštitúcií pre podporu a transparentnosť trhu práce, rozvoj rekvalifikačných kurzov zohľadňujúcich potreby regionálneho trhu práce, školenia a kurzy pre manažment firiem, poradenstvo začínajúcim podnikateľom, školenia a kurzy pre zamestnancov malých a stredných podnikov, školenia a kurzy pre zavedenie nových a progresívnych technológií, vzdelávanie a zvyšovanie kvalifikácie voľných zdrojov pracovných síl. Vypracovanie prognózy, vychádzajúcej z analýzy dopytu po absolventoch stredných škôl, vypracovanie prognózy, vychádzajúcej z možností štúdia na vysokých školách, vypracovanie spoločnej prognózy a koncepcie stredoškolského vzdelávania v regióne
- § **Motivácia vysokých škôl ku koordinácii a prispôsobenie študijných odborov spoločensko-hospodárskym potrebám** budúceho vývoja regiónu a jeho reštrukturalizácie, podpora širšieho zapojenia špičkových odborníkov z hospodárskej sféry a verejnej správy do tvorby študijných programov i samotného výukového procesu na VŠ a SOŠ, vytváranie spoločných pracovísk a odborných tímov vysokých škôl s podnikmi a rozvojovými inštitúciami regiónu, rozšírenie postgraduálneho štúdia pre pracovníkov podnikateľskej sféry ako súčasť celoživotného vzdelávania
- § **Vytvorenie a rozvoj informačného systému, zoznamujúceho verejnosť s vývojom trhu práce, potrebných odboroch a profesiách** – vypracovanie projektov informačných systémov, zmapovanie a definovanie subjektov, ktoré budú poskytovať požadované informácie, vytvorenie sústavy informačných miest a médií poskytujúcich informácie pri využití existujúcich systémov, propagovanie vytvoreného systému

Kritéria pre výber projektov

- § Zníženie nezamestnanosti, zvýšenie zamestnanosti ohrozených skupín
- § Zvýšenie kvalifikácie obyvateľov kraja
- § Zvýšenie flexibility na trhu práce
- § Miera spoluúčasti s podnikateľskou sférou, odbormi, štátnou správou a samosprávou
- § Miera spolufinancovania z ostatných zdrojov
- § Súlad so strategickými cieľmi kraja
- § Aktuálnosť projektu zohľadňujúca súčasné potreby a vývojové trendy

Realizačné výstupy opatrenia

- § Dlhodobá koncepcia štruktúry a odborového zamerania SOŠ a stredných odborných učilíšť v regióne
- § Dlhodobá koncepcia štruktúry stredného školstva v regióne
- § Zvýšenie kvality výučby cudzích jazykov a informačných technológií
- § Periodická prezentácia VŠ a SOŠ na verejnosti
- § Priebežný monitoring vývoja trhu práce a kvalifikačných potrieb v rámci prípravy na povolanie
- § Ďalšie kvantitatívne či kvalitatívne výstupy, napr.:
  - Postgraduálne kurzy pre podnikateľov a verejnú správu na každej fakulte (počet)
  - Zvýšenie počtu študentov stredných odborných škôl s podporou podnikateľskej sféry (počet)
  - Projekty harmonizácie siete škôl a modernizácie programov pre potreby trhu práce (počet)
  - Školenia pre manažérov a začínajúcich alebo potenciálnych podnikateľov (počet)
  - Kurzy zamerané na zvyšovanie kvalifikácie zamestnancov firiem (počet)
  - Rekvalifikačné programy (počet)

Prínosy pre ekonomiku regiónu

- § Vytvorenie základných podmienok pre zabezpečenie konkurencieschopnosti regiónu a zvýšenie atraktívnosti pre zahraničných investorov
- § Zvýšenie počtu osôb zo skupín vyžadujúcich špeciálny prístup, uplatnených na trhu
- § Vznik nových učebných odborov, odborová a územná reštrukturalizácia stredných odborných učilíšť
- § Preškolenie pracovníkov verejnej správy a pracovníkov podnikateľskej sféry v postgraduálnom štúdiu (%)
- § Zníženie počtu neuplatnených absolventov odborných škôl (%)
- § Vznik nových vzdelávacích odborov podľa potrieb trhu práce (počet)
- § Sprostredkovanie profesijne vhodného zamestnania (osoby/rok)
- § Vytvorenie nových pracovných miest v poradenských centrách (počet)

Cieľové skupiny

- § Stredné a vysoké školy, verejné i súkromné
- § Ďalšie vzdelávacie inštitúcie vrátane učňovského školstva
- § Učители a lektori
- § Výskumné a vývojové inštitúcie regiónu
- § Zamestnávateľia a podnikateľská sféra
- § Obyvatelia regiónu
- § Regionálne rozvojové agentúry, ostatné subjekty v kraji

Geografické vymedzenie

Územie celého Prešovského kraja

Doba trvania

Roky 2004 – 2006

Názov opatrenia:

G.2. Rozvoj vedy a výskumu

Stručný popis východiskovej situácie

Vedecké aktivity sú v kraji sústredené najmä na pracoviskách Slovenskej akadémie vied a na vysokých školách. V podnikateľských subjektoch nie sú tieto činnosti zaisťované systémovo na tomu zodpovedajúcej úrovni a ich pracoviská majú skôr „technologický“ charakter.

Humanitné disciplíny sú pomerne na vysokej úrovni zastrešené Prešovskou univerzitou, najmä na Filozofickej fakulte, ktorá je považovaná za najvyspelejšiu fakultu PÚ v oblasti vedy a techniky. Začiatkom roku 2003 bola podpísaná zmluva o spolupráci SAV a PÚ, čo umožňuje zapojenie PÚ do európskych a celosvetových vedecko-výskumných aktivít.

Súčasnú vedeckú aktivitu sú financované prevažne zo štátneho rozpočtu, dotáciami, či grantovými prostriedkami. Prepojenie vedeckých aktivít s podnikateľskými subjektami kraja je veľmi malé.

Ciele opatrenia

- § Školenia a kurzy za účelom zavádzania nových a progresívnych technológií
- § Podpora výskumu a vývoja v spolupráci s podnikateľskou sférou
- § Podpora využívania nových informačných technológií v systéme vzdelávania obyvateľstva
- § Získanie nových investorov
- § Vytvorenie informačného systému

Aktivity naplňajúce opatrenie

- § **Orientácia pracovísk SAV a vysokých škôl na získavanie finančnej podpory v humanitných a prírodovedeckých disciplínach** – analyzovať súčasný stav výskumu v oblasti, integrovať existujúce výskumné programy v oblasti, vytvoriť a inštitucionalizovať regionálne vedecko-výskumné centrum
- § **Medzinárodná spolupráca existujúcich pracovísk (centra) s podobnými v Európe** – zmapovať pracoviská a ich programy v Európe, resp. vo svete, vypracovať projekty možnej spolupráce

Kritéria pre výber projektov

- § Súlad so strategickými cieľmi regiónu
- § Projekt podporujúci nové technológie
- § Miera spoluúčasti s podnikateľskou sférou, odborními, štátnou správou a samosprávou
- § Miera spolufinancovania z ostatných zdrojov
- § Podpora vzniku polyfunkčných väzieb medzi vedou, výskumom a praxou
- § Kvalitnejšie využitie existujúcej vedeckej základne
- § Projekty s prepojením na medzinárodnú úroveň

Realizačné výstupy opatrenia

- § Realizácia školení zameraných na aplikáciu výskumu a vývoja v praxi (počet)
- § Zrýchlenie prenosu výstupov výskumu do praxe
- § Výskumné a vývojové projekty v spolupráci s podnikateľskou sférou (počet)
- § Vznik technologických parkov v kraji (počet)
- § Činnosť poradenských centier pre malých a stredných podnikateľov so zameraním na aplikáciu výsledkov výskumu a vývoja (počet)
- § Vznik podnikateľských inkubátorov pre malé a stredné podnikanie so zameraním na aplikáciu výskumu a vývoja v praxi (počet)
- § Spoločné pracoviská vysokých škôl a vedeckovýskumnej základne (počet)

Prínosy pre ekonomiku regiónu

- § Vytvorenie základných podmienok pre zabezpečenie konkurencieschopnosti regiónu a zvýšenie atraktívnosti pre zahraničných investorov
- § Urýchlenie inovačného procesu najmä v malých a stredných podnikoch, ktoré sa odrazí vo zvýšených výdavkoch týchto podnikov na výskum a vývoj
- § Urýchlenie reštrukturalizácie, rast výkonnosti a produktivity podnikateľov v kraji, zvýšenie konkurencieschopnosti na zahraničných trhoch

Ciel'ové skupiny

- § Obyvateľstvo – podnikateľská sféra (aj zahraniční podnikatelia)
- § Malé a stredné podniky
- § Vedeckovýskumné pracoviská, vysoké školy
- § Podnikateľské zväzy, hospodárska komora, poľnohospodárska komora
- § Ostatné subjekty v kraji

Geografické vymedzenie

Územie celého Prešovského kraja

Doba trvania

Roky 2004 – 2006

Názov opatrenia:

G.3. Rozvoj telovýchovných a športových aktivít obyvateľov kraja

Stručný popis východiskovej situácie

Primeraná pohybová aktivita patrí k základným a určujúcim faktorom ovplyvňujúcim zdravie a dĺžku ľudského života, ktorú nie je možné iným spôsobom kompenzovať. Vzhľadom na stále znižovanie prirodzenej fyzickej záťaže u všetkých vekových skupín občanov je preto funkcia telovýchovy a športu v súčasnej dobe v ich živote nezastupiteľná.

Ako najrozšírenejšia zo všetkých sociálnych aktivít prispieva telovýchova a šport k vzniku demokratických združení občanov, vedie ich k aktivite, tolerancii, rešpektu a spolupráci. Aktívny spôsob života najmä v telovýchovnej a športovej oblasti patrí medzi najdôležitejšie a najefektívnejšie súčasti prevencie drogovej závislosti, alkoholizmu, kriminality a ďalších negatívnych sociálnych javov.

Šport a telovýchova sú prínosom i pre ekonomiku regiónu, čo je tiež jeden z dôvodov, ktoré by mali viesť k vypracovaniu športovej politiky regiónu zameranej na zvyšovaní účasti obyvateľov na najrôznejších pohybových a športových aktivitách.

Ciele opatrenia

- § Vytvorenie koncepcie rozvoja telovýchovy a športu v Prešovskom kraji
- § Vykonanie inventúry športových zariadení a celej materiálno-technickej základne v oblasti telovýchovy a športu v kraji (vrátane majetkovo-právnych záležitostí)
- § Rozšírenie počtu špeciálnych športových zariadení pre výkonnostný šport
- § Rozšírenie počtu verejne prístupných dobre vybavených športovísk pre rekreačný šport
- § Zvýšenie miery zapojenia obyvateľov i návštevníkov kraja do najrôznejších telovýchovných a športových aktivít

Aktivity napĺňajúce opatrenie

- § **Rozvoj organizovaných i neorganizovaných telovýchovných a športových aktivít obyvateľov kraja** – analýza stavu potrieb, spracovanie regionálnej koncepcie
- § **Vybudovať aktuálnu informačnú databázu a informačný systém za celú oblasť telovýchovy a športu** v rámci Prešovského kraja tak, aby boli dostupné širokej verejnosti
- § **Systematicky vytvárať metodickou činnosťou** odboru školstva a telesnej kultúry Úradu Prešovského samosprávneho kraja (vytvoriť všešportové krajské kolégium) podmienky pre rozvoj najrôznejších druhov pohybových a športových aktivít v kraji

Kritéria pre výber projektov

- § Súlad so strategickými cieľmi regiónu
- § Aktuálnosť projektu vzhľadom na súčasné potreby a vývojové trendy
- § Prínos projektu pre rôzne vekové kategórie obyvateľov i návštevníkov kraja
- § Prínos projektu k vytváraniu potreby obyvateľov viesť zdravý spôsob života
- § Zapojenie ostatných subjektov do projektu (občianskych združení, škôl, obcí)
- § Miera spolufinancovania z ostatných zdrojov

Realizačné výstupy opatrenia

- § Dlhodobá koncepcia rozvoja telovýchovy a športu v Prešovskom kraji
- § Komplexný prehľad všetkých ponúk športových a telovýchovných aktivít v kraji vrátane aktuálneho informačného systému
- § Zlepšenie materiálo-technickej základne pre telovýchovu a šport v kraji
- § Zvýšenie počtu i kvality ponúkaných rekreačných a výkonnostných druhov športu
- § Ďalšie kvantitatívne alebo kvalitatívne výstupy, napr.
  - subjekty pôsobiace v oblasti telovýchovy a športu (prehľad, počet)
  - športové a telovýchovné súťaže (prehľad, počet, účastníci)
  - zvýšenie počtu športových tried na školách (počet, druhy)

Prínosy pre ekonomiku regiónu

- § Zlepšenie zdravotného stavu obyvateľov kraja
- § Prevencia kriminality a ďalších sociálne patologických javov
- § Vznik nových špecializovaných i verejne prístupných športových zariadení v kraji
- § Modernizácia a systematická údržba existujúcich športových zariadení
- § Rozvoj cestovného ruchu a rekreačných možností v kraji zvýšením ponuky športových aktivít
- § Vytvorenie nových pracovných miest pri správe a údržbe športových zariadení a pri prevádzkovaní komerčných aktivít v oblasti športu

Cieľové skupiny

- § Obyvateľstvo – všetky vekové kategórie
- § Občianske združenia v oblasti telovýchovy a športu
- § Učitelia, tréneri, cvičitelia, inštruktori, telovýchovní funkcionári
- § Mestá a obce kraja
- § Školy a školské zariadenia
- § Podnikatelia
- § Zahraniční investori

Geografické vymedzenie

Územie celého Prešovského kraja

Doba trvania

Roky 2004 – 2006

IV. ÚZEMNÉ A ODVETVOVÉ ASPEKTY ROZVOJA KRAJA

Program hospodárskeho a sociálneho rozvoja Prešovského samosprávneho kraja je rozvojovým dokumentom vypracovaným pre obdobie rokov 2003 – 2006, ktorého cieľom je prispievať k vyváženému, hospodárskemu a sociálnemu rozvoju Prešovského samosprávneho kraja, k znižovaniu vnútro krajských medziregionálnych rozdielov a prispieť k príprave kraja na vstup Slovenskej republiky do Európskej únie.

Program hospodárskeho a sociálneho rozvoja Prešovského samosprávneho kraja je súčasne dokumentom, ktorého schválením, zabezpečením realizácie a kontrolou jeho plnenia zastupiteľstvo kraja v súlade so zákonom č. 302/2001 Z.z. o samospráve vyšších územných celkov naplňuje úlohu kraja v starostlivosti o všestranný rozvoj svojho územia a o potreby svojich občanov.

Regionálne disparity v kraji, ale i v ostatných častiach SR, možno nájsť v rozdielnej úrovni ekonomického a hospodárskeho rozvoja, územnej a sídelnej vybavenosti, ale i v ďalších oblastiach, ako je napríklad životná úroveň, štruktúra zamestnanosti, hustota osídlenia a pod. Rozsah týchto rozdielov je ovplyvňovaný ako ekonomickou štruktúrou, polohou územia a prírodnými podmienkami, tak i historickým vývojom v prihraničných oblastiach kraja. Presnému vymedzeniu a hodnoteniu týchto disparít v dnešnej dobe bráni nedostatok potrebných údajov, keď hlavným problémom nie je vždy úplná absencia, ale absencia ich systematického sledovania, vyhodnocovania a členenia.

Ako ukázala analýza odvetvových aktivít z posledných rokov, rezortné politiky, programy a iné rozvojové aktivity postrádajú zodpovedajúce regionálne dimenzie, vyššiu mieru koordinácie a ich regionálne dopady majú niekedy i retardačný alebo protismerný účinok. Neide však len o zaradenie regionálnych aspektov do práce odvetvových ministerstiev. Problém je hlbší, lebo ide o dosiahnutie čo najvyššej miery komplementarity, či synergických efektov pri realizácii regionálnych a odvetvových aktivít, o prepojenie odvetvových a regionálnych aspektov v hospodárskom a sociálnom rozvoji Slovenskej republiky.

A. Odvetvové aspekty rozvoja kraja

Technická infraštruktúra (dopravná, vodohospodárska, energetická, komunikačná a informačná)

V oblasti technickej infraštruktúry je program orientovaný najmä na vybudovanie a rozvoj infraštruktúry, ktorá by umožňovala zapojenie kraja do globálneho sveta, rozvoj jeho potenciálu, pokrytie potrieb obyvateľov, návštevníkov i podnikateľských subjektov. Dôraz je kladený predovšetkým na dobudovanie nevyhnutnej infraštruktúrálnej vybavenosti v okrajových a turisticky atraktívnych oblastiach kraja, vybudovanie kľúčových medzinárodných a nadregionálnych dopravných prepojení, využitie a zabezpečenie vodných zdrojov, plôch a tokov, využitie potenciálu vytváraného v oblasti energetiky a telekomunikácií, rozvoj telekomunikačnej infraštruktúry, rozvoj informačných, komunikačných a správnych služieb verejnej správy a vytvorenie rámca pre správu a rozvoj infraštruktúry na území kraja.

Za dôležité úlohy stanovené pre dosiahnutie vytýčených cieľov môžeme považovať zabezpečenie kvality regionálnych obslužných systémov kraja, zodpovedajúcej potrebám kraja, zaistenie dostatočnej dopravnej obslužnosti územného obvodu kraja, budovanie a rozvoj telekomunikačnej a informačnej infraštruktúry a ich prispôsobovanie štandardom Európskej únie. Neoddeliteľnou súčasťou programu je tiež modernizácia technickej vybavenosti sídiel, rozvodných energetických sústav, vodohospodárskej infraštruktúry, vrátane využitia obnoviteľných zdrojov energie a úspor energie, ako i nových komunikačných a informačných technológií.

Cestovný ruch, kultúra a vonkajšie vzťahy

Hlavným strategickým aspektom rozvoja cestovného ruchu a kúpeľníctva je zvýšenie prosperity kraja. Cestovný ruch je potrebné v jeho podstate chápať ako špecifickú súčasť priemyslu. V tomto kontextu sú opatrenia programu rozvoja kraja smerované na aktivizáciu doposiaľ nevyužitého potenciálu v tomto odvetví, a to jednak vhodnou kombináciou podpory silných stránok regiónu prevažne v oblasti životného prostredia, kúpeľníctva, vyžívania kultúrnych, technických a historických pamiatok, využívania tradičnej miestnej výroby, tradičnej miestnej kultúry a folklóru, využívania potenciálu pre rozvoj špeciálnej turistiky, vrátane vytvorenia fungujúceho systému organizácie cestovného ruchu na území kraja, jednak cieľovým rozvojom ľudských zdrojov

a budovaním turistickej infraštruktúry pri súčasnom zachovaní existujúceho prírodného bohatstva kraja.

Prioritou problémovej oblasti Cestovný ruch, kultúra a vonkajšie vzťahy je zavedenie systému jednotnej koordinácie cestovného ruchu na území kraja. V tesnou slede nasleduje nutnosť zberu a pravidelnej analýzy údajov potrebných pre rozhodovanie a koordináciu aktivít na regionálnej úrovni.

Podpora a rozvoj podnikania

Z hľadiska rozvoja podnikania je program zameraný predovšetkým na vytvorenie priaznivého podnikateľského prostredia a na regionálne diferencované podnecovanie hospodárskej činnosti. Pre dosiahnutie stanoveného strategického cieľa program navrhuje vytvorenie systémového a inštitucionálneho prostredia pre rozvoj malého a stredného podnikania, príviv priamych tuzemských a zahraničných investícií do kraja a pre rozvoj progresívnych technológií, inovačných aktivít a systémov akosti.

Jednotlivé činnosti by mali podporené vybudovaním funkčného informačného a poradenského systému pre potreby podnikateľskej sféry a vytvorením podmienok pre integráciu vedecko-výskumnej a výchovno-vzdelávacej sústavy s podnikateľskou sférou.

Poľnohospodárstvo, lesníctvo a rozvoj vidieka

V rámci realizácie opatrení pre dosiahnutie strategickej vízie kraja pre oblasť poľnohospodárstva, lesníctva a rozvoj vidieka je potrebné zamerať sa najmä na budovanie vidieckej infraštruktúry, podporu nových hospodárskych aktivít na vidieku, vytvárajúcich stabilné pracovné miesta pre miestnych obyvateľov, podporu rozvoja multifunkčného poľnohospodárstva, trvalo udržateľného hospodárenia v lesoch, s dôrazom na stabilizáciu poľnohospodárskej výroby v kraji, vyššiu kvalitu poľnohospodárskej produkcie a vyrovnanie regionálnych rozdielov.

Vo fáze realizácie navrhnutých opatrení je potrebné zväziť dôsledky vstupu SR do Európskej únie a jeho dopady na oblasť poľnohospodárstva a lesníctva v kraji.

Sociálna oblasť a zdravotníctvo

Riešenie problematiky zdravotníctva a sociálnych služieb je zamerané predovšetkým na optimalizáciu siete zdravotných a sociálnych zariadení v kraji, úmerne ekonomickým možnostiam spoločnosti, výchovu, osvetu a prevenciu, predchádzanie sociálne patologickým javom, podporu spolupráce štátnych a neziskových organizácií, rozvoj bývania (revitalizáciu sídlisk, podporu výstavby nových bytov a rozvoj bývania vo vidieckych oblastiach, likvidácia nepovolených tzv. čiernych stavieb v rómskych osadách, výstavba nových sociálnych bytov).

Životné prostredie

V oblasti ochrany životného prostredia je program rozvoja kraja zameraný na podporu participácie všetkých subjektov, ktoré sa na zlepšení stavu môžu podieľať a na zvýšenie úrovne ich ekologického vedomia a informovanosti. Dôležitým predpokladom pre dosiahnutie stanovených cieľov je zvýšenie ekologického povedomia obyvateľov kraja a ich účasti na rozhodovacích procesoch.

Cieľom navrhovaných opatrení je formulovanie postupných krokov vedúcich k vyššej ekologickej úrovni nakladanie s odpadmi v kraji a zavedeniu systému podpory environmentálnej osvetu, výchovy a vzdelávania širokej verejnosti s osobitným zameraním na deti a mládež, vrátane informovania o stave životného prostredia kraja.

Vzdelávanie, veda a šport

Táto problémová oblasť bezprostredne súvisí takmer so všetkými problémovými okruhmi kraja. Hlavným zameraním programu v tejto oblasti je vytváranie relatívne rovnocenných životných podmienok a možností rozvoja občianskej spoločnosti v rôznych častiach kraja, s dôrazom na zamestnanosť, vzdelávanie a celoživotné vzdelávanie a na zlepšovanie vedomostného potenciálu obyvateľstva. Pritom tieto rozvojové procesy sú koncipované tak, aby sa predchádzalo rozdielom vo vzdelanostnej úrovni obyvateľov jednotlivých častí kraja.

Vo fáze realizácie je potrebné klásť dôraz predovšetkým na rozvoj vzdelanosti v súlade s potrebami trhu práce a trendmi EÚ. Dôležité je tiež dbať na motiváciu škôl ku

koordinácii a prispôsobovaníu študijných odborov spoločensko – hospodárskym potrebám kraja, dbať na vyriešenie problematiky mimoškolskej výchovy a vnímanie vzdelania ako hodnoty.

B. Územné aspekty rozvoja kraja

1. Základné členenie

Prešovský samosprávny kraj pozostáva z troch krajinné a historicky vývojovo vymedzených celkov – Spiš (severná časť), Šariš a Zemplín (horný). Každý z týchto celkov má svoje prirodzené centrum s rozvinutým priemyslom a relatívne dobrým infraštruktúrnym zabezpečením a periférne časti charakterizované nedostatočnou infraštruktúrou, no aj zachovaným prírodným prostredím a predpokladmi pre rozvoj cestovného ruchu.

2. Podporované regióny v rámci systému regionálnej politiky štátu

Pre účely regionálnej politiky sú vymedzené skupiny podporovaných území, v ktorých a uplatnia diferencie podpory regionálneho rozvoja jednak v kombinácii jednotlivých nástrojov, jednak rôznou intenzitou ich pôsobenia. V súlade s Národným plánom regionálneho rozvoja SR budú v podmienkach SR podporované regióny Prešovského kraja charakterizované ako

§ *hospodársky slabé regióny*, ktoré na základe ukazovateľov hospodárskeho a sociálneho rozvoja vykazujú podstatne nižšiu úroveň rozvoja ako je priemerná úroveň v Slovenskej republike. Na ich vymedzenie sa používajú ukazovatele:

miera nezamestnanosti, relácia počtu uchádzačov o zamestnanie na jedno voľné pracovné miesto, výška mzdových príjmov, úroveň daňových príjmov miestnych rozpočtov, podiel a rozsah útlmu primárnych odvetví (poľnohospodárstvo, lesníctvo) na štruktúre zamestnanosti a hustota osídlenia;

§ *štrukturálne postihnuté regióny*, v ktorých sa sústreďujú negatívne prejavy štrukturálnych zmien, dochádza k útlmu odvetví a výrobných podnikov a k rastu nezamestnanosti. Na ich vymedzenie slúžia ukazovatele:

miera nezamestnanosti vrátane relácie počtu uchádzačov o zamestnanie na jedno voľné pracovné miesto, rozsah a váha útlmu priemyselných odvetví na zamestnanosti a rozvoj podnikania.

3. Cezhraničné rozvojové vplyvy

Základným zahraničným teritóriom ovplyvňujúcim regionálny rozvoj je juhovýchodné Poľsko, presnejšie tri vojvodstvá, ktoré susedia s územím Slovenska – Podkarpatské, Malopoľské a Sliezske. Táto oblasť Poľska má desať miliónov obyvateľov, z čoho polovica žije v dvoch vojvodstvách susediacich s Prešovským krajom (Malopoľské a Podkarpatské).

Malopoľské vojvodstvo s centrom v Krakove má 3,2 mil. obyvateľov, z čoho približne polovica žije v mestských sídlach a polovica na dedine. Nezamestnanosť dosahuje 11,1 %.

Podkarpatské vojvodstvo so sídlom v Rzeszowe má 2,12 mil. obyvateľov, z čoho tri pätiny žijú na vidieku a dve pätiny v mestách. Nezamestnanosť presahuje 15 %.

Tieto dve vojvodstvá majú prakticky absorpčnosť slovenského trhu, pričom pri približne rovnakej príjmovej hladine (cca 1000 – 1100 PLN) ako pozitívny činiteľ pristupuje nižšia nezamestnanosť.

Ako teritoriálne zaujímavá oblasť prichádza do úvahy aj *Sliezske vojvodstvo*, ktorého absorpčnosť je vyššia ako absorpčnosť celého slovenského trhu (vyššie 5 mil. obyvateľov, takmer štvorpätinový podiel mestského obyvateľstva, najnižšia nezamestnanosť – cca 10 %).

4. Aktivizácia rozvoja vidieckych oblastí

Význam tohto cieľa je podložený vysokým podielom obyvateľov kraja žijúcich v obciach kraja. Na vidieku sa nachádzajú rôzne druhy hospodárskych aktivít, ktoré dávajú priestor pre ich rozvoj – rozvoj služieb a špecializácia na poľnohospodársku produkciu, rozvoj cestovného ruchu a rekreácie. Aktivizácia týchto oblastí si však v prvom rade vyžaduje modernizáciu a rozvoj ich technickej a sociálnej infraštruktúry.

5. Rozvoj malých a stredných miest

Malé a stredné mestá kraja sú základnými ohniskami rozvoja regiónu. Svoje funkcie sú povinné rozvíjať na základe využívania vlastných existujúcich zdrojov, v súlade s požiadavkami a potrebami ich obyvateľov ako aj obyvateľov spádových regiónov. Mali by byť viac funkčné centrá osídlenia, v ktorých budú sústredené služby, priemysel, kultúrne aktivity i komunikácie rôzneho druhu.

6. Rozvoj krajského sídla – Prešova

Metropola Prešovského kraja plní z hľadiska rozvoja regiónu dve základné funkcie. Na jednej strane tvorí nosnú časť potenciálu kraja v nadväznosti na konkurencieschopnosť regiónu. Z tohto uhlu pohľadu je hlavným cieľom rozvoj tohto potenciálu. Druhou dôležitou funkciou krajského sídla je bezprostredný vplyv na región prostredníctvom rozvoja služieb a rozvojových impulzov. Z hľadiska harmonického rozvoja celého samosprávneho kraja má kľúčový význam maximálne využívanie potenciálu mesta Prešova, s jeho širším okolím, ktoré sa odrazí v rozvoji celého regiónu.

C. Pracovné vymedzenie základných rozvojových tendencií a priorít

Tendencie

Oblasť Spiš:

Priemyselná rozvojová os: Svit – **Poprad** – Kežmarok - (Stará Ľubovňa)

Poprad – Levoča – Spišské Podhradie

Oblasti cestovného ruchu: Vysoké Tatry, Magursko-pieninská oblasť (kúpele Vyšné Ružbachy), Nízke Tatry (Liptovská Teplička – Vernár), Levočské vrchy – Branisko (Levoča, Spišské Podhradie), Kežmarok

Oblasť vnútroštátnej nadregionálnej spolupráce: Levoča – Spišská Nová Ves

Oblasť zahraničnej spolupráce: posilňovanie regionálnych odbytísk pre okres Stará Ľubovňa a Zamagurie v Poľsku

Oblasť Šariš:

Priemyselná rozvojová os: **Prešov** – Sabinov – Lipany – (Stará Ľubovňa)

Vedľajšia rozvojová os: Prešov – Giraltovce - Svidník

Oblasti cestovného ruchu: Čergov, Bachureň, Horný Šariš (Bardejovské kúpele), Busov

Oblasť vnútroštátnej nadregionálnej spolupráce: Slánske vrchy

Oblasť zahraničnej spolupráce: posilňovanie regionálnych odbytísk pre okres Bardejov a Svidník v Poľsku

Oblasť Zemplín:

Priemyselná rozvojová os: Vranov nad Topľou – **Humenné** - Snina

Oblasti cestovného ruchu: Veľká Domaša, Bukovské vrchy, Poloniny

Oblasť vnútroštátnej nadregionálnej spolupráce: Slánske vrchy, Humenné – Strážske - Michalovce

Oblasť zahraničnej spolupráce: posilňovanie regionálnych odbytísk pre okres Medzilaborce v Poľsku, budovanie severnej vetvy napojenia s Ukrajinou

V súlade s Konceptiou územného rozvoja SR sú v rámci kraja nadefinované ďalšie osi rozvoja, nazvané centrá mimo hlavných osí.

Centrá mimo hlavných osí: (Stará Ľubovňa), Bardejov, Stropkov, Medzilaborce

Priority

Množstvo finančných prostriedkov pre rozvoj je limitované ekonomickou výkonnosťou štátu i príspevkom z fondov EÚ. Zatiaľ je známa iba výška príspevku z fondov EÚ, jej rozdelenie na jednotlivé programy a sektory nie je doteraz jasné.

Odhliadnuc od toho pre kraj by mali byť definované sektorové priority pre každé odvetvie a územie a to na úrovni:

1. Celokrajská strategická priorita (v súlade s NDP a celoslovenskými prioritami)
2. Celokrajské sektorové priority
  - ekonomický rozvoj
  - ľudské zdroje
  - technická infraštruktúra (doprava)
3. Oblasťné priority (pre každú oblasť - Spiš, Šariš, Zemplín) v odvetviach
  - ekonomický rozvoj (priemyselný a nepriemyselný variant a podpora MSP)
  - ľudské zdroje (rozvoj vysokoškolských pracovísk, zvyšovanie kvalifikácie a rekvalifikácia, zlepšovanie IT konektivity, integrácia Rómov)

- technická infraštruktúra (ochrana životného prostredia, vodohospodárstvo).

V. FINANČNÉ ZABEZPEČENIE

Jednou z kľúčových otázok pre realizáciu programu rozvoja kraja je schopnosť kraja v priebehu jeho realizácie zaistiť zdroje potrebné na jeho financovanie. Tieto zdroje vznikajú vo viacerých sférach – v súkromnom sektore, verejnej správe, ide tiež o zdroje zahraničné, najmä o prostriedky Európskej únie. Dôležitým zdrojom budú, po dokončení reformy verejnej správy a uskutočnení daňovej reformy, tiež vlastné prostriedky kraja. Tu sa stáva objektívnou problematika neexistencie nevyhnutných podkladových údajov pre stanovenie finančného rámca, v ktorom by sa mal program rozvoja kraja v strednodobom horizonte pohybovať.

Táto časť sa bude konkretizovať v závislosti od konkretizácie finančných položiek Národného rozvojového plánu a prípravy štátneho rozpočtu. Reálny finančný príspevok zo štrukturálnych fondov Európskej únie pre Prešovský samosprávny kraj bude závisieť od predložených projektov a ich kvality.

Preto bola zvolená taká filozofia, že finančný aspekt programu je zameraný viac na možnosti čerpania prostriedkov na podporu regionálneho rozvoja na základe Národného rozvojového plánu SR a Koncepcie financovania predstupových fondov, štrukturálnych fondov a Kohézneho fondu na roky 2004 až 2006.

Priložená tabuľka identifikuje postavenie kraja k možnosti príjmu prostriedkov na podporu regionálneho rozvoja na základe Národného rozvojového plánu. Výška prostriedkov je indikatívna, pretože reálne čerpanie bude záležať od pripravenosti projektov a schopnosti prijímateľa projekty realizovať s výnimkou projektu výstavby diaľnice D1 Mengusovce – Jánovce, kde suma vychádza z plánu pre Kohézny fond.

Hoci Program hospodárskeho a sociálneho rozvoja Prešovského samosprávneho kraja identifikuje problémy a rozvojový potenciál kraja vo väčšine oblastí života, samosprávny kraj nedisponuje kompetenciami a nástrojmi, aby ich priamo ovplyvnil. Preto je potrebné vymedziť predovšetkým na základe jeho zákonných kompetencií a postavenia kraja vo vzťahu k prijímaniu prostriedkov v rámci jednotlivých operačných programov, či kraj

1. je oprávnený priamy prijímateľ pomoci
2. môže prijímať pomoc prostredníctvom ním zriadených právnických osôb
3. môže vyvíjať podporné aktivity vedúce k získaniu prostriedkov na územie kraja ako sociálno-ekonomický partner (SEP).

Operačný program/Priorita	Opatrenie	Postavenie kraja vzhľadom na možnosť prijímania prostriedkov	Priority , resp. projekty kraja na príjem prostriedkov	Iné projekty v rámci kraja	Alokované verejné prostriedky v rámci NRP v mil. EUR (stále ceny 1999)	Výška prostriedkov pripadajúca na kraj podľa počtu obyvateľov (16,6 % obyvateľstva regiónov Cieľa 1), resp. vecných ukazovateľov v mil. EUR (stále ceny 1999)
Základná infraštruktúra/ Dopravná infraštruktúra	Modernizácia a rozvoj železničnej infraštruktúry	SEP – rokovanie so ŽSR o prioritách	Regionálne trate		88,75	14,73
	Modernizácia a rozvoj cestnej infraštruktúry	SEP – rokovanie so SSC o prioritách	Cesty 2. a 3. triedy		155,38	25,79
	Modernizácia a rozvoj leteckej infraštruktúry	SEP – presadzovanie modernizácie letiska Poprad-Tatry		Modernizácia letiska Poprad-Tatry	2,69	0,45
Základná infraštruktúra/ Environmentálna infraštruktúra	Zlepšenie a rozvoj infraštruktúry na ochranu a racionálne využívanie vôd	SEP – presadzovanie priorít vo vodárenských spoločnostiach, pomoc obciam pri vytváraní vhodných stratégií a projektov cez RA PSK			55,43	9,2
	Zlepšenie a rozvoj infraštruktúry na ochranu ovzdušia	Konečný prijímateľ - tvorba samostatných projektov, spolupráca s inými prijímateľmi v rámci kraja	Zmena palivovej základne s dôrazom na nízkoemisné a obnoviteľné zdroje		42,5	7,05

	Zlepšenie a rozvoj infraštruktúry odpadového hospodárstva	Konečný prijímateľ - tvorba samostatných projektov, spolupráca s inými prijímateľmi v rámci kraja	Uzatváranie a rekultivácia skládok		19,09	3,17
	Ochrana, zlepšenie a regenerácia prírodného prostredia	SEP – spolupráca s konečnými prijímateľmi			6,16	1,02
Základná infraštruktúra/ Lokálna infraštruktúra	Budovanie a rozvoj občianskej infraštruktúry v regiónoch	Konečný prijímateľ - tvorba samostatných projektov, spolupráca s inými prijímateľmi v rámci kraja	Rekonštrukcie a zvyšovanie energetickej efektívnosti zariadení v kompetencii PSK		65,58	10,89
	Budovanie a rozvoj informačnej spoločnosti pre verejný sektor	Konečný prijímateľ - tvorba samostatných projektov, spolupráca s inými prijímateľmi v rámci kraja (aká je politika ÚŠS?)	Vytváranie regionálnych informačných systémov a služieb		12,3	2,04
	Budovanie a rozvoj inštitucionálnej infraštruktúry v oblasti regionálnej politiky	Konečný prijímateľ - tvorba samostatných projektov, spolupráca s inými prijímateľmi v rámci kraja	Zvyšovanie kvality Rozvojovej agentúry PSK Tvorba partnerstiev medzi aktérmi reg. rozvoja v kraji		4,1	0,68

	Renovácia a rozvoj obcí a zachovanie dedičstva vidieka	SEP - pomoc obciam pri vytváraní vhodných stratégií a projektov cez RA PSK			36,01	5,98
Základná infraštruktúra	Technická pomoc				21,752	3,61
Priemysel a služby/ Rast	Podpora rozvoja nových a existujúcich podnikov a vybraných služieb	SEP – podpora aktivít prostredníctvom RA PSK (mandátna zmluva s NARMSP)			18,02	2,99
	Podpora budovania a rekonštrukcie infraštruktúry	Konečný prijímateľ - tvorba samostatných projektov, spolupráca s inými prijímateľmi v rámci kraja	Budovanie siete priemyselných parkov		36,05	5,98
	Podpora podnikateľských inovácií, poznatkov a aplikovaného výskumu	SEP – podpora aktivít prostredníctvom RA PSK (mandátna zmluva s NARMSP)			9,01	1,5
	Podpora úspor energie a využitia obnoviteľných zdrojov energie	SEP – podpora aktivít prostredníctvom RA PSK (mandátna zmluva so SEA)		Vypracovanie analýzy a projektového zámeru využitia jestvujúcich zdrojov	13,51	2,42
	Rozvoj zahraničnej spolupráce a imidžu SR	SEP – podpora aktivít prostredníctvom RA PSK (mandátna zmluva s NARMSP)		Vlastné projekty RAPSK – investorská ponuka PSK	13,51	2,24

Priemysel a služby/Rozvoj cestovného ruchu	Podpora budovania a rekonštrukcie infraštruktúry cestovného ruchu	Konečný prijímateľ - tvorba samostatných projektov, spolupráca s inými prijímateľmi v rámci kraja	Rozvoj infraštruktúry v centrách sústredeného cestovného ruchu s dôrazom na kúpeľníctvo		36,88	6,12
	Podpora podnikateľských aktivít v cestovnom ruchu	SEP – podpora aktivít prostredníctvom RA PSK (mandátna zmluva so SACR)			22,12	3,67
	Podpora propagácie cestovného ruchu a tvorba informačného systému	SEP – podpora aktivít prostredníctvom RA PSK (mandátna zmluva so SACR), aktívne presadzovanie záujmov PSK	Iniciovanie vzniku regionálneho subjektu na podporu rozvoja cestovného ruchu a propagácie kraja		14,75	2,45
Priemysel a služby/	Technická pomoc				3,56	0,59
Ľudské zdroje/Rozvoj aktívnej politiky trhu práce	Rozvoj programov zamestnávania nezamestnaných s dôrazom na dlhodobu nezamestnaných	Konečný prijímateľ - tvorba samostatných projektov, spolupráca s inými prijímateľmi v rámci kraja, aktívne presadzovanie Teritoriálneho paktu zamestnanosti			131,86	21,89
	Modernizácia a rozvoj nových služieb zamestnanosti	SEP – podpora aktivít prostredníctvom RA PSK, aktívne			49,2	8,17

		presadzovanie Teritoriálneho paktu zamestnanosti				
	Rozvoj poradenstva o povolaniach a zamestnaniach a informovanosti o pracovnej mobilite	SEP – podpora aktivít prostredníctvom RA PSK a školských zariadení, aktívne Teritoriálneho paktu zamestnanosti	Program poradcov pre výber povolania na stredných školách		15,74	2,61
Ludské zdroje /Posilnenie rovnosti na trhu práce a sociálnej inklúzie	Podpora zamestnanosti skupín ohrozených sociálnou exklúziou	Konečný prijímateľ - tvorba samostatných projektov, spolupráca s inými prijímateľmi v rámci kraja, aktívne presadzovanie Teritoriálneho paktu zamestnanosti	Program pre uľahčenie prístupu Rómov k trhu práce		49,19	8,17
	Podpora rovnosti príležitostí pre ženy a mužov a súladu rodinného a pracovného života	Konečný prijímateľ - tvorba samostatných projektov, spolupráca s inými prijímateľmi v rámci kraja, aktívne presadzovanie Teritoriálneho paktu zamestnanosti			16,4	2,72
Ludské zdroje /Rozvoj celoživotného učenia sa a adaptability pracovnej sily	Podpora odbornej prípravy a vzdelávania zodpovedajúcich požiadavkám spoločnosti	SEP – podpora aktivít prostredníctvom RA PSK a školských zariadení			32,79	5,44

	založenej na vedomostiach					
	Rozvoj ďalšieho vzdelávania s dôrazom na zvýšenie adaptability pracovnej sily	Konečný prijímateľ - tvorba samostatných projektov, spolupráca s inými prijímateľmi v rámci kraja, aktívne presadzovanie Teritoriálneho paktu zamestnanosti			32,79	5,44
Ľudské zdroje/	Technická pomoc				6,77	1,12
Poľnohospodárstvo a rozvoj vidieka	Vzhľadom na špecifickosť programu a neexistenciu kompetencií kraja v oblasti poľnohospodárstva, kraj neprijíma osobitú stratégiu pre tento operačný program.	SEP – rokovania s prijímateľmi v rámci kraja, podpora aktivít prostredníctvom kompetentných odborov Úradu PSK			270,33	44,87
Iniciatívy spoločenstva/Equal		Voľba stratégie kraja závisí od realizácie programu – naviazanosť programu na OP Ľudské zdroje			19,7	3,27

Iniciatívy spoločenstva/Interreg III	Interreg III A – Cezhraničná spolupráca	Konečný prijímateľ - tvorba samostatných projektov, spolupráca s inými prijímateľmi v rámci kraja,	Projekty cezhraničnej spolupráce s Malopoľským vojvodstvom, Podkarpatským vojvodstvom a Zakarpatskou oblasťou		29,44	4,89
	Interreg III B – Transnacionálna spolupráca	? – Účasť kraja v operačnom programe Interreg III B CADSES			5,52	0,92
	Interreg III C – Interregionálna spolupráca	Konečný prijímateľ pre prioritu 1: Podpora malého a stredného podnikania - tvorba samostatných projektov, - spolupráca s inými prijímateľmi v rámci kraja pre prioritu 2: Podpora rozvoja cestovného ruchu			1,84	0,31
Kohézny fond/ Doprava	Cestná infraštruktúra	SEP		Diaľničný úsek D1 Mengusovce - Jánovce		190,246 – iba úsek Mengusovce - Jánovce
Kohézny fond/ Životné prostredie	Voda	SEP – konečným prijímateľom sú vodohospodárske spoločnosti, SHMÚ a SVP			183,64 – iba prostriedky Kohézneho fondu	30,48
	Odpadové hospodárstvo	Konečný prijímateľ	Nadregionálna spaľovňa odpadu		32,41 – iba prostriedky Kohézneho fondu	5,38

Vysvetlivky:

SEP – sociálno-ekonomický partner

ÚŠS – ústredná štátna správa

VI. ZABEZPEČENIE REALIZÁCIE

VI. 1. Zabezpečenie realizácie

Program hospodárskeho a sociálneho rozvoja Prešovského samosprávneho kraja je strednodobým dokumentom, na základe ktorého sa uskutočňuje podpora regionálneho rozvoja na úrovni kraja s dôrazom na sociálno-ekonomickú sféru. Možno ho charakterizovať ako program cielených opatrení, prípadne intervencií, navrhnutý pre oživenie ekonomického a sociálneho rozvoja kraja. Pre samosprávny kraj sa stane základným programovým dokumentom, na základe výsledkov ročného hodnotenia bude prebiehať jeho priebežná aktualizácia a dopĺňovanie. Má konkretizovať opatrenia nevyhnutné pre dosiahnutie strategických cieľov.

Základnou jeho prioritou je ekonomický rast hospodárstva kraja, zvýšenie ekonomickej výkonnosti kraja a konkurencie schopnosti ekonomických subjektov pri rešpektovaní zásad trvalo udržateľného rozvoja. Program ako taký, je formulovaný prostredníctvom 7 problémových okruhov, strategických vízií a cieľov. Pre jednotlivé problémové okruhy boli v rámci spracovania navrhnuté opatrenia, ktorých ďalšia konkretizácia a postupná realizácia by mala viesť k dosiahnutiu harmonického rozvoja Prešovského samosprávneho kraja.

Zabezpečenie realizácie programu rozvoja kraja je determinované opatreniami Národného rozvojového plánu a zákona č. 503/2001 Z. z. o podpore regionálneho rozvoja. Podľa kritérií EÚ (Nariadenie 99/1260/ES) je jedným z najdôležitejších princípov pre úspešnú regionálnu politiku princíp partnerstva, ktorý je uplatňovaný pri konštituovaní a činnosti monitorovacích výborov. Zákon 503/2001 Z. z. definuje najnižší monitorovací výbor na úrovni regiónu, t.j. NUTS II – v našom prípade región NUTS II – Východné Slovensko (Prešovský a Košický SK). Preto vyhodnocovanie a monitorovanie PHSR PSK bude v polročných časových intervaloch vykonávať Komisia pre regionálny rozvoj a cestovný ruch pri zastupiteľstve PSK. Táto komisia súčasne bude mať prepojenie na členov monitorovacích výborov jednotlivých operačných programov Národného rozvojového plánu SR a bude na nich úzko informačne prepojená.

VI.2. Monitorovanie

Monitorovanie plnenia programu rozvoja kraja bude stálym a dlhodobým procesom zameraným na sledovanie kvalitatívnych a kvantitatívnych zmien pomocou vybraných ukazovateľov, cieľom ktorého bude získavanie informácií o skutočnom plnení opatrení zameraných na zmenu negatívneho vývoja, resp. o potrebe zmeniť ich výber alebo spôsob realizácie. Stabilizovať zásady procesu monitorovania umožní priebežná i etapovitá kontrola realizácie programu.

Monitorovanie plnenia programu rozvoja kraja bude obsahovať nasledovné činnosti:

- systematické zbieranie vybraných informácií súvisiacich s realizáciou strategických cieľov,
- spracovávanie porovnávacích a tematických analýz, príprava priebežných správ poukazujúcich na stupeň realizácie v hlavných oblastiach spoločenského a hospodárskeho života,
- vyhodnotenie dosiahnutých výsledkov ako popis stupňa realizovaných cieľov a opatrení,
- vyhodnotenie súladu medzi prijatými cieľmi a opatreniami a dosiahnutými výsledkami.

Uvedené činnosti uskutočnené v procese monitorovania umožnia zhodnotiť postup v realizácii plánovaných úloh.